

5
Sunt ibi turbis
inter: a principibus
sacerdotum. Quis et
15/22
vobis arguet me
a patre: Si inquit
dico: quare vos in
nocentis michi: et
est etiam: uba ten-
ent. Propterea
vos non auditis: quia
etiam non estis. Hec
ponderit igitur in
ca: et dixerunt a
thome benedictam

Constiti

tozem sui

gētes, qm̄ hoies n̄

Orq̄d dñe recessisti

ge: xp̄p̄icis in oppo:tu

nitatib⁹ i tribulatiōe.

Om̄m superbit impius

incenditur paup: co

prebenduntur in confi

us

am̄ine:

arēm meā

meis.

me o: por

t am̄iciē

tionem tu

Ja le goro goro

~~F. 3 n. 78~~

CONTROVER- SIA DE NECESSARIA

RESIDENTIA PERSONALI EPIS-
coporū & aliorum inferiorū Pastorum, Tridenti
explicata per fratrem Bartholomeum Car-
ranzan de Miranda instituti beati Do-
minici Hispaniæ Prouincialem.

*De la Li-
breria de la
Encarnacion
de Montilla.
Lit. Is. 2 cl.
N. 115.*

~~95-3-33~~

SALMANTICAE.

Excudebat Andreas de Portonarijs.

~~F. 3 n. 78~~ M. D. L.

~~De la Libreria de S. Lorenzo de Montilla~~

Lapide Christo viuam aquam & salientem in vitam
eternam elicere debet suo gregi? Vidisti, inquam, quã
preposterum erat, pastorem spirituum & patrem ani-
marum sedere iudicem causarum ciuilium, doctorem
illius philosophiæ cœlestis iugiter diu noctuq; impedi-
ri in administrandis legibus imperatorũ (immittat
Christus hanc mentem Casari & aliis principibus
Christianis, vt velint excludere & arcere à suis aulis
prætoris, & tribunalibus ecclesiasticos ministros, &
tractent fabrilia fabri) Deniq; excusasti te, gratias
interim agens, quòd te tãto muneri parem putasset: ni-
mirum sciebas quã Christianum haberes Imperatorẽ,
nec dubitabas futurum id, quod postea res indicauit:
quin Casar hac de re plus te esset amaturus: recepit
excusationem tuam, & te, qua est pietate, laudauit in
frequenti magnatum corona. Onero sat scio pudorem
tuum, sed patere me in hac diuertere tam rara exempla
nostræ tempestatis: quæ tamen si olim audita fuissent,
nullo futura erant in pretio. Quis enim ex illis sanctis-
simis patribus episcopũ laudaturus erat, qui monstrũ
non faceret? An non meminissent quid Christus Iesus
dominus noster in huiusmodi negotio fecisset, cũ fra-
tres de familia herciscũda repellit. Quis, inquit, homo
me constituit iudicem aut diuisorẽ supra vos? An non
credis cũ hæc dixerit, se ipsum digito demonstrasse?
ac si diceret, me vos de his nugis iudicẽ facitis, me, in-
quam, quem pater misit mundi saluatorem? me, qui ve-
ni quærere & saluum facere quod perierat? me parti-
torem

torem cœlestium bonorum? me, inquam, dispensatore
 bonorum spiritualium & æternorum, petitis diuisore
 bonorum temporalium & carnalium? Nunc, pater opti-
 me, ad eò mores pessum ierunt, vt episcopos simus lau-
 daturi, quòd non apertè grassentur. O tempora, o mo-
 res: ego, vt ingenuè fatear, nullam salutem moribundis
 Ecclesiæ negotiis spero. Illud tantũ superesse arbitror,
 vt lachrymis à Christo contendamus, ne oves, sangui-
 ne eius redemptas, culpa pastorum perire patiatur, &
 Iosaphat regem Iudææ emulantes, dicamus Domino.
 Cũ ignoremus quid agere debeamus, hoc solũ ha-
 bemus residui, vt oculos nostros dirigam⁹ ad te. Quo-
 niam & nunc contra Christi Ecclesiam ascendunt ar-
 mati filii Moab & Amon, sicut & tunc contra Iudam
 & Hierusalem. Ridebant nostri aduersarii mores &
 abusus hætenus, nec immeritò quidem: ridebant etiã
 nostram doctrinã, sed falso: nec vllis cavillis aliquid
 potuerunt obtinere, non labem, non rugam ostendere:
 nunc verò (quod præ dolore scribere vix possum) ve-
 reor vt Sathan, nec hanc partem reliquã nobis faciat:
 nisi nos ipsos opponimus eius validissimo arieti. O pa-
 ter, non satis erat periclitari in moribus, & in ea par-
 te malè audire, nisi periclitemur etiam in doctrina?
 Exoriuntur enim (vt audio) nonnulli, qui nunc tan-
 dem in dubium reuocant, vnde Episcopi originem du-
 cant, iure diuino an humano fuerint constituti. Tum
 etiam an teneantur presentes Episcopi suas oves pasce-
 re: an verò satis sit mercenarium pastorem gregi præ-
 ficere,

ficere, ut ipsi à cura soluti, alias res agant, hoc est, ut
alter nomine quidem sit Episcopus, & ob hoc oves tō-
deat, ne dicam deglubat: alter conductitius pastoris
obeat munus. Nouæ sunt doctrinæ, nec dubito, quin il-
larum, quas Paulus demoniorum vocat. Rogas, pater
optime & in Christo mihi charissime, quid de huius-
modi controuersis sentiam, scio te nihil addubitare:
ut qui diu in lege Domini sis versatus, in qua (ut
optimè nosti) si abundat pius affectus, adest & rectus
intellectus: operando enim discimus: & quò magis
in operibus promouemus, eò magis in nobis cognitio
diuinæ legis viget. Legisti non semel illud Davidis.
Intellectus, inquit, bonus omnibus facientibus manda-
ta Dei. Faciã tamẽ quod iubes, vel ob hoc solùm quòd
iubes. Aperiam itaq; animum meum in re alioqui adeò
clara, ut mihi videantur aduersus solem etiam loquu-
turi (ut vetus verbum est) qui hic dubitant, nedum
qui in illam inclinant partem, quæ tibi stomachũ mo-
uet. Sed iam ad cõtrouersiã accedo, ne præludia ipsum
opus superent. Vale in Christo perpetuo fœlix Pater
obseruandissime. Tridenti in festis Mathiæ Apostoli.
Anni. M. D. XLVII.

ARGUMENTA OMNIUM CAPITVLORVM SEQVENTIS

*controversia de residentia Pastorum Ec-
clesia in compendium redacta.*

Caput Primum.

*Declaratur quibus generibus argumentorum exami-
nanda sit praesens controversia de residentia per-
sonali Pastorum Ecclesiasticorum.*

Caput Secundum.

*Explicatur & demonstratur per duo axiomata totus
status praesentis controversiae de residentia.*

Caput tertium.

*Quinq; testimoniis veteris testamenti probatur ne-
cessaria residentia personalis ministrorum Eccle-
sia, ex libro Num. cap. 18. ex libro Prouer. cap. 27.
ex Ezechiele Propheta cap. 34. ex Zacharia cap. 11.
Postremò ex libro Nume. cap. 27. & Esa. 40.*

Caput Quartum.

*Testimonis tribus euangelicis, & vno ex actis apo-
stolicis, probatur residentiam personalem episcopo-
rum esse de iure diuino. Ex Matthaeo capit. 10. ex
Ioan. eodem cap. Deinde ex eodem Ioan. cap. 21. Ex
actis Apostolicis cap. 20.*

Caput Quintum.

*Quinq; testimoniis apostolicis ostenditur de iure na-
turali & diuino, esse necessariam personalem resi-
dentiam ministrorum Ecclesiasticorum ex prima
ad Corin. cap. 9. ex prima ad Thessaloni. cap. 5. ex*

• prima ad Timotheum. cap. 3. ex secunda ad eundem cap. 4. ex prima Petri cap. 5.

Caput Sextum.

Explicatur noia episcoporum secundum usum diuinarum literarum. Nam & hac scriptura diuina partem esse videtur, quae, ut à spiritu sapientia indita, semper consonare debent rebus ipsis.

Caput Septimum.

Legibus conciliorum generalium & provincialium, comprobatur Pastorum Ecclesiae residentia necessaria.

Caput Octauum.

Summorum Pontificum decretis & doctrina episcoporum, personalis residentia necessaria conuincitur.

Caput Nonum.

Sanctorum Patrum & Doctorum Ecclesiae doctrina, residentia episcoporum demonstratur necessaria.

Caput Decimum.

Compendio recensetur & explicatur sententia Cardinalis Caietani circa praesens argumentum, cum firmiter eiusdem rationibus.

Caput Undecimum.

Argumentis humanis manifestatur vera, quae per fidei scripturarum & Patrum Ecclesiae, docuimus de residentia Pastorum ecclesiasticorum.

Caput duodecimum.

Examinatur, an sint aliqua, quae possint excusare episcopum à perpetua residentia, & soluantur rationes aduersariorum.

CON-

CONTROVERSIÆ de residentia ministro- rum Ecclesiæ.

CAPVT PRIMVM.

DECLARATVR QVIBVS GE-
*neribus argumentorum examinanda
sit presens controuersia.*

N SACRIS DIS-
ciplinis multiplex est lo-
cus arguendi. Vnus est
ex sacrarũ scripturarũ
testimonio, & hic est fir-
missimus locus argumẽ-
tandi. Alter est ex sacro-
rum cõciliorum generalium, vel prouincia-
lium traditione. Tertius est ex sanctorum, &
veterum patrum Ecclesiæ sententia. Isti om-
nes sunt propriè loci theologici, quibus om-
nibus contendã demonstrare, vniuersos mi-
nistros Ecclesiasticos ex iure naturali, & di-
uino teneri ad residentiã personalem in Ec-
clesijs, à quibus temporalia stipendia defu-
munt. Postremò, addemus & rationes huma-
nas, qui locus arguendi nõ est alienus ab hac
disciplina, sed ne diu vagemur. Primũ osten-

A 5 damus,

damus, unde vim habeant quæ nobis præcipiuntur, & an pastores spirituales dignitate tantum nobis præsent & imperio, an etiã munere & officio. Magna quidẽ res est residentia pastoralis & grata omnibus esse debet & iucunda certè populo Christiano, quandoquidẽ ex ea omnis instaurandæ Ecclesiæ ratio, omnis restituendæ religionis modus leges, instituta, mores, veterem Christianã, veramq; disciplinã reuocãdi facultas pendeat atq; proficiscatur: quæ cùm ita sint, & tanti referant, silere non licet, neq; in tanto religionis nostræ discrimine tantoq; animarum communi periculo cuiquam consulere potius, q̃ officio nostro, & publicæ utilitati.

CAP. II. QVO EXPLICATUR PER
duo axiomata totus status presentis controversia.

RORVM ad quæ legibus tenemur, quædam sunt iure diuino prohibita vel præcepta, quæ nullam institutionẽ habent à iure naturali, vt baptizari aqua & vsus aliorum sacramentorũ. Alia verò sunt iure naturali prohibita, quæ nullã nouã institutionem

tionē habent à iure diuino, vt furari, mœchari. &c. Alia autem ab vtroq; iure prohibita sunt, vel præcepta. V.g. reuerenter tractare sacramenta, mundū sumere coenam Dominicā, ne liceat vendere sacrā vestem, aut præbendam, quia sacra res est. Hæc pendent ab vtroq; iure. Qui in istis offendit, omnia iura violat naturalia & diuina: quoniā hæc habent institutionē à iure diuino (ab eo enim sunt sacramenta & ministeria sacra) si tamē dederis aliquid esse à Deo destinatum ad sacra, aut assumi instrumentum ad sanctificandos homines (quod vocant sacramenta) iura naturalia prohibent illa vendere, aut emere. Nec opus est noua aliqua prohibitione, aut lege diuina. Et eadē iura præcipiūt, vt isthec reuerenter tractentur. Huius tertij generis sunt, quæ nunc controuertuntur, de residentia ministrorum Ecclesiasticorum.

Futuros esse in Ecclesia Episcopos, & pastores alios inferiores iura diuina instituūt, & Apostoli tradiderunt. Actu. 20. Attendite vniuerso gregi in quo spiritus sanctus vos posuit episcopos ad regendam ecclesiā Dei, &c. 1. Timoth. 3. & Tit. 1. Et iura naturalia, & eadem diuina præcipiunt, vt faciant officia sua. Ideo vtriusq; iuris violator est, qui ab illo cessat. Quocirca statuatur. 1. cōclusio quā

inter

inter orthodoxos indubitata processu operis demonstrabimus.

1. *Cōclu.* Omnes ministri Ecclesiastici præsertim Episcopi, & parochi ex iure naturali & diuino tenentur nō per mercenarios, sed personaliter facere officia sua.

Ex qua colligitur secunda cōclusio æquæ certa.

2. *Cōclu.* Ex utroq; iure tenentur Episcopi & parochi ad regularem & ordinariam residentiã, siue præsentiam corporalem in suis ecclesijs & dioccesibus.

Arbitror non esse diuersa, re, teneri ad usum officij, & ad residentiam personalem, sed solo nomine esse diuersa. Quoniam ad hoc, nempe personaliter residere, nemo tenetur nisi ppter illud, scilicet, vt faciat officiũ suũ. Vnde siquid operis est, quòd ponit absens Ecclesiæ suę facere, in eo non tenebitur Ecclesiæ adesse, quia cessante causa, cessant & illa, quæ ad eam consequuntur. Quocirca eisdem argumentis ostendemus vtranq; conclusionem.

Ad vtriusq; igitur euidentem demōstrationem statuamus ista ministeria & prælaturas Ecclesiasticas esse à Deo instituta, & ad hoc instituta, nempe ad certas actiones exercendas, vt patet ex Ioan. cùm Christus instituebat

tuebat Petrum primum & summum Ecclesie pastorem, non dixit ei: Esto Pontifex, sed: pascere, gubernare, rege oves meas, gregem meum, certam operationem mandavit, nempe pascere, regere: & Num. 18. cum in lege institueret dominus sacerdotes: Aaroni & filijs suis tradit primitias pro officio sacerdotali: filijs autem Leui iubet donari omnes decimas pro ministerio, quo seruiunt ei in tabernaculo foederis: & 1. Timoth. 3. Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, opus dixit, non imperium, non dominationem, non dignitatem, quanuis sit etiam preclara dignitas: & August. (explicans Paulum) inquit, exponere voluit Apostolus, quid sit episcopatus, quia nomen est operis, non honoris. Episcopi sunt superintendentes. &c. Et habetur. 8. q. 1. Qui episcopatum. Ergo sua institutione tenentur: ad prescriptam operationem. Et Hierony. ad Oceanum explicans eiusdem Apostoli verba. Siquis episcopatum desiderat. &c. opus, non dignitatem, laborem, non delicias, opus, per quod humilitate decrescat, non intumescat fastigio. &c. Idem ad Nepotianum. Episcopi sacerdotes, sciant se ministros esse, non dominos. Et infra subdit. Recordemur semper quod Apostolus Petrus precepit sacerdotibus. Pascite

Augustinus.

enim qui in vobis est gregem Domini: providentes non coactè, sed spontaneè, secundùm Domini præceptum habetur distinc. 95. esto.

Origenes Origen. in Esaïam. Hom. 7. Qui vocatur ad episcopatum, non ad principatum vocatur, sed ad seruitutem totius Ecclesię. Si vis credere de scripturis quia in Ecclesia seruus fit omnium, qui præest, suadeat tibi ipse Salvator & Dominus, qui talis tantusq; factus est in medio discipulorum, nõ quasi discumbens, sed quasi ministrans. Accipiens linteum postquam exutus est vestimentis. &c. *Bernardus* Bernar. ad Eugenium papam epistola. 237. Si Christus te misit, æstimabis tibi, nõ ministrari sed ministrare venisse, & ministrare, non solùm substantiam, sed ipsam quoq; animam, sicut præfatus sum. &c. Huc facit canon ille ecclesiasticus. Beneficium datur propter officium. Omne ergo ministerium ecclesiasticum institutum est ad aliquam actionem, hæc est status nostri tã firma & certa probatio, vt si opus sit, etiam aduersus omnes portas inferorum queat subsistere.

CAP. III. QVO TESTIMONIIS

*veteris testamenti probatur necessaria
residentia personalis ministro-
rum Ecclesię.*

SED

ED iam ostendamus *Primus lo-
quod in principio pro-
misimus nos ostensu-
ros, teneri, scilicet pasto-
res omni iure ad residē-
tiam personalem, ac pri-
mum quid in sacris lite-
ris inueniamus incipientes ab scripturis ve-
teris instrumenti.*

Postquam Dominus sub Mose cōstitue-
rat ministros tabernaculi sui Aaronem & fi-
lios eius addideratq; eorū coadiutores Leui-
tas fratres suos, dixit vniuersis. Excubate in
custodia sanctuarij, & in ministerio altaris,
ne oriatur indignatio super filios Israel. &c.
omnia quę sanctificantur à filijs Israel tradi-
di tibi & filijs suis pro officio sacerdotali le-
gitima sempiterna, filijs autē Leui dedi om-
nes decimas Israelis in possessionem pro mi-
nisterio quo seruiunt mihi in tabernaculo
foederis. &c. Hęc Dominus ad Aaronē. Om-
nia in figura fiebant apud illos, inquit Pau-
lus, & tabernaculum illud nostrę Ecclesię fi-
gura fuit in Aarone & filijs, intellige pasto-
res maiores, nempe Romanum cum cæteris
episcopis orbis. In filijs Leui adsumptis à Do-
mino, vt ministrēt maioribus ministris, nēpe
Aaroni & filijs suis, intellige inferiores pa-
stores,

Num. 18.

stores, quos olim vetus Ecclesia vicarios, vel coadiutores episcoporum vocabat. Vniuersis igitur dixit Dominus. Excubate in custodia Ecclesie mee, & in ministerio altaris mei, ne oriatur indignatio super populum meum. Non dixit dominus. Ne oriatur indignatio mea super vos dormientes aut ociosos, abalienatos à ministerio altaris mei, sed super populum meum, ostendens puniturum peccata sacerdotum in populo, non in illis tantum, quonia populus particeps semper est delictorum ministrorum. Vix caueri potest, vt corrupto sacerdotum collegio, non corrumpatur & populus, iuxta illud. Qualis populus talis sacerdos. Deinde si cessent sacerdotes fungi suo officio, necesse est, indignetur Dominus super Israelem, à quo semper offenditur, & nisi placetur intercessionem sacerdotum, saeuitura est ira eius in populum. Modò certum est sacerdotes in curijs Pontificum aut Cæsarium degentes, aut aliàs secularia negocia tractantes, nō posse excubare in custodia Ecclesie sue, nec in ministerio altaris sui occupari. Si ergo id exigebat Dominus à Leuiticis ministris, quid exacturum putas ab Euangelicis? quorum iustitia abundare debet supra iustitiam scribarum, & pharisæorum? Meritò timeamus, vt hæc mala, quibus

bus nunc premitur Ecclesia, immiserit Dominus propter cessationem, & ignauiam Pastorum: deinde annota quòd cum assignat Dominus mercedem temporalem suis ministris semper subiungit, hæc tradidi tibi pro officio sacerdotali, & filijs Leui dedi decimas pro ministerio quo seruiunt mihi in tabernaculo, vnde collige quod si cessent ibidẽ seruire, nõ merentur mercedem eis assignatam.

Secundò, Salomon libro Prouerbiorum, inquit. Diligenter cognosce vultum pecoris tui, tuosq; greges considera: non enim habebis iugiter potestatem, sed corona tribuetur tibi in generatione & generationẽ. Hebræa versio sic habet, cognoscendo cognosces faciem pecoris tui, & pone cor tuum ad greges. Bona pars doctorum Ecclesiæ putat hæc dicta ad ministros ecclesiasticos habentes curam aliquam animarũ. Quid enim lucidius potuit proponi, vt intelligeremus lege esse prohibitam absentiam ministrorũ ab ouibus suis? Si nõ satis est ministro de nomine tantũ agnoscere oues suas, sed oportet (vt videmus ex præcepto Dominico) quod de facie etiã vniuersas & singulas agnoscat, quæ vix potest facere præsens & in suo munere vigilantissimus episcopus, quomodo absens poterit satisfacere huic præcepto spiritus sancti?

*Secundus
locus scri
pturæ.*

Prouerb.

cap. 27.

Ioan. 10.

Minimè gentiũ: quod dixit h̄c Salom̄o spiri-
 tu dei afflat⁹ visa est apertè explicare eterna
 illa sapiētia Christus Iesus, dicēs: Ego sum pa-
 stor bon⁹, & cognosco oues meas, & cognos-
 cūt me meæ. Et paulo inferius. Et oues vocē
 pastoris audiūt, & sequuntur illũ, quia sciūt
 vocē eius, & pastor proprias oues vocat no-
 minatim, & deducit eas, & cū proprias oues
 emiserit ante eas vadit: hęc Christus, hic pa-
 storũ princeps et quiuis alius ver⁹ pastor co-
 gnoscēdo cognoscit faciē pecoris sui, suosq;
 greges cōsiderat. Et quid obsecro est dicere.
 Bon⁹ pastor animã suã ponit p̄ ouibus suis,
 nisi q̄ iuxta Hebręã versionē hic dicitur. Po-
 ne cor tuũ ad greges, quę verba singularem
 quandã curã & insignē sui gregis dilectionē
 designant, de qua dilectione Ioannes. In hoc
 cognouimus (inquit) charitatē Dei, quoniã
 ille animã suã pro nobis posuit, & nos debe-
 mus pro fratribus animas ponere. Si pro fra-
 tribus quorum nō est peculiaris cura nobis,
 debemus vniuersi animas ponere, quãto ma-
 gis pastores hoc ipsum facturi sunt pro ani-
 mabus illorũ p̄ quibus reddituri sunt ratio-
 nē dño in die iudicij? hic nihil exaggeramus,
 sed tantũ relinquimus sola verba spūs sancti
 prudēti lectori expendenda, & quid sentien-
 dũ sit de hac diuina ordinatiōe ipse iudicet.

1. Episto-
 la cap. 3.

Tertiò,

Tertiò, produco ex veteri testamēto Ezechi. prophetā ad quē sic dicit Dominus. Fili hoīs propheta de pastoribus Israel, qui pascebāt semetipfos. Nōne greges à pastorib⁹ pascuntur? Lac comedebatis, lanis operiebamini, quā crassum erat occidebatis, & gregē meū nō pascebatis. Quod infirmū fuit nō cōsolidastis, quod ægrotū nō sanastis, quod cōfractum est, nō consolidastis, & quod abiectum est, nō reduxistis, & quod perierat, nō quæfistis, sed cū austeritate imperabatis eis, & cū potentia. Et dispersæ sunt oues meę, eo quòd non esset pastor, & factę sunt in deuotionem omnium bestiarum agri. Errauerunt greges mei in cunctis montibus, & in vniuerso colle excelso, & super omnem faciē terræ dispersæ sunt, & nō erat, qui requireret. &c. quo loco audi Grego. in Pastora. parte. i. cap. 6. Abiectū reducitur: cū quis in culpa lapsus ad statum iustitię ex pastoralis sollicitudinis vigore reuocatur, fracturā verò ligamen astringit, cū culpā disciplina deprimat, ne plaga vsq; ad interitū defluat, si hanc districtiōnis seueritas non coarctat, sed sæpe deterius frāgitur, cū fractura incaute colligatur, ita vt grauius scissurā sentiat, si hęc immoderatius ligamēta cōstringant: haftenus Greg. Nō video quid explicatius possit dici.

Tertius lo-
cus scri-
pturæ.
Ezechi.
cap. 34.

Hic opus est nō argumentatione aliqua, sed attentione sola & fide. Si ad hæc verba attendamus & credamus, q̄ ex ore domini prodierint, & ab spiritu domini proponantur, quis negabit teneri pastores ad perpetuam residentiam in suis Ecclesijs? Si hæc requirenda sunt à pastoribus, si ea cura, ea sollicitudo, vt quod ægrotum est in animabus fidelium contendant sanare, quod confractum est, alligare, quod abiectum est, reducere, & quod perierit ex numero fidelium, reuocare, viderint illi, si hæc absentes & ignorantes ouium suarum, quas absentes cognoscere minimè potuerunt, præstare poterunt. Quòd si possunt, dicant se nullo iure obligari, vt inter oues suas sint frequentes, & familiariter conuersentur. Quòd si non possunt (vt verū est) relinquunt aulas, & veniant ad caulas ouium suarum, & curam earum agant. Obserualetor verba illa Domini. Dispersæ sunt oues meæ, & factæ sunt in deuorationem bestiarum agri, eo quòd nō sit pastor. Quid est dictu non esse pastorem aliquem in Israel? Si nullus erat pastor, quid est, quòd Dominus dicit ad prophetam. Fili hominis propheta de pastoribus Israel. Et propheta clamat. Vex pastoribus Israel, & si veri pastores erant in Israel quid dicit, eo quòd nō sit pastor? Certum

tum est dixisse dominum, non esse pastores in Israel, quia perinde est, absentes esse pastores, aut ociosos, nec exercētes officia sua, quòd non esse pastores. Quid enim confert esse pastorem, si nihil agat? Huic veritati prętexunt aliqui, & causantur, quòd sint iustò occupati in negocijs & officijs publicis, quorum recta & bona administratio est Ecclesie maximè necessaria, & ideo per viros probos & doctos exercenda. Hac excusatione puto grauari magis peccatum eorū, quoniam stipendijs ecclesiasticis obeunt prophana munera. Sed & quanuis necesse sit, publica illa officia per tales viros administrari, non tamen hæc tam necessaria, & tam sacrosancta munera erāt propter illa deferenda, sed è contra, illa alijs deleganda, vt hæc possent per idoneos ministros ritè dispensari, sicut fecerunt Apostoli, de quorum successione Episcopi verè glorientur. Qui cūm œconomiam exercerent, & curam pauperum haberent, videntes quòd minimè possent vtriq; officio pro sua necessitate satisfacere, abdicarūt sese ab officio suo ciuili, & reseruarunt solū ecclesiasticum, elegerūt Diaconos siue œconomos, qui œconomiam exercerent, vt ipsi Apostoli prædicationi & orationi vacarent. Qua in re obseruandum est, quàm longe ab

Apostolis distent nostri pastores. Nam Apostoli retinuerunt id officium, quod verè Apostolicum erat, puram administrationem euangelij. At, nostri pastores abdicato alijsq; delegato prædicandi euangelij, officio, retinuerunt sibi ciuilia & prophana ministeria. Vt nam ad mensas & curam pauperum, quam reliquerunt Apostoli, isti rediissent.

Quartus
locus scri
pturae.
Zacha.
cap. II.

Præterea quarto sunt verba Domini ad Zachariam prophetam dicentis. Adhuc fume tibi vasa pastoris stulti, quia ecce ego fuscito pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non quaeret, & contritum non sanabit, & carnes pinguium comedet. O pastor & idolum derelinquens gregem, gladius super brachium eius, & super oculum dextrum eius. Brachium eius ariditate siccabitur, & oculus dexter eius tenebescens obscurabitur, Hæc dicit Dominus. Vide quam graphicè depingantur nonnulli pastores huius nostræ tempestatis, qui habent quidem vasa pastoralia, peram, baculum, & mitram, & lacte ouium fruuntur: gregem tamen eis commissum non pascunt: Hos appellat spiritus Domini, pastores & idola. Pastores quidem, propter auctoritatem episcopalem, quam etiam mali pastores retinent: idola, propter representationem eius rei, quam verè non habent, sed

mortuam

mortuã illius imaginẽ: faxit Christus, ne videamus & reliqua, quæ spiritus sanctus comminatur episcopis derelinentibus gregẽ sibi commissum, nempe gladium super brachium eorum, hoc est, super potentiam eorũ temporalem, sicut iam ab Aquilone descendebat, dissecans, & perdẽs ecclesiasticam potestatem, nisi dominus Ecclesie sue misertus, per Carolum Cæsarem huic gladio occurrisset, qui in fortitudine brachij sui, aduersario-rũ Ecclesie cõminuit hoc anno potentiam.

Per oculum dextrum intellige rectitudinem iudicij, prouidentiam, sollicitudinem, in agendis, intelligentiã legis, & mysteriorum eius. Hunc minatur excæcandum Dominus pastoribus stultis, qui derelinquunt gregẽ, contra quos spiritus Domini adhuc clamat per Hiero. Sacerdotes non dixerunt populo meo, vbi est dominus, & tenentes legẽ nescierunt me. Et pastores preuaricati sunt in me. Hoc ipsum visus est dixisse Hiero. cũ scriberet ad Heliodorũ. Non oēs ep̃i, ep̃i sunt, quoniã episcopus Græcè inspector est siue curator. Hinc falsò dicuntur ep̃i, qui sibi viuunt, nõ gregi, sed de noĩbus, suus post erit locus.

Duo sunt hoc loco, quæ meo iudicio euidenter demõstrant immane delictũ reputari apud Deum absentiam episcoporum à suo

Hiere .2.

grege. Primum est, quia eiusmodi episcopos derelinquentes greges, vocat spiritus Domini pastores & idola. Alterum est seuera illa poenae interminatio. Brachium eius ariditate siccabitur. Quibus malis non solet cōminari Dominus, nisi vbi est insigniter offensus: quæ duo lectori expendenda relinquo.

Quintus
locus scri
pturae.
Num. 27.

Item lib. Num. Moses, cui iam significata erat mors sua, de pastore sui loco ordinando sic dominum allocutus est. Prouideat dominus deus hominem, qui sit super multitudinem hanc, & possit exire & intrare ante eos, & educere eos, vel introducere, ne sit populus domini sicut oves absq; pastore. Quibus verbis apertè Moses declarauit officia episcoporum, quæ (vt vides) necessariò requirunt præsentiam personalem eorundem: confirmat hoc Esai. enunciando aduentum filij Dei in carne, describitq; illum pastorem, & in eo declarat munus spirituale pastorum, dicens. Sicut pastor gregem suum pascet, in brachio suo congregabit agnos, & in signo suo leuabit: foetas ipse portabit. Diligentius adhuc hæc duo loca considerarem atq; tractarem, nisi haberemus alia loca multò manifestiora, quibus collatis & ista liquidius manifestantur, & si ista non essent, illa sufficerent.

Esa. 40.

CAP. IIII. QVO TESTIMONIIS
 euangelicis probatur residentiam perso-
 nalem ministrorum Ecclesie
 esse de iure diuino.

MATTH. 10. quādo mi *Sextus lo*
 sit Christus duodecim *cus scri-*
 Apostolos per ciuitates *ptura.*
 Israelis prædicare euan-
 gelium, cū præfatus fuif
 set. Messis quidem mul- *Matth. 10*
 ta, operarij verò pauci,
 rogate Dominū messis, vt mittat operarios
 in messem suam &c. Sed hæc obiter annotem-
 mus, quia nō dixit Christus, sacerdotes pau-
 ci: doctores pauci: sed operarij pauci: quia
 semper orbis habuit sacerdotum & doctorū
 numerosam multitudinem, operarios verò,
 qui sacerdotum & episcoporū officio rectè
 fungerentur, semper habuit paucos. Hæc igi-
 tur præfatus primò ordinauit, vt gratis admi-
 nistrarent munera illa coelestia, tantum per-
 misit, vt operantes apud illos salutem æter-
 nam, quæ ad vitā naturalem seruandā erant
 necessaria, desumerent, dicens. Edentes & bi-
 bentes, quæ apud illos sunt, quoniam dign⁹
 est operarius cibo suo. Theophi. hoc est, a di-
 scipulis pascemini: debebūt enim hoc vobis,
 B 5 vt opera-

vt operarijs. Dixit autē cibo non luxu, neq;
 enim delitiari oportet doctorem. Hæc Theo-
 phi. Expendamus vocem illam, operarius.
 Qui non est operarius, nō est dignus cibum
 desumere, nec illi debetur aliqua merces in
 Ecclesia. Sed qui non sunt in diœcesi sua, nō
 possunt in ea operari: ergo absentes non pos-
 sunt iure accipere mercedem aliquam, cum
 non sint operarij. Hoc idē præscripsit Chri-
 stus septuagintaduobus discipulis. Luc. 10. di-
 cens. Comedite, & bibite, quæ vobis appo-
 nuntur, dignus est operarius mercede sua.
 Theophi. Pro mercede autem habete cibū,
 & ne quærat & pasci, & mercedem in super
 accipere, sed cibum pro mercede habetote.
 Soli ergo operarij suscipiūt ex institutione
 euangelica mercedem in Ecclesia. Chryso-
 st. super Matth. cap. 10. Expēdamus vtranq;
 vocem, operarius, & mercede sua. Mercedē ap-
 pellat, vt rem debitam dari sibi ostenderet.
 Dignus est operarius cibo suo dixit Christ⁹,
 ne Apostoli plus aliquid quærat. Confirma-
 tur hoc ex verbis Pauli in. 2. ad Timo. 2. Soli-
 citè autē cura te ipsum probabilem exhibere
 Deo, operariū inconfusibilem, rectè tractan-
 tem verbū veritatis. Quo loco Paul⁹ instruit
 episcopum, & præcipit vt se exhibeat opera-
 rium inconfusibilem. Secundo confirmatur
 hoc

hoc ex eodē Paulo. i. Timo. 5. Qui benè præ-
sunt præbyteri, duplici honore digni habe-
antur, maximè qui laborant in verbo & do-
ctrina. Dicit enim scriptura. Dignus est ope-
rarius mercede sua, & non alligabis os boui
trituratī. Obserua verba Pauli, docet dupli-
ci stipendio dignos presbyteros, sed eos tan-
tūm, qui benè præsent, & eos, qui laborant
in verbo & doctrina, quod probat per scri-
pturam, quæ iubet: ne infrenetur bos tritu-
rans. Vnde ociosus bos poterat infrenari. Er-
go & minister ociosus & absens potest infre-
nari, ne pascatur ex fructib⁹ Ecclesiæ. Igitur
si velint pasci, & fruct⁹ desumere, tenentur la-
bore triturando messē Christi, quod absentes
facere nō possunt. Ergo quatenus tenentur ad
actionē ministerij & laborē, eatenus tenentur
ad præsentiam regularē in Ecclesijs suis. Chry-
so. i. Timo. 5. Duo adducit Apostol⁹ testimo-
nia: primū ex lege Deut. 25. Nō alligabis &c.
Alterū ex Chryso. Dignus est operarius &c.
& ambo sibi consentiunt: vult Dominus la-
borare doctorē. Itaq; si quis delicatus est, aut
remissus fuerit, dignus profectō non est. Nisi
quis fuerit bos triturās, & per gelu, & spinas
iugū sustinens, traxerit, dignus nō est. Ergo
Ecclesię præfides (audēter dixerī) nihil præ-
ter victum, & vestitū habere oportet, ne ad
ista

ista terrena trahantur desiderio. Audi quid addit. Qui benè præfunt &c. Quid est benè præesse? Audi Christū. Bonus pastor animā suam ponit pro ouibus suis. Hæc Chrysof.

*Septimus
locus scri
pturae.*

*Consulat
lector B.*

*Cyrrillum
in Ioā. li.*

7. cap. 5.

Ioannis. 10. Christus describit cōditiones boni pastoris, dicens. Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis, & oues vocem eius audiunt, & proprias oues vocat nominatim, & educit eas: & cū proprias oues emiserit, ante eas vadit, & sequuntur illum, quia sciunt vocem eius. Alienū autē non sequuntur, sed fugiunt ab eo; quia non nouerūt vocem alienorū. Hoc prouerbiū dixit Iesus &c. Nolo proponere efficacius argumentum, q̄ nuda hæc & simplicia verba Christi, oculis legentium subiicere. Considerent hæc, qui pastores se profitentur in ecclesia: & intelligant, quæ sint, quæ requirit Deus in pastoribus: & si valent hæc præstare vel ociosi, vel absentes, vel secularibus negotijs implicati. Ego ad tribunal suarum conscientiarū pro uoco. Tantūm allegabo, quæ Christus ibidē de se subiiciat, dicēs. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis: mercenarius autem, cuius nō sunt oues propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit: & lup⁹ rapit, & dispergit oues. Mercenarius fugit, quia mercenarius est, &

non pertinet ad eum de ouibus. Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me mee. Hactenus princeps pastorum Christus Iesus per hæc allegata, & probata ipsius Dei testimonio, ferant in hac causa sententiam si velint etiam ipsi aduersarij, libens astabo ad tribunal suarum conscientiarum: sed primò audient verba illa Christi. Bonus pastor proprias oues vocat nominatim, & educit eas, & cū proprias oues emiserit, ante eas vadit. Quibus auditis cōdemnent meam sententiam si possunt. O tempora, in quibus iam bona pars episcoporum non putet sui esse muneris, vel residere apud ecclesias suas, vel vllam pastoralis functionis partem per se illis præstare, cumq; episcopi eò degenerarint cæteris prælatis, vt idem facerent, licentiam dederunt: & hinc ventum est ad præsentis Ecclesie calamitates & grūnas. Theophilactus in Ioannem. Hoc loco agnosces differentiam pastoris & mercenarij. Nam mercenarius quidem nescit oues: quod contingit, quia non sæpe illas inuisit: nam si sæpe inuiseret, cognosceret illas, ac pastor, qualis Christus, cognoscit suas oues: quia curã illarum agit, & rursus cognoscitur ab illis, quas visitatione dignatur, & propter consuetudinem agnoscētium suum curatorē. Obserua quid interfit

Theophi-
lactus.

interfit inter mercenarium & pastorem. Ille si lupum videt venientē, fugit: quia non pertinet ad eum de ouibus. Iste verò ponit animam suam pro ouibus suis. Et quot exēpla nobis exhibent huius doctrinæ præsentia hæc deploranda secula? Quid perdidit totā ferè Germaniam, nisi ocium & absentia pastorum? Volentes esse principes seculares, desierunt esse pastores. Venerunt lupi in stabulum ouium, non inuentis pastoribus rapuerunt, & aberrare fecerunt oues, sicut nūc miserè per varias hæreses & sectas aberrant. Quæ mala flebat olim Dñs per Hier. cap. 50. Grex perditus factus est populus meus, pastores eorum seduxerunt eos, feceruntq; vagari in montibus, de monte in collē transferūt, obliti sunt cubilis sui. Quid abalienauit à tota Ecclesia Angliam, nisi quòd vix vnus pastor inuētus est, qui poneret animā suam pro ouibus suis? Et cūm hæc sint luce meridiana lucidiora, sunt non rari pastores, qui sibi persuadēt se nullo iure teneri, vt sint cum ouibus suis, nisi constitutione quadam Pontificia, non autem cōstringi lege aliqua diuina, aut naturali. Hoc loco idē Theophi. inquit. Hinc differentiam mercenarij & pastoris elicies. Nam mercenari⁹ ignorat oues, quia rarò visitat eas: pastor verò cognoscit

Theophi-
lactus.

oues proprias, tanq̄ erga eas sollicitus. Item Chryso. super Ioan. 10. hom. 59. explicant verba Dñi: Ego sum pastor bonus, ita scribit. Magnū quiddā dilectissimi, magnū, inquā, est Ecclesie praelatio, & quæ multa indiget sapientia & fortitudine qualē Christus proposuit, vt nunq̄ oues deseram⁹: lupo generose resistam⁹. Hæc enim inter pastore, & mercenariū differentia. Alter proprie, contēptis ouib⁹, alter sua contēpta, ouiu semper salutem inuigilat. Et hoc ipsū ex testimonio Ezechielis cōfirmat. c. 34. Væ pastoribus Israel &c.

Quidam voluit infirmare argumentum acceptum ab hoc loco, dicēs verba huius capituli pertinere ad solum Christum, nec ad alium pastorem posse accommodari: ac proinde aiebat, quæ in eo capite dicuntur, non esse requirenda ab alio pastore ecclesiastico, nec ex his sumendum argumentum, vt probaretur residentia ex iure diuino. Sed quàm sint hæc voluntariè dicta, patet. Primò, idē Apostolus, qui ex persona Christi recensuit, quæ hoc capite annotantur, scripsit in epistola sua prima (& forsā arguēs ex his, quæ scripserat in historia euāgelica) In hoc cognouim⁹ charitatē Dei, quoniā ille aīam suā p nobis posuit, & nos debem⁹ pro fratrib⁹ aīas ponere, hīc Ioānes ex facto Christi arguit, quid nos debeamus

*Dilutio
obiectionis
cuiusdam.*

debeamus facere, ad hunc modū ex his, quæ hoc loco dixit Christus de se, proponens se ipsum exemplar à nobis imitandum, arguere debemus, quæ sint, quæ ille requirat à reliquis pastoribus ecclesiasticis, quod & ante nos fecerūt omnes patres Ecclesiæ. Augustinus in epistola ad Honoratum arguit, quòd instante aliqua persecutione ouium, episcopus non potest fugere: quia exemplo Domini, tenetur bonus pastor ponere animā pro ouibus suis: simile quid collegit, vbi ait. de verbis Domini. Serm. 50. pastor bonus Christus, quid Petrus, nonne bonus pastor? nonne & ipse animam suam pro ouibus posuit? Quid Paulus? Quid cæteri Apostoli? Quid eorum tempora consequentes beati episcopi Martyres? Quid etiā iste sanctus Cyprianus: Nonne omnes pastores boni? Non mercenarij, de quibus dicitur. Amen dico vobis perceperunt mercedem suam? Omnes ergo isti pastores boni, non solūm quia sanguinē fuderunt, sed quia pro ouibus fuderunt. Idē alibi citatus in cathena. Si autem præpositi Ecclesiæ, qui filij sunt, pastores sunt, quomodo vnus pastor est, nisi quia sunt illi omnes vnus membra pastoris, & quidē, qui pastor est, dedit hoc membris suis. Nam & Petrus pastor, & cæteri Apostoli pastores, & omnes

Augustinus
super
Ioan.

boni

boni episcopi. Vides, lector, secundum Augustinum verba huius capituli, non ad solum Christum pertinere. Eadem & fusiùs annotauit. B. Cyrillus in Ioannē, cuius verba infra recensebo. Deinde, Christus hoc loco distinguit inter mercenariū, & pastorē, & generaliter notat signa, quibus iste distinguitur ab illo, & vnum est hoc: quia bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis, nec fugit veniente lupo, quod facit mercenarius. Igitur non de solo Christo accipienda sunt, quæ hoc capite docētur, sed ab illo ad reliq̄s pastores transferenda, & ab eis requirenda.

Octauò, arguitur ex verbis Dñi ad Petrū, volens Dominus, ascensurus ad patrē, Vicarium in terris instituire, & Petrum vniuersæ Ecclesie pastorem præficere, dixit illi. Simō Ioannis diligis me plus his? Dixit ei. Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dixit ei. Pasce agnos meos. Dixit ei iterum. Simon diligis me? ait illi. Etiā domine, tu scis quia amo te. Dicit ei iterum. Pasce agnos meos. Dixit ei tertiò. Petre amas me? Cōtristatus est Petr⁹, quia dixit ei tertiò, Amas me, & dixit ei. Dñe tu omnia nosti, tu scis, quia amo te. Dixit ei. Pasce oues meas. Hoc loco solo scripturarū contendit Caieta. Cardinalis demonstrare certū & euidens Episcopos vniuersos teneri

Lib. 7.

cap. 3.

Octauus
locus scri
pturae.

Ioan. 21.

Consulen

dus Chry

so. in ora

tione de

Beato Phi

logonio:

& de sa

cerdotio

lib. 2. in

princi.

C ex

ex præcepto iuris diuini ad residentiã personalem: & verè locus hic est, meo quidẽ iudicio, efficacissimus, quia verba illa tertio re-
 petita: *Pasce oues meas*, sunt verum & abso-
 lutum Dñi præceptũ, quibus apertè præci-
 pitur ministerium pascendi & regendi oues
 Dominicas ijs, qui hãc curã susceperit, quod
 exerceri nulla ratione potest nisi adsit epis-
 copus præsens. Quoniã ministerium pascen-
 di implicat multa, quæ necessariò requirunt
 præsentia personalem, vt locupletissimè expli-
 cavit Card. Caietañ. & nos fusiùs infra adno-
 tabimus. Sic intellexerunt hunc locum fermè
 oēs Patres Ecclesiæ: quorũ primo loco pro-
 duco, Bernardũ, qui super cãtica sermo. 76.
 Sic ait. Non ociosè toties repetitũ est, *Petre*
amas me, in cõmissione ouium: & ego quidẽ
 id significatum perinde puto, ac si illi dixif-
 set Iesus: *Nisi testimonium tibi perhibente*
cõsciẽtia, quòd me ames, & valdè perfectèq;
 ames, hoc est, plusquam tua, plusquã tuos,
 plusquam & te, vt huius repetitionis meæ,
 numerus impleatur: nequaquam suscipias
 curam hanc, nec te intromittas de ouibus
 meis, pro quibus sanguis vtiq; meus effusus
 est. Terribilis sermo, & qui possit etiam im-
 pauida quorumuis tyrannorum corda con-
 cutere. Propterea attendite vobis, quicunq;

Bernardus

opus ministerij huius fortiti estis . Attēdite, inquā, vobis & pretioso deposito, quod vobis creditum est. Ciuitas est, vigilate ad custodiam: sponsa est, studete ornatui : oues sunt, intendite pastui: & hæc tria ad illam Domini trinam sciscitationem fortè non incongruè pertinere dicentur. Porrò custodia ciuitatis, vt sit sufficiens, trifaria erit, à vi tyrānorum, à fraude hæreticorum, à tentationibus dæmonum. Sponsæ verò ornatus, in bonis operibus & moribus & ordinibus. Ac pastus ouium communiter quidem in pascuis scripturarum tanquam in hereditate Domini, sed est distinctio in illis. Nam sunt mandata, quæ duris atq; carnalibus animis imponuntur ex lege vitæ, & disciplinæ. Et sunt olera dispensationum, quæ infirmis & pusillis corde, de respectu misericordiæ apponuntur. Et sunt consiliorum solida fortiaq;, quæ ex intimis sapientiæ proponuntur sanis, & qui exercitatos habent sensus ad discretionem boni & mali . Paruulis nanquè tanquam agniculis adhortationis lac, potus datur, non esca. Ad hæc boni sollicitiq; pastores impinguare pecus non cessant bonis lætisq; exēplis, & suis magis quā alienis, nam si alienis & nō suis ignominia est illis, & pecus ita non proficit. Si enim (verbi causa) ego

qui videor inter vos pastoris gerere curam, vobis apposuerō Moyſi māſuetudinē, patientiam Iob, misericordiam Samuelis, Dauidis sanctitatē: & si qua sunt eiusmodi exēpla bonorū, immitis ipse, & impatiens atq; immisericors, & minimē sanctus, sermo, vt ve reor, minus sapidē eueniet, & vos minus au idē capietis. Verūm, hoc supernæ pietati relinquo, vt quod minus vobis ex nobis est, ipsa suppleat, & quod perperā, ipsa corrigat. Nūc verò bonus pastor hoc quoq; curabit, vt secundum euangelium inueniatur habere sal in semetipſo: sciens quia sermo sale conditus quantū placuerit ad gratiam, tantū proderit ad salutem. Hęc interim de custodia ciuitatis atq; ornatu sponsæ, nec non & pastu ouiuū dicta sint. Hęc Bernard⁹. Audis, cādide lector, testem omni exceptione maiorē, qui perspicuē & plenē cōfirmat sententiā nr̄am. quid potest ad hęc responderi, nisi negetur tātī doctoris authoritas? sed audi rurs⁹ eūdē.

Itē sermone secūdo de resurrectione Christi, sic ait. Petrus mādatum accepit tertio pascere gregem Domini. Pafce, inquit, mente: Pafce ore: Pafce opere: Pafce animi oratione: verbi exhortatione: exēpli exhibitione. Itē Alcuinus eiusdem vocis significationem explicat, dicens. Pascere oues est, credentes in

Christo ne à fide deficient confortare, terrena subsidia si necesse est, subditis prouidere, & exempla virtutū cum verbo prædicationis impendere, aduersarijs obsistere, errantes subditos corrigere. Hæc Alcuinus.

Non ab re erit inter tot antiquorum patrum testimonia, etiam Erasmi verba afferre, quæ maximè conferre videntur, etiam si eius viri authoritas non sit nobis argumentum. Hic igitur hunc locum nō indiligenter annotauit in confusionem aduersariorū nostrorum in annotationibus super Ioannem, ibi: *Pasce agnos meos.* Cuius annotatio sic habet. Qui ex loco gloriatur sibi cōmissum gregem Domini, eos primū oportet meminisse à Petro ter exactum amorem erga Christum, neq; quemlibet amorem, sed ardentiorē cæteris: Deinde, ter item commissam illi curam gregis. Illud nimirū significatum est, non esse idoneum sacerdotio, nisi qui neglectis omnib⁹ nihil amet, nisi Christū, hoc est, veritatē: innocentia: pietatem. Ad hæc nihil huic antiquius esse debere, quàm incolumitatē gregis sibi crediti. Proinde quæso, quid frontis est istis quibusdam, qui prophanis, imò sceleratis principū obsequijs, qui pecunijs huc penetrāt, qui sacerdotiū nihil aliud q̄ quæstū ac tyrannidē esse putant? Nec me-

minerūt quā attentē quibusq; legibus Christus suas oues Petro commiserit. Nec cōmiserit deuorandas, sed pascēdas exēplo pię vite: Pascendas euangelicę doctrine pabulo, siue lac desiderabunt, siue solidum cibum: Pascēdas etiam opum subsidio, si res ita poposce- rit, hęc citatus author, quę nec incongruē, nec falsò, hoc tempore annotata videntur.

Nonus lo-
cus scri-
pturae.

Nonò, est locus nō inefficax in actis Apo- stolicis, vbi est oratio Pauli ad presbyteros Ephesios exhortatoria, qua hortatur, vt offi- cio suo diligenter fungantur. Qui ascendens Hierosolymam, transiens Macedoniam ac- cerfuit præbyteros Ephesiorum, quos sic alloquutus est.

Act. 20.

Contestor vos hodierna die, quòd mun- dus sum à sanguine ouium: nō enim subter- fugi quo minus annunciarem omne confi- sium Dei vobis. Quo loco Gregorius libro epistolarum. i. epistola. 33. sic ait. Mundus à sanguine eorum non esset, si eisdem consiliū annunciare nolisset: quia cū increpare de- linquentes noluerit, eos proculdubio tacen- do pastor occidit. Hac igitur consideratione cōpulsus, velis nolis locutus sum: quia omni virtute aut te cupio saluari, aut de tua morte me eripi. Postquā hęc Paulus præfatus est, subiungit. Attēdite vobis & vniuerso gregi, in quo

in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Ex vobis surgent viri loquentes puerfa, vt adducant discipulos post se: ppter quod vigilate, memoria retinentes, quoniam per triennium die ac nocte non cessauit cum lachrymis monere vnūquenq; vestrum. &c. Si verba Pauli attētē cōsideres, videbis, quibus rationibus ostēdat, cur p̄sbyteri Ephe sij debebant suo ministerio diligēter fungi.

Primò, quia (inquit Paulus) tota Ecclesię 1. Ratio. cura iā in vos solos incūbet, & si qd negligatur, vobis solis culpa impigi potest & debet.

Secundò, quia spiritus sanctus posuit vos 2. Ratio. episcopos ad regēdam Ecclesiam Dei. Proinde, si fueritis ignaui lectores, non in homines, sed in Deū peccabitis: nec hominis, sed spiritus sancti mandatum violatis.

Tertiò, quia Iesus Christus, qui est Domi- 3. Ratio. nus Deus noster, acquisiuit Ecclesiam, cuius ipsi episcopi, speculatores, curatores, doctores sunt, non vili, sed incomparabili pretio, videlicet, non auro, argento, non deniq; vllis terrenis diuitijs, sed suo ipsius sanguine.

Quartò, sumit rationem à periculo, di- 4. Ratio. cens. Ego scio, quòd intrabūt post discessum meum lupi rapaces in vos, non parcētes gregi. &c. quo vos oportet esse magis attentos,

& vigilantes super gregem Dominicum, quia bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis.

5. Ratio.

Quintò, sumit rationem ab exemplo, dicens. Memores estote, q̄ per trienniū nocte & die &c. Monet Paulus presbyteros, vt sui exempli meminerint, & quemadmodū ipse etiam cum lachrymis toto triennio singulorum salutem curauerit: ita æquum est, vt illi multo maiori sollicitudine, ministeriū suum vrgeant, quādo maiora pericula instant. Hęc Paulus ad Episcopos Ephesios.

Confluebāt & eo tēpore Romā ex orbe vniuerso cuiusvis ordinis viri sicut & nunc.

Rogo te, lector, quis tāta sollicitudine curabit salutē ouiū suarū, aut tā diligenter defungetur hoc sacro ministerio ablēs? Quid putas dixisset Paulus, si Episcopus aliquis Ephesius astans, respōdisset Paulo: ero quidem Pastor, & episcopus, & curabo salutem harū ouiū mihi cōmissarū, sed interim oportet me per aliquot annos manere Romæ, & in aula Cæsaris versari, & defungi munere quodā, honesto quidē illo, sed Cæsareo: pascetur verò grex Christi per suppositū quendam pastore, Nec tamē ponā ego gregis Xpi curam, nā è Roma per literas curabo multa, & cū vacauerit, interī etiā ipse visā gregē mihi cōmissū p̄ dies aliquot. Nōne sic abūde satisfecero demādato mihi muneri? Quid, inquā, putas

putas responsurum Paulum? Credo neminē fugit, quid Paulus fuisset dicturus, ad hæc tam noua & inaudita verba: hoc ipsum puto, eum & nunc respondere multis apud tribunal Christi iudicis.

CAP. V. QVO TESTIMONIIS APOSTOLICIS ostenditur de iure naturali & diuino esse necessariam residentiam pastorum ecclesiasticorum.

AVLV S 1. Corin. 9. Decimus disputat, quam potestatem habeant ministri ecclesiastici de sumēdi, siue metendi carnalia ab Ecclesijs fideiū, vbi duplici ordine argumen-

torum probat solum licere illis manducare, & bibere, siue viuere ex ministerio ecclesiastico.

Primò, id astruit argumētis duntaxat humanis, dicens. Quis militat suis stipēdijs vnamquam? Quis plantat vineā, & de fructu eius non comedit? Quis pascit gregem, & de lacte eius non manducat? Si obserues Apostoli verba, videbis, quod tantum militantibus, plantantibus, pascentibus gregem Domini cū concedit ius percipiendi fructus tempo-

locus scripturae

Paulus. 1. Corin. 9.

Cōsulat le Etor Aug.

libro. 2. de sermone

dñi in mō te, in hæc

uerba, nec corpori

vestro quid induatur.

duatur.

rales. Cùm igitur istas actiones non possint facere nisi præsentes, consequitur ministros teneri ad præsentiam corporalem, qua sola possunt implere ministeria sua.

Deut. 25. Secundò, arguit ex lege Mosis. Scriptũ est. Non alligabis os boui trituranti. Quę verba exponēs quidam haud obscurus Doctor, sic ait. Annotandus hic locus his, qui tantis clamoribus tantaq; tyrannide decimas & plusquã decimas extorquēt à pauperrimis quoquē laicis, nec intelligūt legē vetare, nequis obliget os boui, sed triturāti, hoc est, docēti, monenti, exhortāti, sacrificanti, ac cæteris sacerdotalibus officijs fungenti. Quid autem hoc ad istos quosdã, qui nō solũ in ocio, sed in sardanapalicis delicijs vitam omnē transigunt? Hęc ille, audi nunc Paulum. Quę propter nos ministros euangelij scripta sunt, nō propter boues, quorum Deus nō habet tam peculiarem curã. Si nos vobis spiritualia feminam⁹, magnũ est si carnalia metam⁹? Qui in sacrario operantur, quę de sacrario sunt, edūt. Et qui altario deseruiūt, cũ altario percipiãt. Ita & Dominus ordinauit ijs, qui euãgeliũ annunciant, de euangelio viuere: quę verba explicãs Bernardus in declamatione. Ecce nos relinquimus oĩa, sic ait. Viuat, inquit, de altario & iuxta Apostolũ alimenta,

&

& quibus tegatur habēs his cōtentus sit, viuat, nō superbiat, nō luxurietur, deniq; non ditetur, nec ex clericatu ditior fiat. Hæc Bernar. Huius vocis emphasim annotauit & Theophilactus, & ante hūc Chrysoftomus. Non enim, ait, sacerdotes, sed qui aſidēt altario, vt intelligamus aſiduū cultū ſacrorū: at hodie nulli ferè magis abſunt ab altario, q̄ hi qui maximè participes ſunt altariorū, nec vlli moleſtius exigūt à populo decimas, q̄ hi qui nihil eorū præſtant populo, quorū gratia dādæ fuerāt decimæ: nec ſatis eſt aſidere, ſed operandū eſt, nec ſatis quiduis operari, ſacra oportet operari, & in his aſiduū eſſe, nec dixit ex ſacro accipiūt, ſed ex ſacro veſcuntur, vt admoneat victū deberi non diuitias: ſic ferè quidā quē ſemel ſuperius citaui, quę ob id adſcripſi, q̄ nimis ad præſens argumentū faciunt, & verè, pieq; dicta ſunt. Obſerua obſecro, Chriſtiane lector, quid Apoſtolus nobis tradat ſecundū doctrinam, qua edoctus eſt ab ſpiritu ſancto & ſecundū ordinationē Chriſti quā exhibuit Apoſtoliſ ſeminātibus ſpiritualia, aſſerit licitū metere carnalia, & ſeruientibus ſacrario ex illo edere, & annunciantibus euangelium, viuere ex illo. Hæc à Chriſto ordinata ſunt, ergo qui volet nō modo viuere ex miniſterio euāgelico,

lico, sed abūdare, sed luxuriari, & instar principum prophanorū aulam alere, hæc nō faciet secundū ordinationē Dominicā. Nam, vt Apostolus nobis tradit, Dominus ita ordinauit, vt qui euangeliū annunciant, viuāt ex illo. Rursus qui volunt, nihil spirituale seminantes, metere stipendium carnale, altario non inferuientes ex altario edere, nouerint se id non secundum ordinationem Domini facere, nisi dicant, se hæc facere per fictitios quosdam ministros, quos vulgus titulares vocat. Auertat Deus ab Ecclesia eiusmodi monstra. Nōne monstrum est pastores fingere vbi nullæ sunt oues pascendæ? causentur quod volunt, fatis superq; intellexit orbis, quòd volentes ociosi, aut absentes, & in prophanis negocijs occupati, ab Ecclesia stipendia percipere, & oues Christi deglubere, contendunt munus episcopale prophanum, & mundanam quandā dominationē facere, sicut cum maximo Ecclesiæ malo fecerunt multi, & nunc etiam faciunt: potuit alijs fortasse temporibus, potuit aliquādo firmitate sua, negligentiam & episcoporum à suis sedibus absentiam ferre Ecclesia Christi: iam nō potest, disiecta sunt à capite suo non pauca membra, reges, populi, natiōes, morbus in dies crescit, serpit vbiq; heretica

hæretica pestis, inest hoc tempore malum haud penitus animis hominum insitum, sed foras emergit, atq; erumpit vndiq; vt cohiberi nõ possit: omnes boni moerent, templa gemunt, tecta ipsa vrbium lugent, populus Christianus vniuersus in coelum clamat, & si ista tacuerint lapides clamabunt.

Vndecimò, Rursus produco Paulum in prima ad Theffalonicen. cap. 5. vbi sic alloquitur plebem fidelem. Rogamus autẽ vos fratres vt noueritis eos qui laborant inter vos, & præsunt vobis in Domino, & monent vos, vt habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorum. O verba aurea, & verè à diuino spiritu prolata ob perfidiam huius temporis. Rogat Paulus, vt rationem habeamus prælatorum nostrorum, & honore summo illos afficiamus. Sed audi prius quibus rationibus roget honorandos à nobis Ecclesie Præsules. Prima ratio, quia laborant, inquit, inter vos, quo liquet ociosos nullum promereri stipendium à subditis, iuxta illud, qui nõ laborat, nõ mãducet. Item neq; absentes etiam si laborent, quoniã foris non inter nos laborant, & ibi honorandi vbi laborant. Secunda ratio, & præsunt vobis in domino. Quo loco audi Theophilactum. Si enim præsides tuos in humanis rebus in pre-

II. LOCUS
scripturæ
Theffa. 5.

cio habes, quāto potius his qui in diuinis re-
 bus tibi p̄sunt, gratiā & honorē te debere fa-
 teri debes, qđ ait in dño, hoc est, nō in mūda
 nis rebus tibi p̄sudet, sed in his quę ad dñm
 pertinēt. Orat p̄ te, regenerauit te p̄ baptis-
 ma, incitat p̄terea, & adhortatur. Medicus
 tibi est, medijs in noctibus voces veniet. Hęc
 Theoph. Vides lector hīc clarē doceri neces-
 saria p̄sentiā p̄latorū. Tertia ratio, & mo-
 nēt vos, aliās annotauimus ex Paulo. Quia
 oportet episcopū doctore esse. Quarta ratio.
 Abundātius illos habeatis ī charitate p̄pter
 opus illorū. Noua æditio habet, vt habeatis
 illos in humano precio per charitatem, hoc
 est, ministrādo illis necessaria propter opus
 illorū. Igitur vbi nullū est eorū opus, nō te-
 nemur illis necessaria ministrare. Nam Pau-
 lus propter opus ipsorū, inquit. Honorate
 eos. Quare Paule? An quia nobiles? An verò
 quia sumptū magnū in curijs principum fa-
 ciunt? Nihil horū, sed propter opus ipsorū:
 quòd si officium suū nō faciunt, nec suis di-
 gna nominibus p̄stant. Non est cur (autho-
 re diuo Paulo) habeamus illos abundātius,
 nec illos agnoscamus episcopos, si nō labo-
 rant inter nos, qui illos nostris sumptibus &
 oblatiōibus alimus. Hęc locutus est Apосто-
 lus ad subditos. Audi qualē describat esse de-
 bere

bere curā prælatorū. Rogamus autē vos fratres corripite inquietos, cōsolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patiētes estote ad oēs. Videte, ne quis malū pro malo alicui redat. Et quid explicatius potuit dicere, vt intelligeremus necessariā præsentiā personalē prælatorū? Nunquid absens monebit aut arguet inordinatos, cōsolabitur pusillanimes, & meticulosos, subleuabit infirmos, erit patiēs erga oēs? Bene vides, cādide lector, q̄ sint hęc clara & aperta, vt qui hęc non videat, in media luce cęcutiat. Hūc locū admonet quidā annotandū diligēter ab ep̄is, qui exigūt à suis summū honorē cū ipsi nō curēt prestare suū officiū, nā Paul⁹ iubet eos haberi in summo honore, sed p̄pter opus, nō propter inanē titulū, hoc est, laborantes, præsidentes in dño, nō cū fastu dominantes, admonentes, docētes, cōsolantes, quod primū est episcoporum munus. Cōfirmatur argumentū huius loci ex verbis Pauli. Mementote pręposito- Ad He-
rū vestrorū, qui vobis locuti sunt verbū dei. bræ. 13.
Memnisse iubet nos prælatorū nostrorum. Sed non propter nudos titulos, sed propter verbum Dei, quod ab illis audimus.

Duodecimo, in demonstrationē præfatæ 12. LOCUS
veritatis profero Paulū. 1. Timot. 3. & Titum scriptu-
capite primo quibus locis docet Apostolus ra. Pauli

Timo-

1. Timot. 3 Timotheum, & Titum quibus cōditionibus
et Tit. c. 1 eligendus sit episcopus ad regendam Eccle-
Cōsulat le siam, dicens. Siquis episcopatum desiderat,
Et or Gre- bonum opus desiderat, vbi iam vides episco-
goriū in pi munus quoddā opus vocari. Ex quo con-
primapar sequitur ipsum episcopum operarium quen-
te cura pa dam vocandum. Deinde subiungit. Oportet
storalis episcopum irreprehensibilem esse, vigilan-
cap. 8. et tem, sobriū, prudentem, hospitalem, docto-
Chryf. de rem, vt potens sit & exhortari in sana doctri-
sacerdo- na, & eos, qui contradicunt arguere. &c. Hęc
tio. l. 3. cir & plura Paulus describens quales secundū
ca mediū. iura diuina eligendi sunt episcopi. Dic mihi
 obsecro, quomodo potest esse aut cognosci
 talis episcopus, si absens & incognitus est
 suæ Ecclesiæ, vt nunc sunt multi, quorū no-
 mina tantum audierunt in diœcesi sua, faciē
 verò aut mores viderūt nunq̄? Si absens, aut
 ignotus, quomodo vigilans? Si absens aut
 ociosus, quomodo doctor? Si iugiter vaga-
 tur in aulis principū, quomodo hospitalis?
 De quo Hierony. in expositione huius loci.
 Oportet episcopi domum hospitium esse cō-
 mune fidelium. Crede mihi, aut errauit Pau-
 lus, cūm hæc docebat requirenda in episco-
 po, aut isti nostræ tempestatis prælati fallun-
 tur, si absentes, & alijs vilioribus implicati,
 putant satisfacturos se Christo, aut Ecclesiæ
 suæ.

protegenti iniuriã patiētes, dignitates, secularesq; postulent administrationes. Quã prauitatem (dicunt patres) olim non solũ murmuratiōes, sed scādala excitasse dignoscitur.

Hoc idem habetur in canone. 10. eiusdem concilij, vbi dicunt patres, quòd accessus episcoporũ ad principũ curias, sine inuidia hominum, sineq; reprehensione esse nõ potest. Et si propter prædictas honestasq; causas, talis profectus non nihil habere rationis posset. Quod maximè testaretur, si ob defendendos iniuria, & incommotis affectos suscepissent peregrinationis incommoda. Canõ. 10.

Quo circa in eodem cõcilio canone. 9. statuitur, ad obuiandũ taliũ episcoporũ improbitati (sic habet textus) vt si quæ iustę emerferint cause, vt pro pauperibus, viduis, pupillis tuendis, suũ ipse diaconũ ad curiã mittat episcop⁹, eò quòd persona ministri inuidiosa non est, & quę impetrauerit, celerius poterit referre. Qui tamen diaconus cum literis demissorijs, & comendatitijs sui Metropolitæ curiam adire debet. Si tamen episcopus (à quo diaconus ad curiam destinatus est) nonnullos apud Imperatorem habeat amicos, quos scit benignã intercessionẽ sibi absenti posse prestare. Tũc si iusta esset postulatio, absq; Metropolitæ venia suũ poterat Canõ. 9.

episcopus mittere ad curiam Diaconum.

Quæ omnia, vt firma permanerent, in sequenti canone. II. hæc diffiniuntur.

Cap. I.

Ea, quæ salubriter præmonita sunt, conuenientia & æstimatione omnium, & Deo placitura, & hominibus tenere hæc firmitatē possunt, si metus huic sententiæ coniungatur. Scimus enim & ipsi propter paucorum impudentiam, religiosum sacerdotale nomē fuisse reprehensum. Si igitur aliquis, contra omnium sententiā nisus, voluerit ambitioni magis placere quàm Deo, is debet scire causis redditis, honorē, dignitatemq; se amissurū. Quod ita demū compleri poterit, si vnusquisq; nrm, qui in canali cōstitutus est, cūm progredientem episcopū viderit, inquirat transitū eius, causas videat, quò tendat, agnoscat. Et si quidem eum inuenerit ire ad comitatū, requirat & illud: quod superius cōprehensum est, ne si fortè inuitatus est, vt ei facultas eundi permittatur. Si verò propter desyderia & ambitiones ad comiatū pergat, nec in literis eius scribatur, nec in communionem recipiatur. Vniuersi dixerunt hoc honestū esse & placere sibi hanc constitutionē. Quid, obsecro, dixissent isti patres, si vidissent, vt nunc cum tanto Ecclesiæ malo videm⁹, perpetuò versantes episcopos in curia vel Cæsaris, vel Pō-

Acta hui⁹ concilii sunt recepta ab Ecclesia, & confirmata.

tificis,

tificis, & nec in Ecclesia sua, nec in aliena vllum Ecclesiasticum exercētes ministerium?

Deinde confirmat hanc veritatē can. 17. In *Antiochi*
 concilio Antiocheno, sic habens. Si quis epi *a cōciliū*
 scopus per manus impositionē episcopatū *D. 92. Si*
 acceperit, & præesse populo constitutus mi- *quis epis-*
 nisterium subire neglexerit, nec acquieuerit *cop⁹ per.*
 ire ad Ecclesiam sibi commissam, hunc oportet *81. 0. 0. 0.*
 communionē priuari. &c.

Quid putas dicturos patres eiusdem concilij Antiocheni, quando ædiderunt legem, in hæc verba? Si quis episcopus, aut presbyter, aut quilibet regulæ ecclesiasticæ subiectus, præter concilium & literas episcoporum prouinciæ, & præcipuè metropolitani, adierit imperatorē, reprobari & abiici oportere, non solūm à communionē, verūm ab honore, cuius particeps videtur existere: quia venerandi principis auribus molestiā tentauit inferre contra leges Ecclesiæ. Si igitur adire principē necessaria causa deposcit, hoc agatur cum tractatu, & cōsilio metropolitani, & cæterorum episcoporum, qui in eadē prouincia cōmorantur, qui etiā proficiscentē suis prosequātur epistolis. Hæc Synodus. Quid, inq̄, cēses dixissent, rogati, si deserta Ecclesia liceret episcopo in aula Cæsaris ppetuò manere, occupat⁹ in reb⁹ & negocijs, nec per somniū

ad Ecclesiam pertinentibus, sed ciuilibus, & quæ minimè decet Dei sacerdotes tractare?

Quid illi p̄res dixissēt, facilè quis diuinabit.

6. Syno-
dus.

Tertiò, idem tractauerūt patres sextæ Synodi generalis, qui talem ædiderūt canonē. Episcopi omnibus diebus præcipuè Dominicis, docere populum debent.

Canõ. 18.

Item canon. 18. eiusdem sextæ Synodi, sic habet. Clericus, qui propter barbaricā incurfionē, vel aliquo alio modo, reliquit suā Ecclesiam, cessante hac circūstātia propter quā secessit, redeat statim ad Ecclesiam.

Sed & multò expressius probatur sententia nostra ex canone. 80. prædictæ sextæ Synodi generalis, vbi sic habetur. Si quis episcopus, vel eorum, qui in clero censentur, vel laicus nullam grauiorem habeat necessitatē, vel negotium difficile, vt à sua Ecclesia absit frequentius, sed in ciuitate agens, tribus diebus dominicis vna non cōueniat, si clericus est, deponatur: si laicus, à cōmunionē separetur. Obserua, lector, quā seuerè cauetur absentia episcoporū ab Ecclesijs suis, vel p̄ tres tantū dominicas. At nunc miseræ oues, per hebdomadas, nō dierum, sed annorum computant absentiam suorum pastorum.

Synodus

Chalcedo

Quartò, est cōsiderādus canõ .7. concilij gñalis Chalcedonē. Qui in hūc modū hēt.

Eos,

Eos, qui semel in clero taxati fuerint, siue *nēsis. 20.*
 in monasterio deputati, decreuimus nec ad *q. 3. Eos*
 militiā, nec ad honores seculares venire. Qui *qui.*
 contrā fecerint, anathematizentur. Mens Sy
 nodi, meo quidem iudicio fuit, cauere, vt mi
 nistri ecclesiastici, non se implicarent nego
 tijs secularibus, sicut phibuerat Paulus apo
 stolus. Quoniam non est possibile, vt quis
 vtrumq; munus ritè possit obire, ecclesiasti
 cum & seculare, spirituale & mundanū. Quo
 circa non est audiēda glossa in volumine de
 cretorum. 20. quēstiōe tertia. Eos, qui semel,
 quæ dicit honores seculares esse, in quibus
 exercetur iudicium sanguinis: astruens alijs
 posse honestè & licitè implicari clericos &
 episcopos. Perspicuum est cauisse Synodum
 trāsitum ad honores seculares, quoniam ne
 cesse erat eos manere in Ecclesijs suis, & ibi
 dem propria munera exercere.

Item quintò, est canon. 17. concilij Roma- *Synodus*
 ni celebrati tempore Syluestri pape, presen- *Romana.*
 te Constantino imperatore, habens in hunc
 modum. Nemo enim clericus, vel diaconus,
 aut presbyter, propter causam suam quam
 libet, intret in curiam, quoniam omnis curia
 à cruore dicitur, & immolatio simulachrorū
 est. Quoniam si quis clericus in curiam intro
 ierit, anathema suscipiat.

Rogo te, christiane lector, an nō tibi vidētur sancti illi viri diuinasse omnem pestē status ecclesiastici emanaturam à curijs principum secularium, & ab vrbe Roma? Qui tanta sollicitudine curarunt, vt episcopi in suis essent Ecclesijs, & longè abessent curijs principum secularium?

*Synodus
sub Caro
lo magno*

Itē sextò, in synodo illa celebrata sub Carolo magno tempore Zachariæ Papæ, cuius mandato congregata fuit Synodus, in canone. 2. habetur. quod presbyteri in quadagesima, rationē & ordinē ministerij sui, puta de baptismo, de fide catholica, de precibus, & ordine missarū, episcopo reddant, & ostendant, & ipsi etiam episcopo testis assistat castitatis, & vitæ, & fidei, & doctrinæ illius. Hęc synodus. Quę quidem impossibile est adimpleri, si episcopus ipse vel parochus, ab episcopatu vel parochia absentes sint. Sed dices, minimè. Immo rationem ministerij sui mercenario presbyter, mercenari⁹ episcopo quadagesimæ tēpore reddere poterit. Quod fanè expressè contra canonis mentē est. Sed tamen hoc concesso, vltimū stare non potest. Nā si episcop⁹ in curia Romana Cæsareāue degat, quomodo, obsecro, parochus, qui in diœcesi manet, vel è diuerso, testis castitatis, vitæ, fidei, & doctrinæ sui ep̄i esse poterit? nō.

ergo

ergo putet aliquis, quod sit possibile impleri officium pastorale, sine presentia corporali pastoris.

Item septimo, etiam septima synodus generalis in canone. 15. hac definiuit.

Clericus ab hoc deinceps tempore in duabus Ecclesijs non collocetur: hoc enim est negotiationis & turpis lucri proprium, & ab Ecclesiastica consuetudine alienum. Ab ipsa enim Domini voce audiimus, non posse quemquam duobus dominis seruire, aut vnum amplectetur, & alterum negliget. Vnusquisque ergo (vt vox est apostolica) in eo, in quo vocatus est, debet manere, & in vna Ecclesia assidere. Quæ enim propter turpe lucrum fiunt in ecclesiasticis negotijs, ea à Deo sunt aliena. Ad huius autem vitæ usum sunt diuersa studia. Ex his ergo, si quis velit ea, quæ sunt corpori ad usum necessaria, comparet, Dixit Apostolus. Vtui meo, & his, qui mecum sunt, subministrauerunt manus meæ. Quid responsuros putamus sanctos illos patres istis, qui queruntur, non posse se simplicibus beneficijs viuere, sed contumplantes quærunt? Nimirum illud Bernardi: non futuros illos simplices in supplicijs: sed tamen si residentia non est necessaria, non video, cur non vnus centum habere possit Ecclesias, quas nunquam est aditurus.

Item octauo, in octaua synodo generali quæ

E 4 sequuntur

modus generalis. sequuntur, diffinierunt patres. In can. 17. Sic
Canõ. 17. habetur. Quoniã sunt quidã episcoporũ, qui
 ne secundũ vocationem Apostolici præfulis
 occurrant, se mundi principibus impeditos
 causantur. Placuit talem excusationẽ omni
 modo esse inualidam. Impiũ est, vt summos
 præfules ad Synodos pro ecclesiasticis nego-
 tijs celebrandas, impediãt seculares princi-
 pes, licet tale impedimentũ, & fictam prohi-
 bitionem, episcoporum suggestionem diuersis
 modis fieri didiscerimus. Hęc Synodus. An
 non tibi videntur loqui de Synodo Triden-
 tina tam infrequenti, in tanta copia episco-
 porũ, quos pauperes alunt suis sudoribus, &
 nunc in rerũ maxima turbatione, quãdo mũ-
 dus præcipuo iure, eorum indiget opera, vt
 si nõ in integrũ, saltẽ in aliquã partẽ res per-
 ditæ restituãtur, oēs dormiũt, oēs surdi sunt,
 sed de hac re ali⁹ dabitur opportunior loc⁹.

Canõ. 19. Item canon. 19. eiusdem Synodi, sic habet.
 Definiuit sancta hæc, & vniuersalis Synod⁹,
 nullum archiepiscoporum, aut Metropolitano-
 rum relinquere propriã Ecclesiam, & sub
 occasione quasi visitationis ad alias accede-
 re, & consumere redditus, qui apud illos in-
 ueniũtur ad Ecclesiasticã dispositionẽ, & ali-
 menta pauperũ. Qui contrã fecerit, depona-
 tur, & sequestretur vt sacrilegus.

Vltimò,

Ultimò, est canon. 24. In eodem Concilio Ca. 24.
qui sic habet, diuina scriptura dicente. Maledictus homo qui facit opus Dei negligenter. Quidã Metropolitanorũ extrema negligẽtia, & desidia delapsi, præceptionibus suis subiectos ad se adducunt Episcopos, & committunt eis Ecclesiæ propriæ diuina officia & lætanas, & cuncta omnino sacra, quæ ad se pertinent mysteria, vt per illos celebrent omnia, quæ per semetipfos alacriter agere debuerunt, ac per id eos, qui episcopale dignitatẽ meruerunt, quodammodo clericos sibi subiectos exhibeant. Vacant iisdem, præter ecclesiasticas leges, secularibus curis atq; dispositionibus, demittentes perseuerare in orationibus, & obsecrationibus pro suis delictis, ac populi ignorantijs, quod nusquam apud aliquos penitus inuenitur, cùm sit canonicis, nimirum, cõtrarium omnino præceptis. Hæc autẽ omnia magnis, & multis ac vehementissimis damnatiõibus dignos huiusmodi statuũt. Probatur enim tales per hæc, quæ faciũt etiã Sathanica iactantia, & superbia languere. Quisquis ergo Metropolitanorũ post hanc sanctę & vniuersalis Synodi defensionem eadem audacia, vel superbia, & cõtemptu abusus nõ per se cũ timore, & alacritate, seu cõscientia bona, debita ministeria

in propria ciuitate, sed per suffraganeos episcopos suos efficere tentauerit, poenas exoluat coram proprio Patriarcha, & aut corrigatur, aut deponatur: hæc synodus. Sed ego sum egregiè ineptus, qui cum sacra scriptura hoc vnum præcipiat, cōcilia nihil aliud fanciant, sacri doctores ad hoc vnū exhortētur, velim nunc omnia in vnum cōgerere, quasi nunc potius sint episcopi Christo obsecuturi. Vt cunq; tamen hoc cesserit, iuuabit me nullum non mouisse lapidem, vt ob oculos hoc libello illis posuissē ad quid teneantur, ne causari possint, nihil de residentia præcipi. Sed ad alia transeamus.

Synodus
Carthagi
nen̄.

II. q. 3.
Credo.

2. Tim. 2.

Audi nūc, pater obseruantissime, quid in Africa obseruauerint, & legibus fanciuerint Ecclesiæ Carthagineñ. vt in omnibus orbis partibus incognitam, & ignoratā intelligas nouā hanc opinionē. Canon. 6. conc. Carthagineñsis primi. Nicasius episcopus Culusitanus dixit, credo placere suggestionē meā sanctitati vestræ, & displicere vobis, vt qui seruiunt deo, & annexi sunt clero, nunc accedāt ad actus seu administrationem, vel procurationē domorū. Gratus episcopus dixit. Et apostolorū statuta sunt quæ dicunt. Nemo militans deo ingerit se negocijs secularibus. Proinde aut clerici sint sine actionibus

domo-

domorum, aut actores sine officio clericorū. Vniuersi dixerunt, hoc obseruemus. Nunc verò cōtrarium putant nostri episcopi præceptū à sacra scriptura, ita omnes aliena curant & sua negligunt.

Item in eodem concilio cano. 8. Cauetur, *Canon. 8*
ne implicati negocijs secularibus ordinentur clerici.

Item canon primus concilij Carthaginen *Can. primus. con. Carth. 4.*
fis quarti sic habet. Qui Episcopus ordinandus est, antea examinetur si natura sit prudens, si docilis, si moribus temperatus, si vitæ castus, si sobrius, si semper suis negocijs cauens, si humilis, si affabilis, si misericors, si literatus, si in lege domini instructus, si in scripturarum sensibus cautus, si in dogmatibus exercitatus, & ante omnia si fidei documenta verbis simplicibus asserat, id est, patrem, & filiū, & spiritū sanctū. &c. Quærendū etiā ab eo, si noui & veteris testamenti, id est, legis & prophetarū, & apostolorū vnum eundemq; credat authorē, & deū. Si diabolus nō per conditionē, sed per arbitriū factus sit malus hætenus synodus. An hæc omnia nunc postulentur à futuro episcopo his nostris perditis tēporibus, & an illis hæc requirerēt, vt post ociaretur in curijs, & aulis principū Christianus lector poterit expendere.

Ca. 14. Item in eodem Concilio. **Can. 14.** Sic habetur. **Episcopus** non longè ab Ecclesia hospitium habeat.

Item **Canon. 15.** eiusdè Concilij hæc cōtin-

D. 41. Episcopus net, vt episcopus vilem supellectilem, & mensam ac victum pauperè habeat, & dignitatis suæ authoritatē fide, & vitæ meritis quærat.

D. 88. episcopus. Item in **Canone. 17.** eiusdè Concilij hæc habentur verba. **Episcopus** gubernationē viduarū, pupillarū, ac peregrinorū nō per se ipsum, sed per archipresbyterū aut archidiaconum agat. Si hæc tam sancta iubetur per alium negociari ne episcopus ab Ecclesia discedat, quid censes illos facturos si audirent quæ nunc allegantur, vt Romæ episcopi perpetuo versentur: ne vilescat scilicet curia pontificis, ne desint cardinalibus anteaambulones? ò tempora, ò mores.

Item **Canon sequens** in eodem Concilio sic habet. **Episcopus** tuitionem testamentorum non suscipiat.

Item **Canon. 19.** eiusdè Concilij. **Episcopus** nō prouocatus pro rebus transitorijs, nō litiget. Item **Canon vigesimus** ibidè, **Episcopus** nullā rei familiaris curā ad se reuocet, sed vt lectioni & orationi, & verbi dei prædicationi tantummodo vacet: hæc **Canō.** Quid nūc iubēt, qui episcopos abesse volūt à suis Eccle-

sijs, vt hæc omnia somniũ arbitrẽtur, & quẽ-
rãt mundi negocia, & alia quẽ pudet dicere?

Item Canon. 31. eiusdẽ Concilij Carthagi- Canon. 31.
neñ. episcopus rebus Ecclesiæ tanquam cõ-
mendatis, non tanquam proprijs vtatur.

Item Canon. 33. eiusdẽ Concilij. Episcopi Canon. 33
vel presbyteri si causa visendæ Ecclesiæ alte-
rius episcopi ad Ecclesiam venerint, & in gra-
du suo suscipiantur, & tam ad verbũ facien-
dum, quàm ad oblationem consecrandam
inuitentur.

Item Canõ. 5. In Concilio Carthagineñ. 5. 7. q. 1,
sic habet. Nulli episcopo sit facultas, relicta Placuit.
principali cathedra, ad aliquã Ecclesiam in
diocesi cõstitutam se conferre, vel in re pro-
pria diutius quàm oportet, cõstitutum, curã,
vel frequentationẽ propriæ cathedræ negli-
gere. Penes te sit, lector, in hac causa iudiciũ,
si ad aliam Ecclesiam, deserta propria nõ li-
cet accedere, licebit per regiones separatas, &
principum aulas versari?

Veniamus nunc ad Ecclesias Hispaniarũ, Synodus
quæ olim Toleti ad extirpandã heresim Ar- Toletana.
rianam & statuendam Christianæ legis ob-
seruantiam non infrequenter cogebantur.

Et primò hæc nostrã sententiã summope- Conc. To
re iuuant patres secundi Concilij Toletani, lc. cap. 2.
qui in Canone secundo post alia docẽt, quo-
modo

modo necesse sit episcopum predicare, & ab alijs curis cessare, ne quos sub regiminis cura tuetur, fame verbi Dei perire sinat.

Canō. 24. Deinde est concilio Toletano. 4. Can. 24. In hac forma verborum.

D. 38. Ignorantia. Ignorantia mater cunctorū errorū maximè in sacerdotibus Dei euitanda est, qui officium docendi, in populo dei susceperunt, sacerdotes enim legere sanctas scripturas frequenter admonet Paulus, dicens ad Timot.

1. Tim. 4. Attende lectioni & exhortationi. Sciāt ergo sacerdotes scripturas sanctas, & canones meditentur. Omne opus eorū in prædicatione diuina & doctrina consistat atq; ædificent cunctos tam fidei scientia quàm operū disciplina. Hæc omnia sanctissimè quidem cōstituta eadem facilitate qua laudantur cōtemnuntur, & ad solos mercenarios deriuantur.

Can. 31. Item Canon. 31. eiusdem Concilij.

Episcopi (quibus hæc cura à deo imposita est) dum cōspiciunt iudices, ac potentes, pauperum oppressores existere, prius eos sacerdotali admonitione redarguant: & si cōtemperint emendari, eorū insolentiā regis auribus intiment, vt quos sacerdotalis admonitio non flectit ad iustitiam, regalis potestas ab improbitate coerceat. Siquis episcoporū id neglexerit, concilio erit reus.

Item

Item Canon. 32. eiusdē Cōcilij. Auaritia radix est cunctorū malorū, cuius fitis etiam sacerdotum mentes obtinet, ideo constitutum est à presenti concilio suas episcopos dioecese-
 ses ita regere vt nihil ex earū iure p̄sumant auferre. Sed iuxta priorum authoritatē conciliorum tam de oblationibus quàm de decimis, tributis, ac frugibus tertiā cōsequatur: vt concessa à fidelibus in Christi & martyrorū honorē, ipsorū episcoporum parochijs, intacta maneāt. Item canō. 35. in eodē concilio. Episcopos per cunctas dioeceses parochiasq; suas per singulos annos ire oportet, vt exquirāt quo vnaquēq; basilica in reparatione sui indigeat. Quod si ipse aut languore, aut alijs occupatiōibus implicatus id explere nequiverit, presbyteros probabiles, aut diaconos mittat, qui & redditus basilicarū & reparationes, & ministrantiū vitā inquirāt. Hæc synodus. Quam auide accepturi sunt huius canonis occasionē, qui sibi viuere capiunt ex alienis sudoribus. Sed nō est cur sibi blandiantur, hīc iubentur peregrinari, sed intra episcopatum, & in hac re admittitur procurator, dum tamen ipse impeditus sit, nō absentia in curijs, & aulis, sed morbo.

Postremò, munus episcoporum quale sit docent patres in cōcilio Toletano. II. cōgregati, qui

Can. 32.

1. Tim. 6.

16. q. 1. cō
stitutum.

Can. 35.

10. q. 1.
episcopi
per cun-
ctas.

Canon. 2.

II. Synodi

Tit. 1.

qui in Canone secundo in hunc modū illud describūt. Quantū qui præcelsi culminis obtinet locū, tantū necesse est præcedat cæteros gratia meritorū vt in eo, q̄ præsidet singulis, singulariter ornetur eminētia sanctitatis, habens semper & in ore gladium veritatis & in opere efficaciam luminis, vt iuxta Paulum potens sit exhortari in doctrina sana, & contradicentes reuincere.

Nos proinde nostri ordinis gradū, vel suscepti regiminis modū magnopere cogitare debemus, vt qui officiū prædicationis suscepimus, nullis curis à diuina lectione priuemur. Nam quorundā mentes pontificū ita corporis ocio à lectionis gratia secluduntur, vt quid doctrinæ gregib⁹ subditis exhibeat, nō inueniat præco mutus: insistendum ergo erit maioribus, vt quos sub regiminis cura tuentur, fame verbi dei perire nō finant: hæc synodus. Vide quā sollicitè cōmendetur prædicatio verbi & q̄ censeatur necessaria, quæ si iuxta doctrinam Pauli reponenda est loco alimentorū corporalium, cui dubium futurum est, residendum esse in suis Ecclesijs?

Synodus

elibertina

Item est Canon. 19. Synodi Elibertinæ, qui & nostram confirmat sententiam habens in hunc modum.

Episcopi, presbyteri, & diaconi de locis suis

ſuis negociandi cauſa nō diſcedāt: nec circū-
euntes prouincias, queſtuofas nundinas fe-
ctentur, fanè ad victū ſibi conquirendū aut
filiū, aut libertū, aut mercenariū, aut amicū,
aut quemlibet mittāt. Vides præcipi omnia
potius experienda quàm abeſſe à proprijs
Eccleſijs. Quod ſi priuatis clericis ita eſt in-
terdictum, quid cenſendum de episcopis?

Item eſt canon. 39. concilij Agathenſis ha-
bens in hunc modum.

*Synodus
Agathēſis*

Siquis diaconus vel presbyter per tres
hebdomadas ab Ecclesia ſua defuerit, trien-
nio à cōmunionē ſuſpendatur. Si quis autē
in clero cōſtitutus ab Ecclesia ſua diebus ſo-
lennibus defuerit, id eſt, natiuitate Domini,
Epiphania, Paſcha vel Pentecoſte, dum po-
tius ſingularibus lucris ſtudet, q̄ ſeruitio dei
parere, conuenit vt eidē dānationi ſuccūbat.

*7. q. 1.
Siquis.*

Item canon. 38. euſdem ſynodi.

Canō. 38.

Ciues, qui ſuperiorū ſolennitatū, id eſt, Pa-
ſche, ac natalis Domini, vel Pentecoſtes feſti-
uitatibus cū episcopis intereſſe neglexerint,
cū in ciuitatibus cōmunionis, vel benediſtio-
nis accipiendę cauſa poſitos ſe noſſe debeāt,
triennio cōmunionē priuentur Eccleſiæ.

*euſdem
ſynodi.*

Itē canō. 7. ſynodi Tarraconeñ. ſi habet.

Synodus

Episcopi annuatim dioceſim viſitent, &
baſilicas deſtitutas reſtituant, &c.

*Tarraco-
neñ. 10. q.*

F

Item

I. decrevi-
mus.

Item in synodo Aurelatēsi in canone sexto hoc statuitur à patribus.

Synodus
Aurela-
tensis.

Episcopus pauperibus, & infirmis qui debilitate faciente, non possunt suis manibus laborare, victum & vestitum in quantū possibilitas habuerit, largiatur.

D. 82. epis-
copus.

Item in eadem synodo canon. 13. sic habet.

Canon. 13

Episcopus si infirmitate non fuerit impeditus, Ecclesie, cui proximus fuerit, die dominico deesse non debet.

Synodus
Magun-
tiaca.

Item canon. 10. concilij Maguntiaci vitam sacerdotum in hunc modum describit.

Placuit sancto concilio, vt qui dicunt seculū reliquisse, & qui adhuc seculū sectantur ita discernantur, sicut in regula clericorū dictū est: his igitur lege patrū cauetur, vt vulgari vita seclusi à mundi voluptatibus sese abstineant, nō spectaculis, nō pompis intersint, cōuiuia inhonesta, turpia fugiant. Hiero. ad Nepotianū dicit. Omnium christianorū domns quasi proprias amare debemus, vt cōsolatores nos in meroribus suis potius q̄ cōuiuas in prosperis nouerint. Et Isidorus. Clerici tamē cōuiuia priuata, nō tantum pudica sed & sobria colant, turpiū lucrorū occupationes nō appetāt: amorē pecunię quasi matrē cunctorū criminū fugiāt: secularia officia negociaq; abijciāt, honorū gradus per ambi-
tionē

tionē nō subeāt. Non vagis oculis, nō infrēni lingua aut petulāti tumidoq; gestu incedāt, sed pudorē, ac verecundiā mētis simplici habitu, & incessu ostendāt, obscœnitatē etiam verborū sicut & operū penitus execrentur, viduarū ac virginū visitationes frequentissimas fugiant, cōtubernia foeminarū, nullatenus appetant. Castimoniā quoq; inuiolati corporis perpetuo cōseruare studeāt. Senioribus quoq; debitā prēbeāt obedientiā. Nec villo iactantiæ studio se attollant. Postremò, in doctrina, & lectionibus, psalmis & hymnis, & canticis exercitio iugi incumbāt. Tales enim debent esse, qui diuinis cultibus se emancipandos student exhibere, scilicet vt dum scientiæ operam dant, doctrinæ gratiā populis administrent.

Item canon. 25. eiusdem synodi.

De officio prædicationis si forte episcopus non fuerit in domo sua, aut infirmus est, aut aliqua causa exigente, non valuerit, nunquam tamē desit diebus dominicis: aut festiuitatibus qui verbum Dei prædicet, & iuxta quod intelligere vulgus potest.

Item in Concilio Rhemensi sub Leone. 3. cōgregato in canone. 14. quod sequitur statuitur.

Episcopi diligentius operam dent, lectio-

Canon. 25
Diebus fe-
stis nun-
quā desit
prædica-
tio verbū
Dei in Ec-
clesia.

Synodus
Rhemensis.

Cap. VII. De necess. residentia

niq; diuinæ incumbant, id est, canonicis libris & opusculis patrum, & verbum dei omnibus prædicent.

Canon. II Item in eodem in cano. 15. sequenti sic habetur. Episcopi, sermones, & homilias sanctorum patrum prout omnes intelligere possint, secundum proprietatem linguæ prædicare studeant.

Canõ. 17. Est & alius canõ eiusdem synodi. 17. episcopi. Et abbates ante se ioca turpia facere nõ permittant, sed pauperes, & indigentes secum ad mensam habeant & lectio diuina ibi perfonet. Et sumant cibum cum benedictione, & laude Domini secundum Apostolum, siue manducent siue bibant, omnia in laudem dei faciant.

Synodus Triburic. Item in synodo Triburien. canon. 27. sic habet. Semel in clero deputati, nec ad militiam nec ad aliquam veniant dignitatẽ mundanam vt in synodo Chalcedonensi statutum est, ne tales sint, sicut sanctus Isidorus dixit, esse similes hippocentauris, qui nec equi, nec homines, sed quasi bruta animalia libertate ac desiderio suo feruntur.

Canones apostolici Item sunt & canones apostolorum, qui nõ vulgariter cõfirmant & hanc nostrã sententiam, primo est canon septimus sic habens. Epus aut presbyter, aut diaconus nequaquam

seculares curas adsumant: si autē eijciantur.

Item & canon. 57. sic habet.

Canō. 57

Episcopus aut presbyter qui negligētius circa clerum aut populū agit, nec in pietate eos erudit, à cōmunionē segregator. Si verò in ea socordia perseuerauerit, deponitor.

Canō. 80

Item est etiā can. Apost. 80. In hunc modū habens. Dicimus q̄ non oportet episcopum aut presbyterū publicis administrationibus se immittere, sed vacare, & cōmodum se exhibere vsibus ecclesiasticis. Animū igitur inducito hoc non facere, aut deponitor. Nemo enim potest duobus dominis seruire, iuxta præceptum dominicum.

Matth. 6.

Quibus obsecro legibus, aut decretis manifestius agere potuissent Apostoli contra pastores à suis gregibus absentes, & sui ministerij neglectores?

Vniuersos canones veterū synodorū, qui hanc veritatē vel astruūt, vel adiuuāt in præsentia recēdere foret penè infinitū. Ideo cōsul-
tò, ne lectorē amplius grauaremus, abstinui-
mus ab aliarū synodorū enumeratione: satis
superq; ex supra scriptis explicatā habet le-
ctor synodorū sententiā, si velit illam tenere.
Veniamus nūc ad ea, quę iidē patres in pro-
prijs scriptis non sine afflatu spiritus sancti
nobis de præsentī controuersia tradiderunt.

CAP. VIII. SUMMORVM PONTIFI-
cum doctrina & decretis, episcoporum resi-
dentia necessaria conuincitur.

V D I nunc quid Eccle-
siae catholicae pontifices,
qui citatis concilijs autho-
ritate & robur dederunt,
decreuerint circa hanc ve-
ritate, quam explicamus
& demonstramus.

Gregori⁹

Gregorius cognomento magnus, sanctus
& Papa in libro Pasto. quanta eruditione, &
pietate contendit predictam veritatem demon-
strare, quod & fecisse cum omnium legentium admiratio-
ne, nemo non nouit: hic parte. 2. ca. 3. post alia
multa, quae de officio episcopi docet sic habet.

Sit rector operatione praecipuus, ut vitae
via subditis uiuendo denunciet, & grex, qui pa-
storis uocem moresque sequitur, per exempla me-
lius quam per uerba gradiatur: qui enim loci sui
necessitate exigitur summa dicere, hac eadem
necessitate compellitur summa monstrare: illa
uox namque libentius auditorum corda penetrat
quam dicentis uita commendat, quia dum quod lo-
quendo imperat, ostendendo adiuuat, ut fiat.
Hinc enim per prophetam dicitur: Super mon-
tem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion.

Idem

Idem cap. sequenti exponēs prædicta verba Esaiaë sic habet.

Præconis quippe officiū suscipit, quisquis *Omnis pastor eccle-*
ad sacerdotiū accedit, vt ante aduētū iudicis *sticus,*
qui terribiliter sequitur, ipse scilicet clamando *ex officio*
gradiatur. Sacerdos ergo si prædicationis *est verbi*
est nescius, quam clamoris vocem daturus *dei prædi-*
est præco mutus? Hinc est enim quòd super *cator.*
pastores primo in linguarum specie spiritus
sanctus insedit, quia nimirum, quos repleue-
rit, de se protinus loquentes facit.

Idem vbi supra. c. 10. docet, quanto studio pastor inuigilare debet super populum suū, quāta attentione subditorū ingenia obseruare debeat, vt interdū eorundē vitia prudēter dissimulanda sint & cautē indicanda, interdū apertē cognita, mature toleranda, interdū salubriter & occultē perscrutanda, interdū leniter arguēda, interdū vehemēter increpanda. Quæ oīa latissimē explicat idē author. 3. parte eiusdē libri, vt ex illis qui libet cōsiderare & colligere valeat difficultatē muneris episcopalis & dicere cum veritate ipsa. Quisputas est fidelis dispensator & prudēs, quem constituit Dominus super familiā suā vt det illis in tempore tritici mensuram?

Idē li. 5. epist. 37. ad Antheniū subdiaconū. *Luc. 7.*
Peruenit ad nos Pigmēniū Amalphicanæ *7. q. 1. Per-*
uenit.

ciuitatis episcopū in Ecclesia sua residere nō esse cōtentū, sed foris per diuersa loca vagari: quod vidētes alij, nec ipsi in castro se retinent, sed ipsius exemplū sequētes foris magis eligunt habitare. Idcirco hac tibi auctoritate præcipimus, vt supradictō episcopo interminari nō desinas, quatenus hoc de cetero facere nō præsumat, sed in Ecclesia sua sacerdotali more resideat, quē si forte nō emendari post tuā interminationē cognoueris, in monasterio eum deputare, & nobis curabis modis oībus indicare, vt quid facere debeas, nostra iterum præceptione cognoscas.

In Mon.
recludēd^o
episcopus
si admoni-
tus reside-
re negli-
gat.

d.63. quia

Itē lib.4. epist.15. summopere cōmendat, vt episcopi exhibeāt in opere, quod designāt in noīe, quia nomen pastoris non ad quietē sed ad laborem susceperunt. &c. Quę certum est eos absentes præstare non posse.

Item libro.8. epistola.ii.

D.88. Per
latum.
Quod nō
deceat epi-
scopū in
causis se-
cularibus
occupari.

Perlatū ad nos est. R.f. nostrū Basiliū ep̄m velut vnū de laicis in causis secularibus occupari, & p̄toria inutiliter obseruare. Quę res, qm̄ & ipsum vilē reddit, & reuerētiā sacerdotale annihilat, statim vt reuerētia tua hoc præceptū susceperit, eū ita ad reuertēdū districta executiōe cōpellat, quaten^o ei illic te insistēte, quinq; dieb^o sub qualibet excusatiōe immorari nō liceat, ne si quolibet modo eū ibi-

dem morã habere permiseris, cum ipso apud nos grauitè incipias esse culpabilis.

Item libro. 2. epist. 31. in qua Gregorius cum ^{16. q. 1. Et} manam & Musitanã Ecclesias præcipit esse ^{tẽporis.} vnitas propter vicinitatem locorum, & populos parum frequentes, vt non conueniat ^{Quo casu} singulos, sicut olim, habere sacerdotes pro- ^{interdum} prios. Post alia præcipit nouo episcopo. Vbi ^{expediat} verò commodius atq; utilius esse prospexeris, ^{duas Ec-} ibi habitato, ita fanè, vt alteram Ecclesiã, ^{clesias es-} cui corporaliter presens non es, sollicita pro- ^{se sub v-} uidentiq; cura disponas. &c. Quibus verbis ^{no episco-} supponebat veluti certum, quòd episcopus ^{po.} corporaliter in sua Ecclesia futurus erat, & in lucrandis, & curãdis animabus, perpetuò laboraturus, cum statim subdat. Fraternitas tua tanto in adhortatione populi, lucrãdisq; animabus, sollicitiori cura semper inuigilet, quanto se vnitarum Ecclesiarum gubernationis onera suscepisse cognoscit. Hæc Gregorius ille verè magnus Ecclesiæ latinæ & doctor & pastot, quæ recensui, vti ex his intelligat lector, quã ignoratum erat ante hæc etatem, episcopum siue pastorem alium ecclesiasticum absentẽ à grege suo, posse proprio officio satisfacere, quod nec nunc arbitrator ab aliquo esse intellectũ. Sed qui absunt volentes & scientes rei impossibilitatem, ma-

Cap. VIII. De necess. residentia

lunt magis abesse & in delicijs agere, q̄ præ-
sentes fastidia muneris pastoralis deuorare.

Ex Epistola Euaristi Papæ.

Episcopum verò oportet opportunè, atq;
sine intermissione Ecclesiã suã docere, eamq;
prudenter regere & amare, vt à vitijs se absti-
neat, & salutem consequi possit æternam.

Non incongruè ponem⁹ inter decreta pa-
trum & Gregorij. xi. factũ, & Valentiniani
Christiani Imperatoris iudiciũ. Hic (vt fer-
tur in historia tripartita) instante electione
Episcopi Mediolanensis, sic plebem & clerũ
est alloquutus. Nostis apertè, eruditi utiq;
diuinis eloquijs, qualem oporteat esse Pon-
tificẽ, & q̄ non deceat eũ verbo solũ, sed etiã
vita gubernare subiectos, & toti⁹ semetipsũ
imitatorẽ virtutis ostẽdere, testẽq; doctrinæ
conuersationẽ bonam habere. Talem itaq;
in pontificali constituite fede, cui & nos, qui
gubernamus imperium, syncerè nostra capi-
ta summittamus, & ei⁹ monita, dum tanq̄ ho-
mines deliquerimus, necessariò veluti curan-
tis medicamenta suscipiamus. Hæc Cæsar.

Grego. II
papa. Ille verò Romam ex Gallia transtulit pō-
tificiam sedem motus ex verbis cuiusdam
Episcopi, qui interrogatus à Pontifice (dum
simul inambularẽt) cur nõ rediret ad Eccle-
siam suam, quã malũ erat illam sine pastore
nudam

nudam relinqui. Cur, inquit, tu summe Pontifex, cæteris exemplum daturus, tuum episcopatum non repetis? Quæ verba adeò eum commouerunt, vt eis auditis continuò decreuerit ex Auinione Romam migrare, quod & fecit. Hæc duo in medium adduxi, vt videat Christianus lector, quòd semper ab exordio Ecclesie fuerit communis animi conceptio inter fideles cuiusuis ordinis, Pastores ecclesiasticos, maximè omnium episcopos, præsentem esse debere in suis Ecclesijs.

Deinde etiam cõfirmatur hæc veritas nõ- *Regula*
nullis regulis, quas iuris appellant *Canon-*
ica & iuris periti. *inris.*

Primò, dicit lex. C. de cadu. tollen. non est ferendus, qui lucrum amplectitur, onus autem subire recusat.

Hinc regula iuris. Qui sentit onus, sentire debet & commodum, & è contrà, qui nõ sentit onus, non sentiat & commodum.

Est & alia desumpta ex Gregorio in registro

Non potest esse pastoris excusatio, si lupus oues comedit, & pastor nescit. Quæ regulæ satis apertè ostendunt, qd vniuersa iura ciuilia & canonica dånant absentes Pastores & præsentem ociosos, qui cū reportent suorum officiorum cõmoda, nec velint nec possint absentes sentire eorundem officiorum munera.

Præterea alia etiam via probatur hæc nostra sententia.

*Argumē-
tū ab usu
Ecclesiæ
Romanae.*

Nam hoc visa est tenere ab initio Ecclesia Romana, quæ caput est reliquarum Ecclesiarum, & leges tulit Christi fidelibus. Ea autē usa est ab initio, & nunc etiā utitur, ut si quādo contingat assumi aliquem episcopum ad officium Cardinalatus, absolvatur à vinculo, quo tenebatur Ecclesiæ suæ. Ratio est, quoniam Cardinalis ex officio tenetur manere Romæ. Si verò episcopus non teneretur manere in Ecclesia sua, non erat absoluendus, sed cum vinculo Ecclesiæ suæ erat assumendus ad officium Cardinalis, quod tamen non fit, ne ad duo incomparabilia assumatur simul eadem persona, ut patet ex cæremoniali Roma. Sect. 8. c. 1. Vbi forma creandi Cardinalem sic habet. N. episcopū Firmanum absolvimus ab vinculo, quo tenebatur Ecclesiæ suæ firmanensi, & ipsum assumimus in sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyterū Cardinalem. Ergo signum est certum, quòd episcop⁹ tenetur manere in Ecclesia sua.

Confirmatur ex usu eiusdē Ecclesiæ, quoniam assumpto aliquo Ecclesiæ ministro, ad Cardinalatum censentur vacare omnia beneficia, quæ habebat ante assumptionē: quare Pontifex solet cum illis dispensare in retē-

tione beneficiorũ, vt patet ex eodẽ cõrimo. Sect. 8. c. 9. vbi sic habetur. Et quoniam in assumptione ad Cardinalatũ censentur omnia beneficia promoti vacare, consuevit pōtifex per literas apostolicas ad partem dispēfare cum promoti, vt omnia beneficia, quæ obtinebat, retineat, & decernere illa non vacare, si secundũ iura esset composibilis Cardinalatus cum alio ministerio ecclesiastico, non opus haberet dispensatione.

Secundò confirmatur, quoniam si cõtingat q̄ Cardinalis aliquis eligatur episcop⁹ secundum iura cano. non erat confirmãda eius electio, sed infirmãda & extinguẽda, siquidem manere debeat Romę ex munere Cardinalatus: nam si relicta Roma, suæ velit præsens adesse Ecclesie, non est cur dubitemus, quin possit episcop⁹ creari q̄ est cardinalis: vtrũq; patet ex. c. bonæ. de postu. prælat. quo. c. postu. est ad curã pastorale Cardinalis quidam, & extinguitur ei⁹ postulatio, q̄a erat impeditus officio cardinalat⁹; & ex. c. Ecclesia v̄ra in 2. de elect. qm̄ manēs Romę, vt cardinalis manere debet, impeditur ab administratiõne suæ Ecclesie. Ergo tenetur illi præsens inferuire: alioquin iniustè extinguitur electio Cardinalis, cū sit canonica, & de viro idoneo, nec impedito incõparabiliter, si episcop⁹ nō teneretur

neretur perpetuò manere in sua Ecclesia. & c.
 Hinc credo dixisse patres illos delegatos à Paulo. 3. Pont. Max. vt tractarent de reformatione Ecclesiæ vniuersalis, abusum hunc inualuisse in curia, vt Reuerendissimis Cardinalibus episcopatus conferantur, seu commendentur, nec vnus tantũ, sed plures. Quẽ abusum verissimè dixerunt esse magni momenti in Ecclesia Dei, quia officium Cardinalatus, & officium Episcopi, sunt incompatible, quod verè & sanctè dixerunt.

*Damasus
 papa.*

Hanc eandem sententiam probat multo fusius & doctius Damasus papa in Epist. 4. qua damnat corepiscopos in Ecclesia, deinde & episcopos, qui propter suam quietem corepiscopis suas plebes cõmittere non formidabant. Quos hisce rationibus damnat.

*Adnotent
 episcopi,
 qui per
 vicarios
 suas Ec-
 clesias gu-
 bernant.*

Primò, quia curam sibi à Deo cõmissam negligãt, cùm dominus dicat. Bonus pastor animam suam ponit. & c.

Secundò, quia episcopi talia præsumẽtes, videntur similes meretricibus, quæ statim vt pariunt, infantes suos alijs nutricibus tradunt educãdos, vt suam citius libidinem explere valeant. Sic & isti infantes suos, id est, populos sibi commissos alijs educandos tradunt, vt suas libidines expleant, id est, vt pro suo libitu secularibus curis inhient, & quod

vniciq;

unicuique visum fuerit, agant. Pro talibus animæ negliguntur, oues pereunt, morbi crescunt, hæreses & schismata prodeunt, Ecclesiæ destruantur, sacerdotes vitiantur: & reliqua mala proueniunt. Non taliter dominus docuit, nec Apostoli instituerunt, sed ipsi, qui curam suscipiant, ipsi pergant, & ipsi proprios manipulos domino repræsentent. &c. *Gene. c. 31*

Tertiò, arguit ex facto Iacob Patriarchæ, qui postquã pro vxoribus diu seruiert, dixit Laban focero suo. Viginti annis fui tecum, oues tuæ & capræ steriles nõ fuerunt, arietes gregis tui non comedi, nec captum à bestia ostendi tibi, diu noctumque æstu vrgebar & gelu, fugiebat somnus ab oculis meis, & cætera. Si ergo sic laborat & vigilat, qui pascit oues Laban, quanto labori, quantisque vigilijs debet intendere, qui pascit oues Dei? Sed in his omnibus ipse nos instruat, qui dedit pro ouibus suis animam suam. Hæc Damasus papa. Quis episcopus absens, suis ouibus valebit similia dicere patri coelesti, à quo accepit oues pascendas? Nullus vt opinor. Audi quid in hæc verba scribat Chryso- *Chryso.*

mus in *Gene. homi. 57.* Vidisti pastoris vigilantiam? Vidisti intentum studium? Qualem habebunt excusationem hi, quibus rationales greges crediti sunt, & magnam præ se fe-
runt

runt negligentia, & quotidie iuxta Prophe-
tam pecudes alias mactant, alias à bestijs ca-
ptas contēnunt, alias verò ab alijs raptas re-
ducere non curant? Vide enim (inquit) die
vrebam estu, & nocte gelu, & discedebat som-
nus ab oculis meis. Quis hæc nunc potest di-
cere, quòd propter eos, quos pascit, tot ferat
labores & pericula? Et hoc quidē nunc nul-
lus dicere audet: Paulo autē soli licebat hoc
fidēter dicere, atq; his maiora. Quis infirma-
tur, & ego non infirmor? Quis scādalizatur,
& ego non vror? O pastoris dilectionem in-
dulgentissimam. Alienæ ruinæ meos dolo-
res augent. Aliena scandala fornacem dolo-
ris mei succendunt. Hunc omnes imitentur,
quibus rationales oues concreditæ sunt, &
ne deteriores fiant, hic qui tantæ in brutis
pecudibus custodiendis vigilantia fuit, idq;
tot annorum numero, & illic quidem si in-
curia quædam occidens, nullum damnum,
hic autem si ovis rationalis perierit, vel à be-
stia fuerit capta, graue damnum, maximum
detrimētum, ineffabilis poena. Nam si domi-
nus noster sanguinem suum effundere pro
illa non declinauit, qua venia dignus fuerit,
qui sic honoratā à domino despiciere volue-
rit, & non omnia, quæ potest in curanda oui-
cula adimpleuerit?

Item

Item Gregorius super Ezechiel. hom. xi. Gregori⁹
 super illud. Sanguinē eius de manu specula-
 toris requiram. &c. Pēfandum est quantum
 sibi connexa sunt peccata subditorum atq;
 præpositorum, quia vbi subiectus ex sua cul-
 pa moritur, ibi is, qui præest, quoniā tacuit,
 reus mortis tenetur. Et si quando vos fratres
 ad iniquitatem defluitis, etiam ex nostro rea-
 tu, hoc est, quòd obfistentes atq; reclamātes
 in prauis desiderijs non habetis. Vobis ergo
 & nobis parcitis, si à prauo opere cessastis,
 vobis & nobis parcimus, quando hoc, quod
 displicet, non tacemus. O quā liber à com-
 missorum sibi sanguine fuerat prædicator
 egregius, qui dicebat. Mundus sum à sangui-
 ne omnium. Non enim subterfugi quo mi-
 nus annunciarem omne consilium Dei vo-
 bis. &c. Si enim non annunciaffet, mundus à
 sanguine non esset, sed quibus omne confi-
 lium Dei annunciare studuit, ab eorum san-
 guine mundus fuit. In qua voce nos conue-
 nimur, nos constringimur, nos rei esse osten-
 dimur, qui sacerdotes vocamur, qui super ea
 mala, quæ propria habemus, alienas quoq;
 mortes addim⁹: quia tot occidimus, quot ad
 mortē ire quotidie tepidi tacentes videmus.
 Cū verò dicitur, sanguinem eius de manu
 tua requiram: si hoc in loco sanguinis nomi-
 ne mors

*Adnotent
 hæc dili-
 gēter qui
 in Eccle-
 sia pasto-
 rum noīe
 gaudent.*

ne mors corporalis designatur, valde nobis de nostro silentio augetur metus, quia si in subiectis suis, is qui prælatus ad speculandum est, & de monte corporis quandoq; morituri, tã grauius reus tenetur, quo reatu de morte animæ, subiecti constringitur, quæ potuisset semper viuere, si verba correctionis audisset? Sanguis ergo morientis, de manu speculatoris requiritur: quia peccatum subditi culpa esse præpositi si tacuerit, reputatur. Est ergo quod faciat, vt etiam moriente subdito se liberum reddat, furgat, inuigilet, malis actibus contradicat. Tunc enim subiectus moritur sine te, quando in causa mortis contradictorem pertulerit te. Nam morti, cui non contradicis, adiungeris. Hæc Grego. papa.

Hæc adeò plana sunt, si Gregorio & sancto Pontifi. summo, & Ecclesiæ doctore, adhibere quis velit fidẽ, vt tergiuersationi nequaquam sit locus.

CAP. IX. SANCTORVM PATRUM doctrina, residentia episcoporum demonstratur necessaria.

HANC

ANC sententiam tra- *Tertiū ge*
 diderunt nobis omnes *nus argu*
 patres Ecclesie. Primò *menti à*
 Clemens Papa epistola. *doctrina*
 3. in principio. Oportet *patrū &*
 fratres omnes doctores, *doctorū*
 qui ad salutem animarū *Ecclesie.*

instituti sunt, & ad lucrandas animas episco-
 pi sunt consecrati, pro cunctis sollicitudinem
 gerere: & errantes ad viā veritatis, & ad por-
 tam salutis reducere.

Itē Hie. Tom. 2. in epistola ad Oceanū, vbi *Hierony.*
 explicans verba Pauli ad Tit. Oportet epif-
 copū sine crimine esse. &c. describit qualem
 oportet esse episcopū. In euāgēlio, & futuri
 pastoris lōga oratione vitā deliniat, quā sepa-
 ratus pastor ab ouibus viuere, nulla ratione
 potest, ad quē librū remitto lectorē, vt ex il-
 lo probet vel improbet sentētiam nostram.

Item ad Paulinū. Officiū pastorū est, esse
 dispensatores: Græcè œconomos mysterio- *1. Cor. 4.*
 rum Dei & doctrinæ mysticæ. Iuxta illud.
 Sic nos existimet homo, vt ministros Chri-
 sti & dispensatores mysteriorum Dei. *Idē sunt*

Quis non videt hæc requirere præsentem *apud Pau*
 Episcopum, quæ per absentem exerceri mi- *lum, epis-*
 nimè possunt? In commentarijs Ephe. 4. in *copus &*
 hæc verba dedit alios Apostolos, alios pro- *doctor.*

Cap. IX. De necess. residentia

phetas, alios pastores, & doctores. Hiero. sic habet. Non dixit Apostolus Paulus alios pastores, & alios doctores, sicut dixerat, alios Apostolos, alios prophetas, sed alios pastores & doctores, indicans nō esse diuersos pastores, & doctores, sed quod idē est in Ecclesia pastor, qui & doctor. Cū ergo absens nō possit esse doctor, ergo nec pastor.

Augustinus.

Hoc idē sentit Augustinus in epistola. 58. respondens Paulino, quærenti quæ esset differentia inter pastores & doctores, eò quòd præpositis Ecclesiæ vtrumq; nomen adscriberetur. Cui Augustinus vbi suprā. q. 4. sic respondet. Pastores autem & doctores, quos maximè, vt decernerem, voluisti, eosdem puto esse sicut & tibi visum est, vt non alios pastores, alios doctores intelligamus. Ideo cū prædixit pastores, subiunxit doctores, vt intelligant pastores, ad officium suum pertinere doctrinam.

Nicolaus papa.

Sed & Nicolaus papa primus, cuius decreta extant in. 2. Tomo conciliorum, de pastoribus, qui & doctores esse deberent, sic dicit.

D. 4. 3. cap. fin.

Episcopis dispensatio cœlestis feminis iuncta est. Væ si non sparserint, Væ si tacuerint, sicut vas electionis formidat, & clamat. Si euangelizauero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit. Væ enim mihi

est, si non euangelizauero. Si enim volēs hoc ago, mercedem habeo, si autem inuitus, dispensatio mihi credita est.

Quocirca idem Nicolaus post pauca subiunxit.

Episcopos verò, qui dominici gregis suscipiunt curam atq; sollicitudinem, ab administratione eorum discedere nō oportet, vt accepti talenti pulchritudo non deleatur, sed certamen eorum salubriter augeatur, & triplicatur fructus. Hæc ille.

Enimverò, qui à gregibus suis discedunt pastores, qui velut canes latratibus abigere ab ouibus Inpos non curant, se ipsos & oues perdunt, Si euangelizauero (dicebat Paul⁹) mercedē habeo, mercedē quidē non tantum æternā, sed & tēporalem. Quis militat (eodē cap. dicebat Apostol⁹) suis stipendijs vnquā? Quis plantat vineā, & de fructu ei⁹ non edit? Quis pascit gregē, & de lacte gregis nō manducat? ergo qui nō plantat vineā, imò qui vt aper de sylua eam exterminat, quo iure eius fructu vescetur? Qui gregem non modò non pascit, sed maētat & perdit, quomodo de gregis lacte māducabit? Qui non laborat (inquit Apostolus) non māducet. Hoc idem in lib. de pastoribus cap. 10. asserit Augusti-

Tempore
Augusti-

*ni episco-
pi non la-
borantes
in predi-
catōe ver-
bi, nō per-
cipiebant
fruct⁹ in
Ecclesia.*

borabāt in prædicatione verbi, nō percipie-
bant fructus ex ouibus, Ibi loquēs de malis
pastoribus, qui prædicantes legē, operantur
contra illā, dicit. Non vos (loquens ad popu-
lū) ipsi pastores mali pascunt, sed Deus, quia
velint nolint pastores, vt perueniant ad lac
& lanam, verba Dei dicturi sunt. Hęc Augu-
stinus. Quibus verbis indicat, q̄ percepturi
lac & lanam ex ouibus, debēt necessariō ver-
bum Dei prædicare. Sed &, Væ omnibus, si
pastorem non habeāt, qui pascuis vberrimis
diuini verbi eas pascat. Qui cū errantes vi-
derit, reducat, & ad salutis viam ducat oues,
qui ita inuigilent, custodiantq; vigilias no-
ctis super gregē suum, ita assiduis latratibus
circumeant gregem, vt non modò non ma-
det, sed nec grassari audeat lup⁹. At si pascua
non habeāt oues, vnde illis lac, vt nutrire pos-
sint pastorem? Si proprijs ob pastoris culpā
expoliantur pelliculis, vnde illis lana, vt ca-
lefaciant episcopū: Si deniq; pastoris somno-
lencia grex luporū est esca, vnde ouibus foet⁹
vt ipsum cibare possint? Mercedem deniq;
suam, suasq; oues mali pastores perdunt. Vn-
de Augustinus in lib. de pastoribus. ca. 8. vbi
optimè distinguit bonū à malo pastore, post
alia subiungit. Audi, quid sentit de ista negli-
gentia malorum vel falsorum pastorum. Et

*Augusti-
nus.*

dispersæ sunt oves meæ, eò quòd non sit pastor, & factæ sunt in deuorationem omnib⁹ bestijs agri, Furantur lupi insidiantes, rapiunt leones frementes, cùm oves non hærent pastori. Hec ille. Sed quomodo possunt hæere illis, si per aulas Cæsarum vagantur? Si fugiunt ab ipsis pastores, quid non insequuntur gregem leones? Quid non inuadent ipsum rapaces lupi, ceteræq; bestiaæ agri, vt morfu amarissimo deuoret eum? Si pace composita, pastores oves deserunt, tempore persecutionis, quoniam comparebunt? Cùm & tanto astringantur vinculo, vt persecutionis etiam tempore, ipsis discedere ab ouibus minimè liceat. Sed velut ille bonus pastor (si opus est) animas suas pro ouibus suis ponant? Qua de re, Nicolaus ille Pontifex, vbi supra cuidam episcopo sciscitanti, temporène persecutionis, suas posset deserere oves. Respondet sic.

Sciscitaris, vtrū cū à Normanis, ab episcopo depellaris, debeas de cætero in monasterio cōuersari. In quo scias, charissime frater, q̄ sicut periculosum est præceptā in tranquillitate nauī deserere, quātò magis in fluctib⁹? Vbi non dicimus, q̄ persecutorū non fugiamus insidias (maximè paganorū) cùm ad tēpus sæuiunt, & ob multitudinē delictorum no-

Nicolaus
papa.
7. q. 8.
Sciscita-
ris.

strorum nocendi facultatem diuinitus assequuntur, præsertim cū eis prodire vltro non debeamus, & multos prophetas & Apostolos, ipsum quoq; dominum huiusmodi fuisse infecutores luce clarius constet. Sed quòd præcipuè nos, qui tãquam arietes ducatum gregibus præbemus, immo qui & horum pastores sumus (Deo authore) cum eis in periculis pro viribus persistere pro cætero conueniat. Et cū tranquillitas reddita diuina fuerit pietate, sopitaq; furentium infestatio, mox gregem perquirere, & in vnum colligere, & eius animos cœlesti patrię ac securitate prædicata, erigere debemus. Hęc Nicolaus papa.

Augustinus.

Quibus & quando liceat fugere imminētem persecutiōnem.

Item Augustinus epistola. 180. ad Honoratum explicans, quando & quomodo fugiendum in persecutione, & quibus, & quando non liceat episcopis fugere imminēte periculo persecutionis, docet illic inter alia, q̄ quādo est barbaric⁹ & hostilis incursus, licet quidē fugere, sed his, quos ecclesiastici officij non tenent vincula. Hęc Augustinus.

Item in eadem epistola idē Augustinus sic dicit. Recolim⁹ verba dicentis. Cū persequētur vos in ciuitate ista, fugite in aliã. &c. Tūc de locis in quib⁹ sumus premēte persecutiōne fugere Xpi ministris licet, quando vbi aut

plebs Christi non fuerit, aut potest impleri per alios necessarium ministerium, quibus non est eadem causa fugiendi, sicuti in sporta submissus fugit Paulus cum à persecutore propriè ipse quèreretur. Alijs utiq; necessitatem similem non habentibus, à quibus illic, absit ut desereretur ministerium Ecclesie, sicut fugit Athanasius Alexandrinus episcopus, cum eum specialiter apprehendere Constantius cuperet Imperator, nequaquam à ceteris ministris deserta plebe catholica, que in Alexandria comanebat. Quicumque igitur sic fugit, ut Ecclesie necessarium ministerium illo fugiente non desit, quod dominus præcepit, siue permisit. Qui autem sic fugit ut gregi Christi ea, quibus specialiter viuit, alimenta subtrahantur, mercenarius ille est, qui videt lupum venientem & fugit, quoniam non est ei cura de ouibus. Hæc Augustinus.

Huic sententiæ subscribit S. Thomas. 22. q. 185. arti. 5. vbi allegat decretum Nicolai Papæ, & quæ dicebamus ex Augustino.

Item Bernardus de persecutione sustinenda. cap. 31. declarans illud domini. Mercenarius videt lupum venientem, & fugit. &c. sic dicit. Utinam hodie quicumque pastores non sunt, mercenarios gregi vellent se exhibere, non lupos, utinam ipsi non læderent. Utinam

Cap. IX. De necess. residentia

non fugerent nemine persequente, utinam non exponerent gregem donec lupo veniens videretur. Nimirum sustinendi fuerant, si inveni-
rentur presertim tempore pacis recipientes mercedem suam, ut pro mercede sua saltem in custodia gregis laborantes, dummodo non ipsi turbarent gregem & gratis auerterent a pascuis iustitiae & veritatis. Nam persecutio quidem indubitanter mercenarios a pastoribus segregat & discernit. Quando enim transitoria damna non timeat, qui temporalia lucra sectatur? Quando terrenam sustineat persecutionem propter iustitiam, qui terrenam mercedem plusquam iustitiam quaerit?

Ambrosius.

Audi & alium testem non minoris fidei. Ambrosius. qui in lib. de dignita. sacerdo. cap. 3. post alia sic habet.

Haec verò cuncta fratres ideo nos praemississe cognoscere debetis, ut ostenderemus nihil esse in hoc seculo excellentius sacerdotibus, nihil sublimius episcopis reperiri, & cum dignitatem episcopatus, episcoporum oculis demonstramus, & dignè noscamus quid sumus, & quid sumus, professione, actione potius, quam nomine demonstramus, ut nomen congruat actioni, actio respondeat nomini, ne sit nomen inane, & crimen immane, & post pauca. Sic episcopum non aliud nisi episcopalis opera designat,

designat, vt ex bono opere magis quàm professione noscatur episcopus.

Idem cap. 6. vbi suprà de officio episcopi.

Oculorum etiã in corpore officium, id est *Episcopi* in Ecclesia, voluntarius accepisti vt reliquũ *sunt vice* per te corpus ducatũ lucis haberet. Episcop⁹ *oculorum* enim à cunctis indubitanter vocaris, præfer- *in Eccle-* tim cũ ipso nomine censeris. Si tamen actio *sia.* cõcordet nomini, & nomen se societ actioni. Nam quid aliud interpretatur episcop⁹, nisi superinspector, maximè cum folio in Ecclesia editiore resideat, & ita cunctos respiciat, vt & cunctorum oculi in ipsum respiciant?

Idem libro. 2. de Abraham. cap. 6.

Pastores sunt magistri gregum, vel diligētes, & sobrij nõ finentes agrorum culta obteri pedis vestigio, atq; à duris sentibus, vel negligentes & remissi, qui nõ reuocent pecus suũ, quo herbosa, & non fructuosa pasca- tur, sed libere vagari per varios agri fructus sinant. Hæc Ambrosius.

Eiusdem veritatis catholicæ & alter testis *Bernar-* accedat omni exceptione maior. Bernardus *ds.* in libro de confi. ad Euge. Et in declama. de verbis Petri. Ecce nos reliquimus omnia. &c. Summopere vrget hoc argumentum de ministerio & residentia pastorum Ecclesiæ, in declamatione sic habet.

Iam

Cap. IX. De necess. residentia

Iam qui per Christum sibi in sortem ministri huius introisse videtur, de cætero quæadmodum ei seruiat, quemadmodum ministret, quemadmodum pascat, tripliciter, exemplo cōuersationis, verbo prædicationis, fructu orationis, gregem domini, sollicita secum examinatione discutiat, indignus enim lacte & lana cōuincitur, si non pascat oues, si non vigilat in custodia gregis, iudicium sibi manducat & vestit. Væ, væ tibi clerice. Mors in olla, mors in olla, mors in ollis carniū, mors in huiusmodi delitijs est: nō modò quia secus introitū delectationis posita esse cognoscitur, sed ob id maximè, quia populi constat esse peccata, quæ comedis. Sumptus ecclesiasticos gratis habere te reputas? Cantando (vt aiunt) tibi prouenire videntur. Sed bonum erat etiam fodere, aut manducare. Peccata enim populi comedis, ac si propria tibi minus sufficere viderentur. Sollicitus esto, tanquā redditurus rationē pro eis, gemitus fundere, dignos agere pœnitentiæ fructus, alioquin tibi noueris ea imputanda, quæ modò inter delicias comedis, & paruipendis, & dissimulas tanquā nihil attinentia tibi: ò iudiciorū Dei abyssus multa: ò terribilis Deus in consilijs super filijs hominum: frustra tunc incipient miseri dicere montibus, cadite super nos, & collibus

*Adnotent
hec pasto-
res, qui ex-
tra suasec-
clesias va-
gantur.*

collibus operite nos. Venient, venient ante tribunal Christi, audietur populorū querela grauis, accusatio dura, quorum vixere stipendijs, nec diluere peccata, à quibus facti sunt duces cæci, fraudulenti mediatores. Quid tibi insipiens delitiæ sapiunt? Quia diuitiæ illæ cæcos delectant oculos, quibus mercaris tam graue iudicium, tam durè temetipsum obligas rationi? Vniuersa siquidem vsq; ad quadrantem nouissimum exigeris.

Idem sermo. 3. de Aduentu Domini.

Longè tamē grauiori & periculosiori debito tenentur adstricti, si qui pro multis animabus reddituri sunt rationē. Quid ego infelix? quò me vertā si tantū thesaurū, si preciosum depositū istud, quod sibi Christus, sanguine proprio preciosius iudicauit, cōtingerit negligentius custodire? Si stillantē in cruce domini sanguinem collegissem, esset repositus penes me in vase vitreo, quod & portari sæpius oporteret, quid animi habiturus essem in discrimine tanto? Et certè id seruandum accepi, pro quo mercator nō insipiens (ipsa utiq; sapientia) sanguinē illum dedit. Sed & habeo thesaurum istud in vasis fictilibus, & quibus multo plura q̄ vitreis imminere pericula videantur. Accedit sanè ad sollicitudinis cumulum & pondus timoris,

Bernardus

Verba hæc
aureis literis
erant
annotata
& pectoribus
pastorum
in-
scribenda.

quòd

quòd cùm & meam, & proximi conscienciã feruare necesse sit, neutra mihi satis est nota. Vtraq; abyssus est imperscrutabilis. Vtraq; mihi nox est, & nihilominus exigitur à me vtriusq; custodia, & clamatur. Custos qui de nocte. Custos qui de nocte. Non est mihi dicere cum Caim. Nunquid custos fratris mei sum ego. Sed est fateri humiliter cum Propheta. Quia nisi dominus custodiret ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam.

Idem in Psal. Qui habitat. Sermo. 6.

*Officia ec-
clesiastica
in quæstũ
trãseunt.*

Ipsa quoq; ecclesiasticæ dignitatis officia in turpem quæstum & tenebrarum negociũ transiere, nec in his salus animarũ, sed luxus quæritur diuitiarũ. Propter hoc tondentur, propter hoc frequentant ecclesias, missas celebrant, psalmos decantant. Pro episcopatibus, & archiepiscopatibus, abbatijs, alijsq; dignitatibus impudenter hodie decertatur, vt ecclesiarum redditus in superfluitatis & vanitatis vsus dissipentur.

Idem Sermo. 77. Super Canti.

Bernardus.

Non omnes sunt amici spõsi, quos hodie sponsæ hinc inde assistere cernis, & qui (vt vulgo aiunt) eam quasi addextrare vidẽtur. Pauci admodum sunt, qui non quæ sua sunt quærant ex omnibus charis eius. Diligunt munera, nec possunt pariter diligere Christũ,

stū, quia manus dederūt mammonæ. Intue-
 re quomodo incedunt nitidi & ornati cir- *Attendāt*
 cum amicti varietatibus, tanq̄ sponsa proce- *qui ditesc-*
 dens de thalamo suo. Nōne si quempiam *cunt ex fa-*
 talium repente eminus procedentē aspexe- *cultatib⁹*
 ris, sponsam potius putabis, q̄ sponsæ custo- *ecclesiasti-*
 dem? Vnde verò hanc illis exuberare existi- *cis.*
 mas rerum affluentiam, vestium splendorē,
 mensarum luxuriam, congeriem vasorum
 argenteorum & aureorum, nisi de bonis
 sponsæ? Inde est quod illa pauper, & inops,
 & nuda relinquitur, facie miseranda, incul-
 ta, hispida, exanguis. Propter hoc nō est, hoc
 tempore ornare spōsam, sed spoliare: nō est
 custodire, sed perdere: non est defendere, sed
 exponere: nō est instituere, sed prostituere:
 nō est pascere gregē, sed mactare & deuora-
 re. Dicente de illis dño. Qui deuorant plebē
 meam vt cibum panis, & quia comederunt
 Iacob, & locum eius desolauerunt. Et in alio
 Propheta. Peccata populi mei comedent,
 quasi dicat. Peccatorū precia exigūt, & pec-
 cantibus debitā sollicitudinē nō impendunt.
 Quem dabis mihi de numero præpositorū,
 qui nō plus inuigilet subditorū euacuandis
 marsupijs, q̄ vitijs extirpandis? Vbi qui oran-
 do flectat irā, qui prædicet annū placabilē
 dño? Leuiores loquimur, grauiora, grauius
 manet

manet iudicium. Sine causa tamē vel his, vel illis immoramur, quia non audiunt nos. Sed & si literis forsitan mandentur ista quæ dicimus, dedignabūtur legere, aut si fortè legerūt, mihi indignabūtur, quāuis rectius si hoc facerent. Propterea relinquamus istos nō inuentores sponsæ: sed venditores, & inquiremus potius illos, à quibus sponsa se inuentam loquitur. Et quidem illorum isti sortiti sunt ministerij locum, sed nō zelum. Successores omnes cupiunt esse, imitatores pauci. O vtinam tam vigiles reperirentur ad curam, quàm alacres currūt ad cathedram. Vigilarent utiq; sollicitè seruantes ab illis sibi creditam. Immo verò euigilarent pro semet ipsis, nec finerēt de se dici. Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerūt & steterunt. Iusta omnino querimonia, nec ad vllam iustus q̄ ad nostram referenda ætatem. Parum est nostris vigilibus quòd non seruant nos, nisi & perdant. Alto quippe demersi obliuionis somno ad nullum dominicæ cōminationis tonitruū expergiscuntur, vt vel suum ipsorum periculum expauescāt. Inde est quòd non parcant suis, qui nō parcunt sibi, perimētes pariter & pereuntes. &c.

Psal. 37.

Et post pauca subiungit.

Et qui dimittit oues in pascua absq; custo
de,

de, pastor est non ouium, sed luporum. &c.

Et quid clarius, vt conijcere quis possit, q̄
 qui nō proprias custodit oues eas in luporū
 pastū feruent & in cibos cunctis bestijs agri
 parent gregē. Non pascua gregi, sed vt grex
 in pascua sit lupis, pastoris facit absentia. Si
 mercenarij alleges custodiā, nō est, quòd ef-
 fugere possis Bernardi, immo & Christi sen-
 tentiā. Nōne Christū audisti dicentem q̄ lu Ioan. 10.
 pi incursum, mercenarius effugiat, & dimit-
 tat oues, eo q̄ mercenarius sit, & non perti-
 neat ad eum de ouibus, & sic lupus rapit &
 dispergit gregē? Igitur si nō ipse custodias, si
 non defendas, si non pascas gregē, pro lupis
 oues custodis, luporū deniq; pastor & procu-
 rator es. Si enim patris nō adsumeres nomē,
 suffecisset forsan deus, qui nō modò vt pater
 cōgregaret filios, sed vt mater ad vbera por-
 taret, lactaret, foueret, atque filios nutriret,
 suiq; potius obliuisceretur q̄ filiorum. Non
 defuisset ouibus pro quibus bonus ille pa-
 stor mortuus est, pastor inquam, si pastoris
 dignitatem, & si non curam fortitus fuisses,
 qui suis omnibus relictis, etiam pro vna tan-
 tum errabunda oue desertum ascenderet, &
 inuentā gaudens humeris superponeret pro-
 prijs & præ gaudio vicinos vt secum congra-
 tularentur conuocaret. Si doctoris, custo-
 disq;

disq; personā non induceres tuum profecto locum alius ascenderet qui viā salutis verbo, & exemplo populum suum doceret, qui custodis ita officium expleret, vt muros ciuitatis, ouileq; sui gregis ascendēs diebus ac noctibus à clamoribus non cessaret, vt lupos à gregibus arceret, qui & lectum strati sui nō ascenderet, & oculis suis suisq; palpebris negaret somnū quoadusq; requiem gregi suo inueniret. Modò cū iam patris, pastoris, doctoris atq; custodis obtinueris locū, cū nō pascas, nō custodias, quæ maxima indigent custodia, oues, quæ, vt pascua sibi spiritualia, & æterna custodia atq; pastoris præsidio cōparare possent, magalia huius vitæ habitant, quas cū (vt deuoret) tanq̃ leo rugiēs, hostis antiquus sæpissimè, immo incessanter circumeat. Nōne custos es luporū infernalium, qui vt ipsi nemine contradicente auidius, & facilius deuorent, & in oues grassentur, nomen custodis sumpsisti quo te superstite, qui custodire gregem posset, tuis non præficiatur ouibus? Deniq; dum cathedra frueris pastoralis, fores custodis, ne qui custodiat gregem domini introire possit.

○ Athanasius in epistola ad Hebræos ca. vlt.

Intelligāt, qui aliorū sunt duces, & ceteris præfunt, quia quemadmodum necesse est, vt

Athana-
ws.

popu-

populus obsequentem se præbeat, & præsidibus ipsis morigerum, ita & sacerdotē oportet, vt aliorū animas curet, vel noctes ducat infomnes, vt populi salutem inuigilet, vt qui rationem sit pro populi facinoribus redditurus.

Origenes super lib. Iosue Homi. 7.

Pastor es, vides ouiculas domini, ignaras periculi ferri ad præcipitia, & per prærupta pendere, & nō occurris? Non reuocas? Non saltem voce cohibes, & correptionis clamore deterres? Sic memor es Domini sacramenti, vt cū ille derelictis nonaginta nouem in coelestibus propter vnā ouiculā, quæ errauerat, ad terrenas descenderit, & inuentam vectauerit humeris suis ad cœlū? Nos in nullo prorsus in curandis ouiculis magistri pastoris sequamur exemplum.

Origenes

Cōtra multos pastores.

Idem super Gene. Homi. 16.

Vis scire quid intersit inter sacerdotes dei, & sacerdotes Pharaonis? Pharaō sacerdotibus suis terras cōcedit: Dominus autem sacerdotibus suis partem non concedit in terra, sed dicit eis. Ego sum pars vestra. Obseruate ergo qui hæc legitis omnes domini sacerdotes, & videte, quæ sit differentia sacerdotum, ne forte qui partē habet in terra, & terrenis cultibus ac studijs vacāt, nō tam domini, quā

Pharaonis sacerdotes esse videantur. Ille est enim, qui vult sacerdotes suos habere possessiones terrarum, & exercere agri, non animæ culturam, ruri, non legi operam dare. Christus autem Dominus noster quid sacerdotibus suis præcepit, audiamus. Qui non abrenunciauerit (inquit) omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.

Beatus Cyprianus martyr nō fuit alienus ab hac cæterorum patrum sententia in suis epistolis. In epistola tertia, in primo libro post alia sic habet.

Singulis pastorib⁹ portio gregis est ascripta, quam regat vnusquisq; & gubernet rationem sui actus Domino redditurus.

Chrysof. Item Chrysof. & hanc vrget veritatem in libris de sacerdotio, & super Matth. cap. 26. vbi post alia multa subiungit.

Modò autem in procuratores, dispensatores, caupones redacti episcopi sunt, immo verò istos etiam cura & solitudine seculariũ rerum superant.

Lege Gre Item Gregorius Nazianzenus cognomē
goriũ in to Theologus latissimè disputat de munere
oratiõc. 4 ep̄ali in libro suo apologetico, in quo con-
quam ha- gessit tot & tanta veluti necessaria, vt quis
buit præ- possit ritè satisfacere muneri sacerdotali, vt
senteparre vix possit homo aliquis etiam præsens illa
prestare,

prestare tantum abest vt absens & alijs occupatus possit. Idem in sermone de semetipso de agro reuerso cum per dies aliquot abfuisset ab Ecclesia sua, vt quieti & contemplationi vacaret. Audi quibus verbis curauit gregi satisfacere.

& Basilio magno cū in episcopum Asi- morū fuis- set elect⁹.

Regressus sum vobis, nō quidem abstractus, sed retractus affectu spiritus nos agente ad vos. Ego ergo cū presens essem minus ex affectu sentiebā laboris. Cū verò iussus sum abstrahi ac separari tunc sensi amorē, velut dulcē quendā tyrannū & nihil noui est, si enim grauitur fert & dolet plurimū armentarius cū à grege vitulus abscessit, vel pastor cū ouis deest, vel auis si foetus auferatur ex nido, quē parumper reliquerat, quanto amplius putatis inesse sollicito pastori erga rationabilē gregē? maximè pro quo etiā periculi aliquid pertulit, ex quo proculdubio plus aliquid ad stimulū amoris accedit. Quoniam cōturbare gregē aëris turbo modicus facit, hoc accidit quoq; per morbi alicuius languorē, facit hoc & bestia subitò atq; ex improviso gregibus superueniēs. Hęc ego timidus pastor, qui p̄ multa circumspectione & cautela velut segnis & desidiosus incusor: sed nō opto ex illis pastoribus inueniri, qui lac quidē comedūt, & lanis operiūtur. & qd̄

crassum est iugulant, & labore cōficiunt, vel in precium vertūt & dicunt. Benedictus dñs, qm̄ ditati sumus, qui semetipfos pascūt magis q̄ oues. Sed ex illis opto inueniri pastoribus, qui dicunt. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & nō ego vr̄or? per sollicitudinē scilicet qui dicūt. Non quero quæ vestra sunt, sed vos, & ex illis qui adurebantur æstu solis per diem, & gelu frigoris noctu. Patriarchæ pastoris opus illud est, cuius oues signatæ omnes, & quæ didicerint in canalibus potatæ ex intuitione & cōcupiscentia concipere virgarum. Hęc Gregorius Nazian. ex quibus facile est intelligere propriam in hac causa sententiam.

Cyrillus. Non erat silentio prætereundus D. Cyrillus Alexan. Episcopus, Ecclesiæ veteris sy-
 dus fulgentissimum, qui non indiligenter hanc nostram annotauit sententiam. Pri. in Leuit. 6. lib. sic habet.

Exod. 33. Siquis vult pōtifex nō tam vocabulo esse quàm meritò, imitetur Mosen, imitetur Aaron. Quid enim dicitur de eis? Quia nō discedunt de tabernaculo dñi. Erat ergo Moses in tabernaculo domini. Quod autem opus eius erat? Vt à Deo aliquid disceret, aut ipse populum doceret. Hęc duo sunt pontificis opera, vt à Deo discat legendo scripturas &

sæpius

fæpius ruminando, aut populum doceat, sed illa doceat quæ ipse à Deo didicerit, non proprio corde vel ex humano sensu, sed spiritus docet. Est & aliud opus quod facit Moses: ad bellum non vadit, nõ pugnat contra inimicos. Sed quid facit? orat, & donec ille orat, vincit populus eius. Si relaxauerit, & dimiserit manus, populus eius vincitur & fugatur. Oret ergo & sacerdos Ecclesiæ indefinenter, vt vincat populus, qui sub ipso est, hostes inuisibiles Amalechitas, qui sunt demones impugnantes eos, qui volunt pie vivere in Christo.

Officia
episcoporum.

Exod. 17.

Idem in Ioan. lib. 7. cap. 1.

Secundũ legitimi pastoris signũ est, quòd oues vocem eius audiunt recipiendo fanam ab eo doctrinam fidei, & præceptis ad vitam rectè instruendam datis promptè obediendo. Ibidem cap. 2. in hæc verba. Proprias oues vocat nominatim & educit eas. &c. Possunt & huius capituli verba euangelica ad pastorem ecclesiasticum nõ inconcinne adaptari nempe bonus pastor & diuina electione, & canonica institutione ad gregem Domini pascendum delectus proprias oues vocat nominatim, quoniã sollicitã præstat curã ad eas cognoscendas, non foris solùm, sed intus & in cute, vt ex hac peruigili sollicitudine eas

propemodū noscat ex nomine, & propria appellatione nuncupet, admonitus ad hanc habendā vigilanter omniū notionē à sapiente. Diligenter, inquit, cognosce vultū pecoris tui, gregesq; tuos cōsidera. *Prove. 27* Educit autem eas idē pastor, quando ex quiete & ocio ad ambulandū in via mandatorū Dei, & boni operis exercitio ipfas euocat, admonitorioq; sermone incitat illud beati Pauli verbū illarum auribus inclamās. *Ephe. 5.* Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te *Hebr. 12.* Christus. Et illud eiusdem verbum. Propter quod, remissas manus, & soluta genua erigite, gressus rectos facite pedibus vestris, vt nō claudicans quis erret, magis autem sanetur. Deinceps ante oues suas vadit ipse pastor quādo ipsis proponit bonæ vitæ exemplū, quod imitentur, & per bonorū operū gressus iter illis ostendit, quo debeant incedere, quemadmodū beatus Paulus admonuit *1. Tim. 4* Timotheū ita scribens. Nemo adolescentiā tuā contemnat, sed exemplū esto fideiū in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate. Ad Titum etiam scribens idem his verbis ipsum, vt ante oues suas iret exhortatus. In omnibus temetipsum præbe exemplū bonorum operum, in doctrina, in integritate. Illum quoq; pastore sequuntur

oues,

oves, quoniam imitantur bona opera, quæ in eo mirificè elucent, & obiecta sunt oculis subditorum, quo incitètur ad ipsorum confectionem. Hæc Cyrillus.

Vides, candide lector, communem sententiam patrum Ecclesie, vides in veteri Ecclesia inauditas has voces, episcopum abesse ab Ecclesia sua, pastorem ab ouibus suis, episcopum simul agere & magistratum, per mercenarios pasci oves Christi, : vsq; adeò firma & indubitata erat veritas ista, nèpe, necessariã esse residentiam episcoporum in Ecclesijs suis, vt vehementer formidarent iram Dei pij & legitimi episcopi (si quando gratia contemplationis aut vt parum quieti vacarent) contingebat illos à plebibus suis abesse. Audi quid scribant huius veritatis fidissimi testes Augusti. & Bernar. quorum sic in cãtica sermo. 53. ita scribit. Etenim is, qui alijs præest, in solitudine vix vnquam vel raro securè vacat sibi, dum semper timet sui penuriam facere subditis, & non placere Deo, quòd cõmuni vtilitati propriam profert quietem, & cõtemplationis dulcedinem. Ille verò, cui se-

Bernardus

Augustinus.

poralis, nã spiritu & cordis affectu puto vos non dubitare, nullo modo me à vobis posse discedere, quanuis me amplius contristet, q̄ fortè vos ipsos, quòd infirmitas mea sufficere non potest omnibus curis, quas de me exigunt membra Christi, quibus me & timor eius & charitas seruire compellit. Illud enim nouerit dilectio vestra, nunquã me absentē fuisse, licentiosa libertate, sed necessaria seruitute, quæ sæpe sanctos fratres & collegas, meos, etiam labores marinos & trãsmarinos compulit sustinere, à quibus me semper non indeuotio mentis, sed minus idonea valetudo corporis excusauit. Hæc Augustinus ad clerum & vniuersam plebem Hyponensem, in epistola. 138.

Igitur cùm tantã habeamus testium nubē impositã veritatis præpositæ, quis audet vel dubitare hanc sententiã? Dicit aliquis, non dicunt patres in hac forma verborum, quòd tenetur episcopus continuò residere, in sua diœcesi. Si formã verborũ requiris, forsan nõ conuincã te patrũ sentētia. Si autē rem ipsam (quod equũ est) requiras, nullũ exemplum nec verbũ sentētiæ tuæ inuenies in patribus veteris Ecclesiæ, sed oēs citra exceptionē aliquã auersantur, veluti sathanã, hanc sententiam tuã, & falsam & perniciosam Ecclesiæ catholicæ

catholicæ. Si roges, cur nec Dñs, nec Aposto-
 li in scripturis sacris, nec patres in suis com- *Cur pa-*
 mentarijs sub hac forma tulerint legē cōtra *tres nō tā*
 absentes episcopos. Respōdeo, q̄ Solō respō *apertè e-*
 dit rogatus, cur non tulisset legem cōtra pa- *gerint cō*
 tridas. Ferūt dixisse, quia nunquā putaram *tra absen-*
 futurum aliquē, qui patrē propriū esset inte *tiam epis-*
 rempturus. Tantundē arbitror nunc respon *coporum*
 furos & Apostolos, & patres Ecclesiæ.

Deinde, quomodo patres damnassent in
 hisce verbis sententiā hanc, quibus nunq̄ ve-
 nit in mentē, q̄ episcopus absens ab Ecclesia
 sua, alijs implicatus posset defungi munere
 suo episcopali? Dubitarunt quidē illi vehe-
 menter, an præsentes possunt suo officio sa-
 tisfacere, Ideo Chryso. accersitus ad id mu-
 nus sibi timens, occultauit se. Basilius ille co-
 gnomento magnus, magno dolore vexaba-
 tur, q̄ coact⁹ sit subire tam arduā prouinciā.
 Greg. Nazian. vtriq; fidelissim⁹ sodalis voca-
 tus & electus aufugit, adeò, vt post coact⁹ sit
 redire & purgare se coram Ecclesia de fuga,
 & alter Gregorius cognomento magnus, cū
 ad Pontificatum vocaretur, aufugit & absco-
 dit se, donec inditio columnæ fuit inuentus.
 Sanctus Thomas Aquinas nunq̄ voluit im-
 portunitati pontificū acquiescere, & alij quā
 plurimi, dicit enim Hierony. ad Heliodorū.

Non

Non est facilè stare loco Pauli, tenere gradū Petri. De illis autem, qui temerè & extra tēpus, vel ambiunt, vel facilè oblata admittūt eiusmodi ecclesiastica munera. Audi qđ Bernardus scribat.

*Epistola.
42. ad Se-
nonē Ar-
chiepisco-
pum.*

Meditantibus quidem honores blandiuntur, sed onera pensantibus tædio sunt atquè formidini. Non autem omnes capiunt hoc verbum, multi enim non tanta fiducia & alacritate currerent ad honores, si esse sentirent & onera, grauari profectò metuerent, ne cū tanto labore & periculo quarumlibet affectarent infulas dignitatum. Nunc verò, quia sola attenditur gloria & non pœna, purum esse clericum erubescitur in Ecclesia, seq; viles æstimant & inglorios, qui quocunq; eminentiori in loco non fuerint sublimati. Scholares pueri & impuberes adolescentuli, ob sanguinis dignitatem promouentur ad ecclesiasticas dignitates, & de sub ferula tranferuntur ad principandum presbyteris, lætiores interim quòd virgas euaserint, quā quòd meruerint principatum, nec tam illis blanditur adeptum, quā ademptum magisteriū: & hoc quidem in initio: processu verò temporis paulatim insolescentes, docti sunt in breui vendicare altaria, subditorū marsupia vacuare, magistris nimirum in hac disciplina

vtentes

vtentes idoneis, ambitione & auaritia. Verū quātauis industria tua tibi lucra conquirere cautulus videaris, quantalibet vigilātia rem possis seruare tuam, quantocunq; studio regum tibi ac principum gratiam captare cures, dicimus tamen. Væ terræ, cuius rex est puer, & cuius principes manè comedūt. Hęc Bernardus.

Quid putas dicturos hos patres, si quis rogasset, an absens & exercens magistratum civilem & prophanum, posset muneri episcopali satisfacere? Haud dubium quin responderent nobiscum: alioquin falsò querebantur de difficultate muneris, & perperam recusassent pro Christo sumere hæc ministeria pascendi oues suas, pro quibus ille morti se dederat (præsertim cū istud sit indicatiū singulare dilectionis Christi, si pro amore suo quis pascat, & regat gregē suum, iuxta illud, quod dixit Petro. Si amas me, pascere oues meas. Si tam facilè est huic muneri satisfacere, vt non modò præsens, sed & absens possis plenè illud administrare? Sed vereor, ne isti, quibus sic pruriunt aures, vt libenter audiant nouas istas & perniciosas opiniones, sint illi, de quibus Chryso. vel quicumq; fuerit eius operis author, Homi. i. operis imperfecti, veluti vaticinans dixit. Sicut Roboam abijciens

abijciens seniorū cōsilia, & coætaneorū suorum consilia sequens, occasionē prębuit diffidio populi Israelitici, vt decem tribus secederent, & duæ tantū manerent cū domo Dauid. Sic & circa finē episcopi relinquētes consilia seniorū Apostolorū & Prophetarū secundum quod cōsiliati fuerāt, episcopos conuersari debere, vel episcopatū suū tractare, & sequuti sunt cōsilia coætaneorū suorū, & iuuenum consiliantiū, episcopū oportere diuitē fieri, & inhospitalē, & timorē Dei non habere, & talia quædā alloqui, quę moueant plausum. Dederūt occasionem diabolo præcisionum faciendarum, non attendentes, quod præcipit Petrus. Nō vt dominātes in cleris, sed forma facti gregis ex aīo. Itē Paulus. Nouitates vocū de vita, generant enim lites, & sermo illorū sicut cācer serpit. Itē. Formā habes sanorum verborū, quę à me audisti. Hęc Chryso. vel quicumq; fuerit eius operis author.

Istas & similes opiniōes vocassent patres veteris Ecclesiæ, nouitates vocū, verba nō sana, & adeò à viro fideli cauenda. Hos igitur duces & ante signatos sequimur, immo Catholicę Ecclesię per vniuersum orbē ab ipsis Apostolorū tēporib⁹ ad præsens vsq; cōmunem sententiā sequimur, nā ex omnib⁹ omnino seculis ex omnibus orbis terræ cardini-

bus

bus testes indubitate fidei protulimus, semp ab initio ita tenuisse fidē Catholicorū oīm, quos an tutius sequi sit, quā hos nouorū dogmatū inuētores, ipsi viderint, qui hos magis sequi dignū duxerint, nobis certū est cū illis & viuere & sentire.

CAP. X. COMPENDIO RECEN-
setur & explicatur sentētia Cardinalis Caietani
circa hoc argumentum, cum firmiteribus
eiusdem rationibus.

ARDINALIS Caie *Cardina.*
tanus in commentarijs *Caieta.*
sancti Thomæ .22. que.
185. art.5. cōtendit mul-
tis argumentis demon-
strare, quòd obligatio
episcopi ad continuā re-

sidentiam est ex præcepto iuris diuini. Argu-
menta eius magis firma & efficacata sunt ista.

Primū, episcopus de iure diuino tenetur
ad curādas animas subditorum suorum, sed
ad eam curam animarū exercendam, est ne-
cessaria continua residētia personalis episco-
porū: ergo eodē iure tenetur ad hāc, quoad
illud. Quoniā qua lege præcipitur aliquis fi-
nis, præcipiuntur omnia necessaria ad com-

*Primū ar-
gumentū.*

parandum

parandum illum finem.

Huius argumentationis secunda præmissa probatur: quoniam curam animarū exercere debet pastor spiritualis, custodiēdo gregem Dominicum, prædicādo, pascendo illū verbo legis, & exemplo vitæ, visitando & sacramenta dominica suis ouibus administrādo, vt patet per Ezechielem. cap. 34. & per Paulum. i. ad Timo. 3. & ad Titum. 1. Sed ad custodiendum gregem Domini, ad pascendum eum verbo legis, exemplo vitæ, & administratione sacramentorum, & ad continendum illum in obseruantia legis annua visitatione, est simpliciter necessaria residētia personalis, sine qua nulla ratione per absentem impleri possunt, & ad quæ nullo modo, antequā occurrerent, potuit præparari: ergo necesse est, vt sit psonaliter præsens, si nolit desse officio suo, & ex consequenti ex iure diuino obligatur ad perpetuam personalem residentiam.

Secundò, episcopus & quiuis alius ecclesiasticus pastor, ex iure diuino debet esse nō Dominus gregis sibi commissi, sed verus pastor: ergo eodem iure tenetur agere pastore, non Dominum, ac proinde per se pascere & attendere curæ ouium suarum. Assumptum illud probatur. Primò, ex verbis Christi ad Petrum.

Petrũ. Pasce oues meas. Secundò, verbis Pau Ioan. 2 1.
 li. Sic nos existimet homo, vt ministros Chri 1. Cor. 4.
 sti & dispensatores. Tertiò, verbis Petri. Pas- Petri. 5.
 cite, qui in vobis est, gregem Dei, non domi-
 nantes in cleris. &c. Vbi vides in vniuersis ci-
 tatis testimonijs cõmendari & mandari mi-
 nisterium pastorale, negari verò imperiũ &
 dominium seculare.

Tertiò, arguitur ex forma consecrationis Tertiũ ar-
 gumentũ.
 pastoralis, in qua ordinando episcopo dici-
 tur. Vade, & prædica euangeliũ populo tibi
 commisso, obserua verba illa, vade, & prædi-
 ca, non dixit, mitte qui pascant, & qui prædi-
 cent, sed ipse vade, & prædica populo tibi cõ-
 misso. Vnde rectissimè cum alijs multis an-
 notauit Paulus scribens ad Titũ & ad Timo-
 theũ, oportet episcopũ doctorem esse. Heu q̄
 preposterũ est, nomẽ, honorẽ, & diuitias epif-
 copi tenere in propria persona, officiũ autẽ
 episcopi, in aliena: cũ priora omnia sint illi
 concessa, tantũ propter officium pastorale,
 iuxta illud. Datur beneficium propter offi-
 cium. Illa verò libenter retineat, istud verò so-
 lũm abijciat. Hæc Cardina. Caieta. Quæ pos-
 sent & hac ratione confirmari. Si hæc vera
 non sunt, quid sibi volunt verba Domini ad
 Ezechielẽ prophetã. Fili hoĩs speculatorem Cap. 3. &
 dedi te domui Israel, & audies de ore meo ver 33.

bum, & annuntiabis eis ex me, si dicente me ad impium morte morieris, nō annunciaueris ei, ipse in impietate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Qui potest speculari vitā ouium suarū si præsens non est, sed in aulis principum degat? Quomodo auditum verbum ab ore Domini, annuntiabit domui Israelis? Quomodo gladiū venientem prædicturus est impijs, si præsens non sit? Sed quid ago? Quid frustra laboro? Nam absens ab Ecclesia, liberatus est ab hac cura. Paulus enim dicit. Non datur manifestatio spiritus, nisi ad vtilitatem: cū igitur absens, Ecclesiæ vtilis non sit, non loquetur illi Dominus, nec audiet verbū ab ore eius, quod annunciet. Vis intelligere, quòd à pastore negligente curam sui gregis, fugiat Spiritus sanctus? Audi quod fecit Dñs cum Mo-
Num. 11. se. Moses clamauit coram Domino, dicens. Cur imposuisti pondus vniuersi populi huius super me? Nunquid ego cōcepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, vt dicas mihi, porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulum? non possum solus sustinere omnem hunc populum, quia grauis est mihi. Hęc Moses. Tantum quia voluit fugere curam populi, quem regendū à Domino susceperat, dixit illi Dominus. Auferā de

spiritu

spū tuo, tradāq; septuaginta seniorib⁹, vt sustentent tecum onus populi: descenditq; dominus, & loquutus est ad Mosē, auferens de spiritu, qui erat in eo, & dans septuaginta viris. Si ergo in Mose diminutus est spiritus domini, tantum quia tentauit relinquere curam gregis sibi cōmissi. Ab eo, qui omninō deserit gregem Domini, cū tamen mercedem non derelinquat pastoris, nōne totus auferetur Spiritus Domini? auferetur utiq;, & dabitur alteri, qui faciat fruct⁹ illius, & hic feru⁹ mittetur in tenebras exteriores. Visum est seorsim annotare sententiam Cardinalis Caietani: tum quia primus hac tempestate asseruit hāc veritatem, quā penē extinxerat, multorum prēlatorū contraria consuetudo: tum quia nōnulli nūc cōtendunt infirmare illius argumenta: & palā audēt dicere, eis argumentis nō fuisse astruendas cōclusiones, quas nos in. 2. cap. hui⁹ cōtrouersie posuim⁹, quas tamen ego arbitror certissimas, & vniuersos lectores idipsum iudicaturos, & ad eas probandas solas rationes consi. Caie. sufficere, quanuis ob perfidiam huius temporis, & vt magis sepultam hanc veritatem ab inferis in lucem reuocaremus, non locupletius illas probauerimus, donet Christus vt vniuersi eas intelligamus, & credamus.

CAP. XI. RATIONIBVS HVMA-
nis manifestantur vera, quæ per fidẽ scriptura-
rum & patrũ Ecclesiæ doctrinã, docui-
mus de residentia episcoporum.

Quartũ
genus ar-
gumento
rũ ab hu-
mana ra-
tione.

Math. &
Luca. 10.
1. Cor. 9.

Num. 18.

DROFECTO si velle-
mus rationi obtempe-
rare, nec extinguerem⁹
igniculũ illum nobis à
superiori lumĩe (quod
illuminat omnem ho-
minem) donatum, non
erat cur in re clarissima digladiaremur. Dic
mihi, ò pastor ecclesiastice, quo iure petis sti-
pendiũ? qua ratione victũ & necessaria? Ni-
mirũ respõdebis, iure diuino. Præceptũ erat
enim, vt filijs Leui decimæ darẽtur, in quorũ
loco sacerdotes successim⁹, & Christ⁹ merce-
de dignos sacerdotes pronũciat, & Paul⁹ exẽ-
plo vobis præcipit, ne nobis os alligetur, &
hoc in confesso est apud oēs, rectè quidẽ re-
spõdes. Sed quæro ego vicissim, an gratis vo-
bis deberi ista dicãt sacræ scripturę, & ob do-
nationẽ purã, an potius sit aliquis contract⁹
vltro citroq; obligatori⁹ (vt vulgo dici solet)
Nunquid, cũ iubentur præstari decimæ filijs
Leui, nullæ operę ab illis exigũtur? Imò ve-
rò pro ministerio, quod faciebãt Dño in ta-
bernaculo,

bernaculo, cum ait Christus vos dignos mercede, nonne appellavit vos operarios, etiam si mercedis nomen fatis hoc declarabat, cum Paulus vetat, ne vobis os alligetur exemplo bouis? num adiecit triturantis? ergo cur vis contractum ex altera parte claudicare? cur, si iure diuino tibi decimas debeo, non tu eodem iure teneberis inferuire tabernaculo? Cur non triturabis? cur non operaberis eodem iure? quæ iniquitas est, ut populum religione alliges ob tuum stipendium, & tu religione sis solutus, si nolis militare? At dices militare volo, sed per vicarium, obsequium præstabo in templo, sed per supposititium. Volo triturare, sed per conductitium. O Ingentem confidentiam, exclamandum enim erat tragicè. An non est electa industria tuæ personæ? An nos tantum stipendium daremus tuo vicario, quam tibi? Si ille, quem nobis præficis, dignus est episcopatu, cur tu illum sua mercede integra spolias, & salariū nescio quod præstas, ut tu residuum deuores ociosus? Si indignus es, cur nos fraudas tua præsentia, cum nihilominus integrā soluamus mercedē? Dic mihi, si Tridentini medicū sibi cōduxissent, ut in ægritudinibus illis subueniret, idque magna mercede, nūquid paterentur illū Mediolani agere, & Tridenti nescio quē alium relinquere? nū

clamarent omnes alium quærēdum esse medicum, & absenti nihil soluendum? Tu cū medicum agas animarum, salarium iure diuino corrades, & iure humano dices te teneri ad non residendum? Dic mihi, quis erit tā vecors pater familias, qui gregem suarū ouium patiatur à proprio pastore desereri, & à conductio pasci, quē ille accersit data aliqua portione iustæ mercedis, quam à patre familias accipit, vt reliquū mercedis deuoret, vbi relicto grege libeat occupari, ne dicam delitari? An quod homines non omninò frugi suis in rebus non paterentur, feret pater coelestis, qui se bonum pastorē, & bonum patrē familias vocat, & est? An tu si ministros habes qui tibi inseruiant, quorum hic pecunijs præest, ille villis, hic alius mensæ, ferres vt hi omnes per vicarios tibi ministrarēt? quod tu in eqs curandis, aut in condiendis cibis non ferres, postulas vt deus & homines ferant in re tanti momēti? An existimas satisfactū esse tuo ventri, si alius pro te comedat, si alius pro te bibat, si alius pro te dormiat? non opinor. Qua fronte igitur audes permittere, vt alius pro te laboret, vt alius pro te concionetur? quod sanè nō minùs, imò etiā multò magis necessariū est, ad legitimā eius officij administrationē, quod tibi vsurpas, quā est vel ipse

panis ad vitã hoĩm tuendã & cõseruãdã. Sed scias quandoquidẽ vis nunc, vt alius pro te doceat, vt alius pro te laboret, futurũ quoq; omninò, vt Deus pro te, hæreditatem regni coelestis cõsequatur quatiẽ fanẽ tu foras, nam qui laboris particeps non est, neq; gloriã se vnquã fore participẽ speret. Dic mihi obsecro. Num deterioris cõditionis est resp. Christiana, quã sint aliã humanã & prophana resp. publicã? In istis nondũ intellectũ est, vt permittatur rectoribus earum non residere, inauditũ est, quòd absentes percipiãt salaria ab illis designata, & in illa Christiana spiritali à cœlo delapsa, & omnium ordinatissima republica, debent esse istãc tam cognita & probata? Si hæc non permittũt prophana hoĩm tribunalia (& id iure optimo) putàs ne concessura diuina?

Deinde, considerasse oportuit, quot abfurda proposita opinio in Ecclesiam Dei inuexit. Primò, cùm persuasum est, quòd episcopo absenti licet detondere oues, & earum lana & lacte potiri propter præsentẽ & residentem Vicarium, hinc continuo emanauit, quòd vnus plures simul occuparet Ecclesias, cùm æquẽ facile iudicauit, plures præsentẽs & residentes habere vicarios atq; vnũ. Cùm tamen nihil absurdius, neq; magis

Quanta mala nata sunt ex cõtraria opinione,

perniciosum in Ecclesia fuerit (ab assumpto Christo) excogitatum, & nunc vix est alius abusus, qui magis vexet Ecclesiam Christi, quã iste de pluritate Ecclesiarũ. Secũdò, hinc venerũt in Ecclesia dispẽsationes ille, siue potestates percipiendi fructus in absentia, quo malo, quantum patiantur animæ fideiũ & miserãda plebs, quã vidit & deploravit Christus, veluti oves non habẽtes pastorẽ, nemo est, qui non intelligat. Tertiò, hinc etiam cognouit Ecclesia episcopostitulares, quos necesse est institui ad ministeria episcopalia peragenda, vice absentiuũ episcoporum, quibus monstris quantũ vexetur Ecclesia Christi, videmus & dolem⁹ vniuersi. Isti mercenarij & factitij episcopi sunt, qui inuexerũt in Ecclesiam infinitã multitudinẽ abusuũ, quocirca vehemẽter cupit Ecclesia catholica, eos aboleri, sicut iã olim fecit Damasus papa, & post illũ tota vet⁹ Ecclesia in corepiscopis. Quartò, & aliud absurdũ deriuatũ est ex opiniõẽ contraria, nẽpe vt episcopi non pauci, simul ecclesiasticam & ciuilem administrationem obirent, cùm tamen omnes veteres canones tam seueriter vetent, ne quis functioni ecclesiasticæ deputatus (minimè autẽ omniũ episcopis) curã vllam rerum seculariũ suscipiat. Item noua hæc opinio peperit prophana-

*Synodus
Carthagi
nen. pri-
ma. & Sy
no. Tribu
riensis.*

tionem

tionem istam diuinorum sacramentorum, quam passim videmus fieri in Ecclesia per conductos ministros, vt iam nihil penè in Ecclesia administraretur sine precio, & quasi extinctam videamus iam legem illam quam ministris Euangelicis præscripsit Christus. *Gratis accepistis, gratis date:* & in administratione aliorum sacramentorum passim videmus abusus, & prophanationem præsertim eorum, quæ per solos episcopos possunt administrari, vt sunt ordo & confirmatio, quorum abusu causa est episcoporum à suis sedibus absentia: nam si episcopi residentes per sese administrarent sacramentum ordinis, promouerent necessarios, exploratos & idoneos ministros, & non grauaretur Ecclesia tam promiscua turba sacerdotum. Deinde si non abessent à suo grege pastores Ecclesiastici, vitarentur & alij abusus circa sacramentum confirmationis non infrequenter accidentes. Primò, quando contingit eos inuisere diœceses suas (cùm raro id fiat) vngunt sacro chrismate quotquot illis offeruntur etiam infantulos vix ab vberibus matrum ab lactatos, quos oportebat prius edoceri in fide & religione quàm professi sunt in baptismo, & illam explicatè coram proprio pastore confiteri. Secundò, euenit

Cap. XI. De necess. residentia

non rarò repetere hoc sacramentum & eosdem infantes bis aut ter vngi, quod tamē caueretur presentia & cura pastorum ecclesiasticorum. Hæc omnia mala & absurda nata sunt, & multo plura inōstra paritura est persuasio hæc delicta absentia pastorum. Cū tamen secundum Deum nihil minus licere possit. Et, vt semel concludam, puto & omnia mala & peccata populi Christiani profuere ex ocio & absentia pastorū ecclesiasticorum, quod & dominus apertè per Ezechielem Prophetam significauit dicens. Dispersæ sunt oues meæ, eo quod non esset pastor, & factæ sunt in deuorationem omnium bestiarum agri, errauerunt greges mei in cunctis montibus. &c. Et quid est non esse pastorem, nisi abesse illos ab ouili Christi, neq; esse in Ecclesia qui pastorum officio fungantur? Hoc ipsum & per Hieremi. clamabat è cœlo princeps pastorum. Quia stultè egerunt pastores & dominum non quæsierunt, propterea non intellexerunt, & omnis grex eorum dispersus est. Quæ omnia mala beatus Gregorius rectè interpretatus est pastori nescienti aut negligenti, ascribenda, dicens. Non admittitur pastoris excusatio, si lupus oues comedit, & pastor nesciat. Quæ sententia pro regula iuris ecclesiastici nunc

Ezech.
cap. 34.

Cap. 10.

Grego.
papa.

habetur. Itaq; ni suffocaremus rationem nobis inditam, dum affectibus obsequi discipimus, nemo est tam cecus, quin videat, qui de residentia dubitant in sole meridiano lucem quærere.

CAP. XII. EXAMINATUR AN SINT

*aliqua, quæ possint excusare episcopum à
perpetua residentia, & solvantur
rationes aduersariorum.*

SUBNASCITUR
ex priori & altera con-
trouersia, quæ sint, quæ
possint excusare episco-
pum ab ordinaria & re-
gulari residentia perso-
nali, quoniã necesse est

esse aliqua quibus legitime interdũ excusetur absens ep̄s, nisi velimus centurias episcoporum damnare, deinde quid respondebimus ad rationes aduersariorũ, quarum prima est.

Est infinita multitudo episcoporum quib⁹ iam pro lege est non residere, exceptis paucis qui per breue aliquod tempus interdum residere solent, & id, data aliqua occasione, regulariter autem satis putant fecisse, si idoneos Vicarios subrogauerint.

*Primũ ar-
gumentũ*

Secun-

Secundum argumen- tum. Secundò, residentia non est necessaria nisi propter curandam animarum salutem. Sed aliquando episcopus sufficienter & sufficientius gerit curam animarum per alium quàm per se, ergo tunc non tenetur personaliter residere, etiam si nulla necessitas Ecclesiæ, vel propria cogat illum abesse ab Ecclesia sua. Nullo alio argumento (quod ego sciam) valent partem oppositam vtcunq; apparentem reddere. Sunt multa nunc in vita mortalium similia, quæ solus usus vel abusus fecit, vt ab aliquibus verterentur in dubiũ, cùm olim nunquam visa fuerint digna, vt de illis vel ambigeretur.

Nihil est quod excuset perpetuã absentia pastoris à grege suo Ad hanc subnatam controuersiam respõdeo duo. Primum est, nihil est, meo iudicio, quod possit excusare episcopum à regulari præsentia sua, & cura ouium suarum mihi non indiligenter cõsideranti rem hanc, nunquam potuit occurrere aliquid quo episcopus aliquis posset iustè excusari coràm Deo ab ordinaria residẽtia. Dixi, coràm deo: quoniam coràm hominibus multa sunt quæ eũ reddunt excusatum, quoniam siquid esset, istud maximè, fungi aliquo ministerio in curia Summi Pontificis, exempli vice, esse illi à secretis, aut ab audiendis causis Camerae Apostolicæ, vel Rotæ (quam vocant.) Sed

vt verè & piè annotauit Cardin. Caietanus, certum est huiuscemodi ministros non excusari, & abusum esse Ecclesiæ Catholicæ perniciosum, assumi episcopos ad huiusmodi ministeria, & pastores spirituales in similibus occupari, cum possint per non episcopos æquè benè exerceri, de quibus non minus verè quàm sanctè dixit prædictus Cardin. Episcopi in istis & similibus ministerijs sunt in Ecclesia, quòd sunt monstra in natura. Quid obsecro magis monstrosum, quàm episcopum & pastorem animarum esse iudicem causarum ciuilium, vel esse amanuensum vel à secretis pontifici? quæ monstra (proh dolor) videmus passim, & Ecclesias Christi perinde ac si viduæ essent, proprijs sponis carere, & gregem dominicum sine pastore: quam rem perpendens rectè Innocentius sexto. Beneficia ecclesiastica non nisi probatissimis sacerdotibus, tum vita, tum doctrina dare curauit, statimq; coronatus omnes prælatos, & quotquot beneficia habebant ab aula & curia sua abegit, & ad Ecclesias suas sub anathematis poena abire coegit. Dicebat enim oues pascendas à proprio pastore, non à mercenario custodiri deberc. Sed quid in re perspicua atq; manifesta moramur? si esse Cardinalem in Ecclesia Ro-

Factū In-
nocētii. 6
circa præ-
latos Ec-
clesiasti-
cos.

mana,

mana, & assistere Romæ pro expediendis negocijs vniuersalis Ecclesiæ, hoc non excusat episcopum à residentia in Ecclesia sua, quantò minus excusabunt alia ministeria tantò inferioris gradus? Assumptum verò probatur ex antiquo iure canonico in cap. Bonæ memoriæ de postu. prælato. & in cap. Exegistis de cleri. non residentibus. Item ex Synodo Tridentina sessione. 6. decreto de residentia. In quo diffinitum est nullos episcopos quouis gradu vel dignitate fulgētes excusari à residentia personali in suis Ecclesijs, & scio hanc esse mentem Synodi, & sic explicatam per plures patres in publicis congregationibus, nullos neq; Patriarchas nec Cardinales excipi ab hoc canone, & nimirum cùm idem sit de iure. Si quis tamen obijciat in hac parte multorum contrariam consuetudinem, dicemus cum Cardinale Caietano, quòd hæc abusio, non consuetudo dicenda est.

*Synodus
Tridentina.*

Inexcusabiles episcopi, qui obeunt officia profana. Hinc collige vnum aliud: quòd si hæc ministeria quæ ecclesiastica sunt, & ad bonum vniuersalis Ecclesiæ pertinentia, non faciunt excusatum episcopum absentem ab Ecclesia sua, multò minus excusabunt officia ciuilia, siue mundana alia munera, quibus funguntur non rari episcopi in curijs & aulis

aulis principum, quibus satis erat dixisse Apostolum Paulum. Nemo militans Deo implicat se negocijs secularibus, vt ei placeat, cui se probauit. Si ergo velint Christo placere, necessum est vt se explicēt ab huiusmodi secularibus negocijs.

Secundum, dico quòd possunt occurrere aliqua, & interdum etiam occurrunt, quæ iustò excusant absentiam temporalem episcopi ab Ecclesia sua, temporalem dico exempli gratia, ad annum, ad biennium vel parū amplius vel minus. Primò, occurrit interdū persecutio temporalis, qua instante iustò potest abesse: hoc dico si sit persecutio personæ, & non Ecclesiæ vel aliarum ouium suarum, quoniam tunc tenetur bonus pastor ponere animam suam pro ouibus suis. Item quando præsentia episcopi non est necessaria Ecclesiæ: nam si sit, negligēda est vita corporalis pro salute ouium suarum. Extra hos casus imminente periculo persecutionis potest episcopus abesse ab ecclesia sua durante persecutione, vt Paulus missus est in sporta vt fugeret Damasci persecutionem Iudæorum. Et Athanasius fugit ab Ecclesia sua instante persecutione Constantij Imperatoris Arriani, quo tempore exularunt multi sancti episcopi ab Ecclesijs suis.

Quæ excusant temporalem absentiam episcopi ab ecclesia sua.

Secundò, iusto etiam excusat episcopum aliqua eius ægrotudo corporalis, si episcopus laborat morbo aliquo in Ecclesia sua, potest ad tempus abesse causa recuperandæ valetudinis amissæ.

Tertiò, si contingat celebrari concilium aliquod generale vel prouinciale, potest & debet abesse quandiu durat concilium, quoniam proprio fungitur munere, si intersit synodicalicuius celebrationi.

Quartò, si mittatur ipse Legatus ad Cæsarem vel Pontificem ad tractanda aliqua negocia, vel fidei vel Ecclesiæ suæ, vel alterius, vel ad componendam pacem inter principes aliquos fideles, vel si quid aliud rarũ & peregrinum occurrat, quo casu etiam cum aliquo incommodo Ecclesiæ suæ potest & debet episcopus iuuare Remp. Christianam, & ad tempus abesse propriæ Ecclesiæ: nam sumus inuicem membra, & si patitur vnum membrum, necesse est compatiantur & reliqua, si gaudent & congaudeant & mutuas operas nobis tradamus.

Quintò, iustò excusaretur episcopus expresso aliquo mandato Episcopi Romani accersitus ad tempus aliquod breue, pro ministerio aliquo & bono Ecclesiæ vniuersalis, vel Reipub. Christianæ, sic tamen, vt expedito

dito ministerio redeat ad propriam Ecclesiam, hoc casu arbitror excusari, quanuis si commodè posset suppleri per non episcopum, Pastor animarum nō erat separandus à suo grege. Et hæc meo quidem iudicio vocavit synodus Tridentina in sessio. 6. & 7. legitima impedimenta & causas iustas & rationabiles quibus excusari potest episcopus absens ab Ecclesia sua, vel si quid simile istis occurrat.

Reliquum est, satisfacere rationibus contrarijs. Ad primã, dico primò, & amplector sententiam Caietan. Cardin. quòd illa abusus, nō consuetudo dicenda est. Secundò, tantam multitudinem ministrorum damnari si in prædicto abusu perseverent. Certè mihi Christiano, vehementer dolendum est, & veritatem dico (cùm Apostolo Paulo) testimonium mihi perhibente conscientia mea, quoniam tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem quorum est adoptio filiorum & gloria & testamentum.

Ad secundam, respondetur quòd debita personalia non possunt iustè per alium suppleri. Talis est cura pastoralis. Deinde posse Ecclesiam æquè sufficienter gubernari per alium, est de per accidens (quod vocant dia-

*Ad primũ
argumen-
tum.*

*Ad secundũ
argumen-
tum.*

lectici) que autē per accidēs siue cōtingenter eueniunt, non excusant à vinculo præcepti, quoniam hæc non mutant naturas rerum.

*Tertiū ar
gumentū.*

Tertiò, arguitur ab aduersarijs sic, humana institutione factus sum episcopus, & Papa potest cū causa priuare me hoc episcopatu, & transferre de hac Ecclesia in aliam, ergo non teneor ex iure diuino exercere hīc officium sacerdotale, ac proinde, nec residere. Hinc rursus colligunt, ergo poterit & mecum humana authoritas dispensare in residentia. Hac ratione inducti sunt aliqui, vt negarent residentiam esse de iure diuino. In genuè fateor, ego obstupui quando primò intellexi hac tam friuola & puerili ratione adduci aliquos viros alioqui doctos in tam nouam, falsam & perniciosam opinionem, eodem argumento probarent, ex iure diuino nos non teneri parere præpositis nostris. Primò, quia humana institutione ego præfectus sum huic reipublicæ. Deinde humana etiam authoritas potest me remouere à magistratu, & eadem potest me transferre ab hoc magistratu ad alium. Et cū his certum est, & extra controuersiam, obedientiam ex iure diuino exhibendam esse præpositis, & eodem iure deberi mihi quandiu sum in magistratu, & si contingat me remo-

ueri,

ueri, deberi successori meo. Item eo argumento astrueretur furari tunicam meam nō esse contra ius naturæ, quia ex iure positivo hæc tunica est mea, & humana auctoritate possum illa priuari, quod illi respondebunt ad hæc argumenta, nos dicemus ad suum argumentum, illi autem velint nolint dicturi sunt, multa esse in Ecclesia similia, quorum institutio generalis facta est ex iure diuino, vel ex iure naturali, earum tamen determinatio particularis fieri debet per iura humana, siue positiua, verbi gratia, obediendū esse præpositis siue prælatis est præceptum à iure diuino, nō esse accipiendas res alienas, est præceptum à iure naturæ. Quòd autem ego sim prælatus huius reipublice vel illius. Item quod hæc tunica sit mea vel alterius, hæc faciunt humana iura. Ad hunc modum episcopos exercere per se officia sacerdotalia in suis Ecclesijs, ac proinde in eisdem reside- re est præceptum à iure diuino: quòd autem ego sim Episcopus Tridentinus, vel Veronensis hoc faciunt humana iura quādiu fue- ro Tridentinus, tenebor iure diuino ibi resi- dere, si translatus fuero ad Ecclesiam Veronensem, tenebor in ea reside- re.

Ex prædictis collige tu lector, quod si reside- re in Ecclesia à qua accipio cōmoda tēporalia,

mandatum est à iure diuino, necesse est eodem iure prohiberi omnia, quæ necessariò impediunt personalem residentiam. Cuiusmodi sunt occupatio ministrorum spiritualium in officijs secularibus, & pluralitas Ecclesiarum, vel præbendarum ecclesiasticarum in diuersis Ecclesijs & si quæ sunt huiusmodi, sunt autem & alia multa quæ necessariò impediunt personalem residentiam episcoporum & aliorum ministrorum spiritualium in suis Ecclesijs.

FINIS CONTROVERSIAE
DE RESIDENTIA.

ILLVSTRI AC RE-
VERENDISSIMO IN CHRI-

sto Patri ac D. D. Francisco de Na-

uarra Episcopo Ecclesiæ Pacensis

F. Bartholomeus Carranza de

Miranda Christi gratiam &

perpetuam in Domi-

no foelicitatem.

BENE HABET, PA-

ter in Christo obseruandissi-

me, quòd nihil mali ex conci-

lio haectenus subortū est, nec

ex eius discessu. His enim tā

calamitosis temporibus bene

nobiscum actum putandum

est. Si vel res suapte natura optima in venenum non

conuertantur, aut si dum vni malo mederi studemus

non multò graviora excitamus. Ut mali solent medici,

qui si reduuis curandis adhibeantur, aut hominem

interimunt, aut pro reduuia ignem sacrum substituūt.

Bene itaq; nobiscum actum est, immo verò præclare.

Clamet posthac orbis, efflagitet medicam opem, qua-

ratur quantum potest, opprimi indignis modis, nun-

quam me authore ad huiusmodi medicos hac tempesta

te confugiet. Ferat, dissimulet, ringatur potius quam

manum sibi porrigi postulet. Quid ergo, inquires, an

tu medicos egrotis non necessarios putas? an Domini
Christos ineptos curandis morbis arbitraris? nonne
patres illi veteres huiusmodi diatris varias haereses,
multiplices abusus exterminarunt? nonne sic colenda
est vinea Domini? nonne euellenda sunt zizania? Non-
ne sal putredinem rescindit? Nonne sol tenebras expel-
lit? An tu putas manum Domini abbreviatam? an co-
lonos omnes occisos? an salem euanuisse? an solem ob-
scuratum? Nimis, ut verum fatear, Pater optimè, vr-
ges, nec scio quid tibi tutò possim respondere. Illud ta-
men certum habeo malè valentes medicis indigere; &
bonos esse medicos Christos Domini, nescio tamè qui
fieri videam, ut nihil hac via proficiamus, fortasse nõ
culpa remedii, sed magis huius temporis. Et quia po-
tissimum alexipharmacum Christus Dominus noster
præbere & debet & potest, visum mihi est adscribere
huic opusculo orationem quam anno circumactò ad
patres tui ordinis habui. Qua peto quã maximis pos-
sum votis an hoc tempore Christus Iesus dignetur
Israëli regnum restituere. Res ipsa clamitat nondum
aduenisse tempus illud piis omnibus exoptatum. Reli-
quum est, ut ad hanc postremam anchoram decurra-
mus, & oremus Christum, ut maturet, nec nos
sic velit punire, ut Cadmea pereamus vi-

Etoria. Vale. Ex Tridento. 11.

Calendas Maii. M. D.

X L V I I.

CONCIO. R. P. FRAT-
TRIS BARTHOLOMAEI

Carranzæ de Miranda Hispani ordi-
nis Prædicatorũ,habita ad Syno-
dum Tridentinã prima Do-
minica Quadragesimæ.

Anni. M. D.

XLVI.

*Domine si in tempore hoc restitues regnum
Israeli? Act. Cap. I.*

ERBA hæc Re-
uerēdissimi Patres,
Apostolicæq; sedis
vicarij, Pastores ob-
servādissimi doctif-
simiq; viri, scribit
Lucas in Actis Apo-
stolicis, quæ recen-

fui, vt essent orationis, quã apud vos habitu-
rus sum, mihi fundamentũ. Cũm mecũ euol-
uo præsentẽ reipublicæ Christianæ statum,
euoluo autẽ sepiissime, & insignẽ eius immu-
tationẽ, in diuersa trahor. Nam, vt verum fa-
tear, vix adduci possum, vt credã cũm res ho-
minum intueor, facili alueo oĩa processura.
Rursum cũ dei potentiam cum pari benigni

tate coniunctam animaduerto, omnia mihi polliceor, ni vererem ne nostri mores adeo distorti obstant. Itaque cum me extricare non possum, ad Christum Iesum vnicum veritatis oraculum soleo confugere & ab eo sciscitari, quibus verbis & in presentia vestra usus sum. Et quanuis vos omnes intellexisse animaduerto vnde hec verba depropta sint, non tamen grauabor, dummodo per vos liceat, locum ipsum sacrae scripturae indicare.

Ascensurus Christus ad superos, vnde venerat, in vnum locum coegit discipulos suos. Illi igitur vbi conuenissent, percontabantur illum dicentes. Num in tempore hoc restituis regnum Israeli? Rogabant certe de terreno hoc & temporali regno, nondum immutati ex alto, & communi Iudaeorum cecitate laborantes, huius mundi gloriam atque aulae splendorem, putabant esse regnum caelorum, & Christum expectabant illius terrenae Sion restauratorem futurum. Subegerant enim iam totam Palaestinam Romani, & iuxta oracula Prophetarum pro illis in Iudaea alienus ab Israele imperabat Herodes. Venerat iam redemptor orbis, & absoluto opere, quod demadarat illi pater, redibat. Sed cum nondum Israelitico regno restituto abiret, hoc ipsum rogabant Apostoli, quod & alij duo discipuli venientes

nientes Emauntem, dixerant. Nos sperabamus quòd esset redempturus Israel.

Ingens aperitur campus loquendi, in quo modus mihi potius querendus est, ne & ipse re tam multiplici obruar, & vos iniusta oratione fatigemini, quàm verendum, ne argumento destituar. Temperabo igitur mihi, ac vestri (quã par est) habebo rationem, & illud tantum ob oculos ponam, quàm grauem iacturam Ecclesia fecerit, non solùm terrarum & nationum, quæ christiano nomine censebãtur, verum etiam priscorum morum, quibus perditis, necesse fuit ad hoc deuenire calamitatis. Et erit, vt intelligo, bipartita hodierna oratio: vna parte, de imperio agam temporali, altera verò, de spirituali. Vtemur enĩ hoc loquendi modo, & vtrumq; imperium vocabo, dum vniuersam Christianitatẽ, quã latè olim patebat bonis viuentem moribus, significare volo. Quo factò intelligetis, proculdubio me non sine magna causa subinde fluctuare, dum dubito, quo pacto possit Ecclesia in integrũ restitui, ac non temerè Christum interrogare, an hoc tempore restituat regnum Israeli. Solus enim verũ respondere potest, & facere. Quòd si qualibet in re nihil agere possum' sine ope diuina, optimo quodam iure hodie summus ille artifex, mentiũ nostrarũ

Distributio orationis.

*Inuocatio
spiritus
sancti.*

nostrarū illustrator inuocabitur, qui & extincta corda nostra accendat, & accensa suo igne inflammet. Veni creator spiritus, mentes tuorum visita. &c. Et sicut ex ordine seraphico mandasti vnum, qui correpto calculo ex altari, emundauit labia Efaia, lega ad me alterum, qui carbone, igne tuo accenso, adurat præcordia mea, depuret labia mea, & auferatur iniquitas mea, ne cū venero ante tribunal Christi, dicam. Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labijs ego sum. Spiritus alme, non peto Ciceronis verba, sed ea, quæ postulabat Paulus, cū scribebat Ephesijs, vt detur mihi sermo in apertioe oris mei, vt cū fiducia audeam loqui, quæ ad Dei gloriam, & ædificationem Ecclesiæ oportet me loqui: & profectò si quando aliàs commodum fuit à Christo optimo maximo hoc quærere, hac die commodissimè debet, vt in ipso, quod aiunt, temporis articulo. Refertur enim hodie, patres, in euāgelica lectione, & velut oculis subijcitur celeberrima illa monomachia, non alicuius ducis humani, sed Iesu Christi Dei nostri, nec cum vulgari hoste, sed cū exercitatisimo & iuratisimo in perniciem humani generis. Nunc etiam pro Ecclesia luctatur hoc cōcilio duce. Non ab re igitur quæremus, an hostes sit superaturus, & in regnū restitutus?

restituturus Israëlē. Ductus est (inquit Matthæus) Iesus in desertum à spiritu, vt tentaretur à diabolo. Conueniebat autem Christum tentari, vt disceremus nos in tentationibus vincere, & vt haberemus pontificem per omnia tentatum, qui posset compati infirmitatibus nostris. Hoc euāgelium totius Ecclesiæ corpori accommodādum est, quoniam Christus quidem tentatus est, sed vicit. Ecclesia autem adhuc tentatur, quia victore Christo, & de morte & sathana actio iam triumpho, mox serpens ille antiquus, adgressus est cum Ecclesia facere, quod molitus est cū Imperatore nostro. Ideo semper vel impiorum, aut tyrannorū aperta pugna, vel hæreticorum occulta persecutione, ac tandem regno mundi tentata est, & nunc etiam tentatur. Quid autem olim egerit cum Christo, tam notū & explicatum est ex historia euangelica, vt superuacaneū videatur in presentia vestra quicquā de eo dicere. Veniam ad ea, quæ assumpto Christo ad patrē Satanæ opera passa est, tam in temporali, quā spirituali regno, respublica Christiana, de quibus me primū dicturum, sum pollicitus, si hoc tantum admonuero. Per Israëlē in diuinis scripturis nō infrequēter populū fidelē designari. Is autē populus, partim tem-

poraliter

poraliter militat, & regnat in terris, & partim cum suo rege Christo triūphat in cœlis. Potissimum autem gaudet principatu quodam spirituali, & diuino sibi peculiari, nam terrenum & temporalem principatum habet nõ tantum Israel, hoc est, fidelis Deo populus, sed etiam Esau, & cæteri eius ordinis infideles populi, frui autem cœlesti & spirituali regno, soli Israeli concessum est.

*Priã pars
orationis
de regno
tēporali
Ecclesiæ.*

Profecto saluatore, & Imperatore nostro ad superos, Israel, hoc est, popul⁹ fidelis, qui tunc ante missum Spiritum sanctum manebat in terris, angustis admodum terminis claudabatur, quippe qui totus in Hierosolymitano illo cœnaculo cõtinebatur, teste Luca, qui ait. Erant omnes vnanimiter perseuerantes in oratione cum Maria matre Iesu. Erat autem turba hominum simul ferè cētum viginti. Post decem autem dies, hausto Spiritu sancto, mox dilatat⁹ est populus Israel, & extendit tentoria sua per orbem vniuersum, dispersi discipuli, præcipuè autem Apostolorum eximij, Petrus & Paulus, quorum alteri credita est Iudea, alteri verò gentium prouincia demandata, velut strennui quidam duces per omnes terras, mariaq; volitantes ferè oēs gentes redegerunt sub iugum Christi, vt Paulus de se refert, scribēs Romanis. Ita vt à Hierusalem

Rom. 15.

rusalem per circuitum vsq; ad Illyricum re-
 pleuerim euangelium Christi. Tandem eius
 opera, & aliorum Apostolorum in omnem
 terrã exiuit vox euangelij, & ab oriente vsq;
 ad occidentem propagata est Ecclesia, ita vt
 breui temporis curriculo, in toto iam orbe
 regnaret Israel. O beata secula, quæ viderũt
 in Israelem sua gloria, sed non diu passus est
 sathan, vt tanta fœlicitate fruere inur. Ab eo
 die, quo victus est à Christo, cõtendit esse vi-
 ctor nobiscum, continuo suscitauit hæreti-
 cos, & incircuncisas gentes, quę perpetua pu-
 gna, exercent Ecclesiam. At nũc, Patres, quis
 poterit sine magno animi dolore cõmemo-
 rare, in quas redacti simus angustias? Amisi-
 mus totam Aegyptum, amissimus Ciliciam,
 Syriam, vtramq; Asiã, ad quas regiones vas
 electũ diuinus Paulus portarat nomen Chri-
 stianum. Satanæ opera iacet desolata Aphri-
 ca, vbi olim splendebant illa Christianæ reli-
 gionis fulgētissima sydera, Tertullianus, Cy-
 prianus, Augustin⁹, & eius ordinis alij, & bo-
 na Europæ pars abiecta ac deserta iacet sine
 rege, sine lege, sine morib⁹, sine vlllo christia-
 næ religionis consortio, vbi tot ciuitates, tot
 populi, tot Imperatores, tot reges & princi-
 pes cultu veræ fidei, & morũ splendore præ-
 stātissimi, vbi tot celeberrima Christi & san-

etorum eius tēpla in crudelissimā iam Turcarum & Barbarorū ditionē deuenerunt, ita ut per tot annos nihil audiamus aliud, quā Israelis, & regni Christiani diminutionē, & excidia. In omnium memoria est Constantinopolis expugnatio, in qua Imperator Oriētis obtruncatus est: & quod reliquum nobis erat Orientalis roboris ac splendoris, amissimus. Vbi sunt, Patres, Patriarchales illæ sedes, & Ecclesiæ Catholicæ arces munitissimæ? Antiochena, in qua primū Petrus: & post alios nunquam pro dignitate laudatus diuinus Ignatius, qui tot & tantos pro Christiana fide tulit labores? Alexandrina: in qua primū Marcus, post alios, acerrimus ille nostrę religionis propugnator Cyrillus, tandiu sedit? Hierosolymitana, in qua Iacobus frater Domini? Constantinopolitana, in qua tot factissimi ac eruditissimi viri christianē regnarunt? Vbi sunt Ecclesiæ illæ Corinthiorum, Ephesiorum, Colossensium, Galatarum, ad quas tam sedulò scribebat Paulus? Vbi sunt illa duo splendidissima imperia, in quibus tam foeliciter regnabat Israel? Infœlix Græcia, quæ olim humanarū rerū arbitra, atq; omnium doctrinarū inuentrix, tam miserè corruisti, vsq; adeò ab hinc ducētis annis pertinaciter castam, & sanctam Hi-

larij, Athanasij, Chrysofomi, Cyrilli, Epiphaniij, Basilij, vtriusq; Gregorij, & aliorum sanctorum patrum doctrinam deseruit, vt ea deserta collapsa sit religio, qua collabēte, ita tota cū imperio suo miserrimè interijt. Hæc omnia loca amitti, ac deuastari, & tandiu in potestate infideliū esse, passi sunt principes Christiani, dum, quæ sua sunt, quærunt, non quæ Iesu Christi, dum quisq; similitatibus priuatis indulget. Carptim hæc attigi, patres, vt eorum memoriã refricarē, quæ viuentibus maioribus nostris accidere: quæ verò nostra ætate gesta sunt, neminem esse arbitror adeò supinū, qui non omnia habeat in numerato. Vidimus amissam nostra tēpestate celebrē illam insulam Rhodū, Italiæ & Hispaniæ partes aliquot depopulatas. Vidimus occupatā Vngariam, & occisum pium Regem Ludouicum. Nobis videntibus, Mahumetus hic Turcarum princeps, & nostrę religionis hostis, Austriæ bonā partē inuasit & dirupuit, & continuè christianorū cedes & lachrymę, clamant in coelū, & sanguis fratrum nostrorum effusus ad Dominum, de terra vociferatur. Vindica Domine, vindica Domine sanguinem nostrū, qui effusus est. Quis christianus hæc audiens non perhorrescat? O faxe christianorū pectora, si cū hæc intelligūt, nō cōmouentur,

commouentur, Domine, num in tēpore hoc restituis Israeli tot populos & tot regna? Sed cūm de terreno ac temporali regno tecū agam, vereor ne mihi dixeris. Regnum meū non est de hoc mundo. Audio, sed video nescio quo nexu hæc duo inuicem colligari, & tam amicè coniurare, vt vix contingat alterum ab altero separari. Sed iam ad alterā nostræ orationis partem transeamus.

Secunda pars orationis de regno spiritali Ecclēsiæ col lapsō. Cap. 21. Ad cognoscēdam, Patres, Israelitici regni destructionem spiritualem, necesse est eiusdē constructionem intelligere, in qua Ioannem Apostolum in suis teuelationibus audiam⁹, qui ait. Et ego Ioannes vidi sanctam ciuitatē Hierusalem, nouam, descendentem de cœlo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo, & audiui vocem magnam de throno dicentem. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitauit cum eis. Magnum & admirabile est, quod hic Ioānes vidit, proinde, dum illud vult omnibus esse persuasum, ob maiorem rei fidem se ipsum nominat, dicēs. Et ego Ioannes. &c. Iam ergo quid viderit, & quid sibi velint ab eo visa, diligenter inquiramus. Vidi, inquit, sanctam ciuitatem Hierusalem. &c. Quęcunq; hīc auditis, ad impolutam Christi sponsam & Ecclesiam Israelis pertinent. Primò autem dicitur sancta, id est,

non prophana, nō iam carnalis, sed spiritua-
 lis à mundi spiritu seiūcta, & cōsecrata Deo:
 id enim designat sancta. Secundò, dicitur ci-
 uitas Dei, in qua Deus ipse regnat & agnus,
 ciuitas, inquā, spiritualis, diuinis gubernata
 legibus, non humanis. Eas enim non agnos-
 cit mundus, quas illi rex eius Christus præ-
 scripsit, cū veluti pro tribunali sederet in
 monte, dicēs. Ego autem dico vobis, non re-
 sistere malo: sed si quis te percusserit in dex-
 teram maxillam tuam, præbe illi & alteram,
 & ei qui vult tecum in iudicio contendere, &
 tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium:
 & volenti mutuare à te, ne auertaris: audistis
 quia dictum est, diliges amicū tuum, & odio
 habebis inimicum tuum: ego autem dico
 vobis, diligite inimicos vestros, benefacite
 his, qui oderunt vos, orate pro perfequen-
 tibus & calumniantibus vos, vt sitis filij pa-
 tris vestri. &c. Has leges ignorat mundus &
 damnat, tantū abest vt statuat, vel probet,
 has tamen venerantur & obseruant, qui vo-
 lunt esse incolæ huius regni: sunt autem om-
 nes fideles Dei & electi, quemadmodū Pau-
 lus scribit Ephesijs. Vos estis ciues sancto-
 rum, & domestici Dei. Tertiò, appellatur ci-
 uitas hæc, Hierusalem, nihil simile habens
 cum illa terrena, præterquam quòd eius no-

Matth. 5.

men ipsi competit, & quòd illa corporea in nonnullis typum gessit huius spiritualis, utpote in eo, quòd perpetuos hostes habuit, gentium populos, & tēplum Dei in ea fuit, sic nimirum & in Ecclesiā Dei, regnum Israelis, insurgunt incircuncisæ gentes, & verum templum Dei est in ea, in qua sola est fides, & verus Dei cultus: & ratio etiam nominis huic regno maximè congruit: vox hebræa visionem pacis, siue concordisæ significat, & ubi magis vera pax & concordia, quàm inter veros Ecclesiæ filios & huius regni ciues? Iam superest, ut quartum declaremus, nēpe, quid est, quòd hæc ciuitas dicitur noua? Primum, obseruate omnia, quæ ad Christū pertinent, noua in scripturis appellari, uti Esaias de eo prædixit. Vocabitur tibi nomē nouum. &c. & Hieremias. Feriā domui Israel foedus nouum. &c. Et Ioan. ex Domino refert. Mandatum nouum do vobis, & ita de alijs, noua, inquam, dicuntur omnia, propterea quòd hæc humana cum his, quæ dñi nostri Iesu Christi sunt collata, velut vetera, cōsumpta, debilia, & infirma sunt. Deinde illa noua sunt, quia à carnis & sanguinis communionē sunt aliena. Itē dicitur ciuitas noua, quòd iuxta aliarum morem haud quaquam fit, illæ nimirum sunt lapideæ vno loco circumscriptæ, vno tempore

tempore conclusæ, plenæ etiam inter ciues dissidijs, criminibus, rapacitate, mendacijs, adulterijs, carnales per omnia. Ista verò nihil tale habet, quandoquidem est spiritualis, & vna nullo tempore conclusa, nullo certo loco, nulla ratione aut gente, nullo deniq; populo determinata, sed vna palmites suos in orbẽ vniuersum per tempora quælibet præterita, præsentia, & futura extendit. Et quæ à formatione Adæ primi hominis ad finem vsq; seculi, eadẽ fuit, & est, & erit semper, sub vno capite conditore generis humani, & redemptore filio Dei. Illæ dissidijs plenæ, ista spiritus vnione plena, charitate, pace, ac reliquis cœlestibus & spiritualibus charismatibus. In alijs regnis nulla gloria, nisi iuxta carnem & sanguinem, in regno Israelis gloria quidem & immensa, sed non vana, nec caduca, sed vera, solida, & firma, in alijs regnis gloriantur ciues, sed de multitudine diuitiarum, de vana sanguinis nobilitate. Ciues autem huius regni nihil tale. Ex quorũ persona dicit magniloquus Paulus. Nos gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei, non solũ autem, sed & gloriamur in tribulationibus, scientes quòd tribulatio patientiam operatur, & cætera. Illi nobilitate carnis, ad istos ciues Ecclesiæ dicit Paulus. Videte fratres voca-

tionem vestram, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus. &c. Ignobilia & contemptibilia elegit Deus, vt non gloriatur omnis caro in conspectu Dei. Illi in sapientia & scientia, at isti, hoc est, fideles, nihil minus. Ad quos scribit Paulus. Fratres, scriptum est: perdam sapientiam sapientũ, & prudentiam prudentum reprobabo. Nonne stultam fecit Deus sapientiã huius mundi? Sunt quidem in hoc regno sapientes, nobiles, & potentes: sed multò aliter, nimirum non iuxta carnem, sed iuxta legem Domini, nobiles, non iuxta sensus vanitatem, sed secundum iudicium Dei. Illi gloriantur in perituris, temporalibus, & caducis diuitijs: isti autem gloriantur magis, & gaudent de paupertate. Ad quos scribit Iacobus, dicens. Audite, fratres mei dilectissimi, nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes regni, quod repromisit Deus diligētibus se? Sunt quidē & hic diuites, sed alio modo, nempe verioribus & solidioribus diuitijs, quos nos pecuniosos & locupletes appellamus: illi diuites quidē vocāt, sed huius seculi, vt hac nota intelligas spurias has esse diuitias, illas, proprias, legitimas, & germanas. Olim diu disceptatũ est inter Principes

& fa-

& sapiētes huius seculi, vbi nam sita esset humana foelicitas. Quidam dixerunt sitam in diuitijs, alij in voluptatibus putauerunt esse collocandā, alij in potestate, alij in honorib⁹ aut humana gloria arbitrati sunt esse ponendam: deniq; totus mundus consentienter clamabat, beatos esse diuites, foelices potentes, & qui vitam præsentem transigunt in voluptatibus & delitijs. At Christus Rex noster, qui nouū formabat regnū, vt faceret omnia noua, veluti damnans has voces, contrā è suggestu, clamauit. Beati pauperes, quoniā ipso- rum est regnū cœlorū. Beati qui lugēt, beati eritis cū vos oderint hoīes. &c. Et deplorādos esse iudicauit eos, quos mūdus beatificat. Væ vobis diuitib⁹, qui habetis hic consolationē vestrā. Væ vobis qui ridetis, quia lugebitis. Et Iacobus eius discipul⁹ ad eosdē. Agite nūc diuites, plorate vlulantes in miserijs vris, quæ adueniāt vobis. Meritò igitur ciuitas hæc noua, & regnū nouum, in quo sunt oīa noua, & cui⁹ rex clamat: ecce venio, ecce facio oīa noua. Postremò dicitur, descendens de cœlo: de cœlo descēdere dicitur: quicqd enī ad ipsam Ecclesiā attinet, descēdit de cœlo, oīa in hoc regno sunt cœlestia, omnia spiritualia & diuina, oīa de sursum ad eam veniūt, vnde benè & de sursum atq; etiā sursum esse dicitur

hec sancta ciuitas. Apostol⁹ Galathis scribēs.
 Illa autē, quę sursum est Hierusalē, libera est,
 quę est, mater nostra. Et quotquot ad eā per
 tinēt, sunt ex superis, alij verò ex infernis, illi
 coelestes, isti verò terrestres: descendit ergo
 olim de cœlo, sed qua ratione? qua gloria?
 quo decore? A Deo parata. Maxim⁹ est, qui
 parauit & adornauit eā, quantū ergo fuisse
 putatis illius apparatus? Nimirū non fuit vul
 garis, inanis, aut iuxta hoīs sensum, minor
 est oīs sermo, quā vt de his p dignitate quis
 quā loqui valeat. (Sicut spōsam ornatā viro
 suo.) De q̄ apparatu in mysterio dixit Psal.
 Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deau
 rato, circumdata varietate. Figuratur quoq;
 ille idē apparatus, mirifica illa tēpli Dei & ta
 bernaculi (quod sub lege fuit) exornatione.
 Sed qua ratione à Deo parata est? Velut spō
 sa, quæ spōso suo traditur, vt in nuptijs fieri
 solet. Quòd Christ⁹ sit spōsus, & Ecclesia spō
 sa, manifestè tradit Baptista. Qui habet spon
 sam, spōsus est. Hoc quoq; Salomonis Canti
 ca testātur, quæ nō dissimili apparatu ipsum
 spōsum proponūt nobis ornatū. Filię Hieru
 salē, venite & videte Regē Salomonis in dia
 demate, quo coronauit eum mater sua. Et ne
 quis ambigat, an ad Ecclesiā Christi hec per
 tineāt, subiūgit Ioannes. Et audiui vocē ma
 gnam

gnā à throno de ea dicētē. Ecce tabernaculū Dei cū hoīb⁹, siue tabernaculū dicas, siue Ecclesiā eam appelles, nihil interest. O foelix & btā Hierusalē, beati qui viderūt hāc nouitatē tuā. Sed soli illi viderūt & videbūt, qui fuerit spū Xpi renouati, o q̄ foelix, qui videbit te, eū repleber; gl̄ia spōsi tui, & illi⁹ impollutis, sanctis, diuinisq; amplexibus frui incipies. O q̄ btūs q̄ vocabitur ad nuptias tuas, qñ. s. trade ris viro tuo, sed cui viro? nēpe agno, regi summo, Deiq; filio, ipsi gloria in secula. Amen.

Forſan tacitus cōſiderabit aliquis, quorſū hęc dicā. Audiftis, Patres, quale Chriſtus ſta-
 tuerit regnū ſuū, tale cum venerit, requiret à
 vobis. Audiftis quibus ciuibus, quibus legi-
 bus, quo apparatu conſtitutū fuerit regnum
 Iſraelis. Peregrē autē abeūte Rege ſuo, iuxta
 parabolā Euangelicā: vos, Patres, reliquit vi-
 carios ſuos, vos Ep̄os dom⁹ ſue, vos ſpecula-
 tores, vos vigiles, vos doctores, vos cuſtodes
 hui⁹ ciuitatis, vos duces hui⁹ militiæ, vos gu-
 bernatores hui⁹ regni, vos paſtores hui⁹ gre-
 gis, vos patronos huius familiæ, vos ſponſos
 huius Eccleſiæ, veſtri muneris erat vigilaffe
 ſuper cuſtodia huius ciuitatis, veſtrū erat iu-
 xta præſcriptas à Chriſto leges, regnū hoc
 gubernaffe, veſtrū erat facere, vt iuxta illas ir-
 rephēſibiliter viueret fidelis popul⁹, ad vos

*Tertia
pars ora-
tionis.*

pertinebat seruaſſe ſponſam hęc Chriſti ſan-
 ctam, impollutã, eiſdẽ ornamentis ornatam,
 quibus Chriſtus illã reliquit. Fingite nunc,
 Patres, redire Chriſtum (redibit autem citò)
 & requirere ſponſam ſuam, qualẽ vobis reli-
 quit, quam, obſecro, illi reſtituetis? Num hęc
 ad hunc angulũ orbis contractam? Num hęc
 prophana pōpa & apparatus ſeculari ſuper-
 bientẽ? Num hanc, quæ palatiorũ magnifi-
 centia, etiã cum principibus decertat? Num
 hanc, omniũ deliciarum temporalium copia
 affluentem? Hęcine eſt ciuitas illa ſancta à
 mundi ſpiritu ſeiuncta? Hęcine eſt ciuitas
 illa Dei, diuinis gubernata legib⁹? Iſſiſſima.
 Heu quantũ ab illa mutata. Hęcine eſt ciui-
 tas illa noua? Nũc vniuerſa in ea cũ ethnicis
 & barbaricis ciuitatib⁹ video cõmunia & an-
 tiqua: antiqua in ea regnat auaritia, vet⁹ do-
 minatur ambitio, ad delitias & diuitias, aſpi-
 rant & ſuſpirãt in ea ciues vniuerſi. Heu, heu
 Patres, quis hęc cogitare audeat? Hęcine
 eſt ciuitas illa, quæ deſcēdit de cœlo? Ciuitas
 illa p̄fecti decoris, & gaudiũ vniuerſi orbis?
 Hęcine eſt illa tota pulchra & decora? Nũ,
 quid eſt, quo min⁹ poſſimus illã dicere totã
 deformẽ? De qua Eſaias dixit. Omne caput
 languidũ, & oẽ cor mœrẽs, à plãta pedis vſq;
 ad verticẽ nõ eſt in ea ſanitas. Hęcine eſt illa

Noemi,

Noemi, id est, formosa? Audite qd dicat. Ne vocetis me, Noemi, id est, pulchra, sed vocate me Mara, hoc est amara, quia amaritudine valde repleuistis me, egressa sum plena, & vacuã reducitis me. Cur ergo vocatis me, Noemi, quam Dominus humiliavit & afflixit omnipotens? Vbi sunt ornamenta tua quibus parabaris spõso tuo tradenda? Vbi sunt monilia tua quibus ornabaris sponsa Christi? Vbi fides illa quæ etiam mortuos suscitabat? Vbi charitas? Vbi contemptus ille vitæ & rerum præsentium? Vbi ardor ille mortis & rerum coelestium? Vbi sitis illa videndi regnũ Dei? Vbi amor ille paupertatis? Nunc omnes (vt olim dixit Hierem.) student auaritiæ à minimo vsq; ad maximum, à Propheta vsq; ad sacerdotem, cuncti facimus dolum. Vbi olim regnabant castitas, & innocentia nunc regnant ambitio, luxuria, dominandi cupiditas, & vanitas. Heu, heu Patres, quis eã ficcis oculis contemplabitur? Quis hæc consideret sine lachrymis? O ciues Hierusalem, o ciues huius regiæ & sanctæ ciuitatis, quis hæc intelligens non commoueatur? Quis si Christianus est, hæc audiens non perhorrescat? Quis non miserebitur matris suæ? Et ego cum Hierem. precabor. O vtinam caput meũ *Hierem. 9.*
 aqua, & oculus meus fons lachrymæ, & plorabo

rabo interfectos filiaꝝ populi mei. Tędet, pi-
 getq; Patres, fidem, pietatem religionem, no-
 stris tēporibus ita tepuisse, & penē dixerim
 contabuisse, vt vix earū vlla vestigia sint re-
 liqua, & feruorem in maiorum nostrorū ani-
 mis insitum tantopere deferbuisse, vt cū Hie-
 re. dicere cogamur. Egressus est à filia Sion
 omnis decor eius, Principes eius facti sunt vt
 arietes nō inuenientes pascua, abierūt absq;
 fortitudine ante faciem subsequētis, vide-
 runt eam hostes & deriserunt sabbata eius.
 Mores verò & instituta maiorum nostrorū,
 pro lege tenenda, nunc spreta iacent, præua-
 ricatores diuinarum legum, ecclesiasticarum
 traditionum contemptores, impune cerui-
 cibus elatis incedunt, fides in bona nostri or-
 bis parte extincta est, in reliqua admodum
 exigua parte adeò languet, vt vix vera indi-
 cia appareant, charitas enim vbiq; frigit,
 abusus in dies magis crescunt, immo & abu-
 sus abusum inuocat, & animus abusibus &
 sceleribus astrictus non facile ab eis diuelli
 potest, huius tantę immutationis, huius tam
 immēsi lapsus à vobis Patres exigetur ratio
 cū sistemini ante maiestātē iudicis. Confide-
 rare obsecro diuinā illā spōsam filij dei ad ge-
 nua vestra prouolutā, nō ornāmētōrū suorū
 splendore fulgentē, sed lugubri indutā veste,
 totā

totā squalore confectā, lachrymisq; perfusam, ad vos patres clamare, obnixeq; postulare, vt quę nostro vitio & neglectu vestro deformata est, iam tandē reformetur. Totus orbis Christianus expectat Patres quid agatis, & fortasse eius generis sunt Ecclesię morbi, quorū curatio longiorē morā nō ferat, & tā lenta remedia adinouere sit periculofum. Grauiſſima consideratione pensate patres quid agatis, crastina morituri, crastina parituri ante maiestātē dei, & sistendi ante tribunal illud tremendū Saluatoris nostri Christi, in quo seueriſſima horū omniū à vobis exigetur ratio. De manu vestra requirā hęc, dicit dñs per Ezechie. Qui habet aures audiēdi audiat. Ponite in cordibus vestris verba hęc, dicam iterū. Sanguinē omniū pereuntiū de manu vestra requirā, requirā inq; dicit Dñs. O tremenda verba hęc, fulmina sunt nō verba, & tamē ab ore Domini. Aperuit Dñs os asinæ vt moneret Balaam prophetā, potuit Dñs aperire os huius peccatoris vt cōmoneret vos. Memētote eorū quę dixerim vobis, testis ero eorum quę hodie significauī vobis cū pariter venerimus ante dominū quando inutilis erit oīs conatus, & fera poenitentia.

Sed quid ago, quid frustra cōsumor cum hominibus laborans contra id quod in principio

cipio præposueram? Ad te Saluator, mea se
 cōuertat oratio. Dñe num in tēpore hoc resti
 tuis regnū Israelī? Num in hoc tempore sub
 sanctissimo Paulo. III. instauras Ecclesiam
 tuam? Num per præsentem senatum repara
 bis regnū tuum? Audio quid dicas. Non est
 tuum nosce tempora vel articulos temporū,
 quos pater in suo ipsius constituit arbitrio.
 Ingenuè fateor, non est huius vermiculi, nō
 est huius peccatoris, secretum regis intelli
 gere. Verūm illud non poteris prohibere,
 quin si non interrogando, saltem rogando
 interpellem clementiam tuam. Domine in
 staura quæso, in diebus nostris regnū Israe
 lis. Domine qui voluisti appellari omnium
 rerū innouator, innoua quæsumus Eccle
 siam tuam. Restitue spiritum illum antiquū
 quē donasti patribus nostris. Domine susci
 ta nobis saluatorem aliquem. Ne memineris
 iniquitatum nostrarū antiquarum, cito anti
 cipent nos misericordiæ tuæ, quia pauperes
 facti sumus nimis. Adiuua nos deus salutaris
 noster, & propter gloriam nominis tui libe
 ra nos, & propiti⁹ esto peccatis nostris pro
 pter nomen tuum. Domine quoniam Israel
 premebatur in Aegypto post quadringen
 tos annos clamauit ad te & suscitasti Mosen
 qui pascebat gregem soceri sui, & per eum li
 bera-

berasti de durissima seruitute Pharaonis populum fidelem. Collecto ad Patres suos Mose, suscitasti Iosue filium Nun, qui pugnaret pro Israele: & nunc Domine ad te clamat fidelis populus, emitte Phinea aliquem qui zelo se opponat pro domo Domini, & cesset hoc flagellum. Domine octo annis laboravit Israel seruiens Regi Mesopotamiae, & clamauit ad te, & suscitasti eis saluatorem Othoniel fratrem Caleb minorem, quem repleuisti spiritu tuo & liberauit Israel. Domine dum Sisara Chananeus per. xx. annos vehementer vexaret Israelem suscitasti Domine Deborah & Barach qui restituerunt Israeli suum regnum, & quieuit in pace per multos annos. Et nunc Domine à ducentis annis & supra premitur Ecclesia tua, quanuis non opprimitur, mitte quæso saluatorem aliquem, cesset iam contemptus iste legum tuarum. Nunquid non sunt adhuc completæ iniquitates nostræ? Domine cum humiliatus esset Israel in conspectu Madian & opprimeretur ab eo septem annis, clamauit ad te, & exaudisti eum qui per Gedeonem liberasti eum de manu Madian & Amalech. Rursus cum vexaretur ab Amon Rege, suscitasti illi Iepte, per quem liberasti Israelem ab Amonitis. Rursus per Sansonem liberasti eum à Palestinis, & per

David

David Regem liberaſti ab oppreſſione Goliath, & per angelum ab exercitu Aſſyriorū fugato Sennacherib Rege, cū in ſummo discrimine obſideretur ciuitas Hieruſalem. Et nunc te inuocamus, tuum imploramus numen, tuam oramus clementiam Chriſte ſeruator, qui uiciſti ſatanā in deſerto, ſer opem Eccleſiæ tuæ, oppugnatur domus tua, non expugnetur. Reſpice ſenatum hunc tuo nomine congregatum. Reſpice hos patres. Reſpice Principes noſtros, ne ſpectes ad me, meiꝫ ſimiles per quos funduntur preces. Non ſum ego qui precor, per me infinita piorum multitudo, per me precatur Eccleſia tua. Obſecro te domine Deus magne & terribilis peccauiſus in coelum, & corā te iniquitatem fecimus, impie egimus, reſceſimus & declinauiſus à mandatis tuis, ac iudicijs, tibi domine iuſtitia, nobis autem cōfuſio faciei. Inclina deus meus aurē tuā & audi, aperi oculos tuos, uide deſolationē noſtrā, & ciuitatē hanc ſuper quam inuocatū eſt nomen tuū. Neꝫ enim in iuſtificationibus noſtris proſternimus preces ante faciē tuā, ſed in miſerationibus tuis multis, exaudi domine, placare domine, attende & fac, ne moreris propter temetipſum Deus meus. Dixi.

*Oratio
Danielis
in Babylo
ne quādo
capiuus
tenebatur
Iſrael.*

F I N I S.

SALMANTICAE.

Excudebat Andreas de Portonariis.

M. D. L.

ALLMANVILLE

FRANCIS J. ALLMANVILLE

M.D. 1881

bat ipse i galileas
no enim uolebat in
uicem ambulare:
quia querebant
eum uicem iherosolime.

Erant autem iherosolime
dies festis iherosolimitanorum:

scilicet iherosolimitanorum.

Dixerunt autem fratres
eius ad eum. Erant

se habere quatuor in

uicem: in quibus

pulitum uicem

opatuam non facis.

14

15

16

17

18

19

15

15

22

22